

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์คุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยของนิสิตในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เป็นแนวคิดทฤษฎี จากตำรา เอกสาร บทความ และงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย โดยนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและวัฒนธรรมไทย
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา
3. ประวัติและบริบทของสถาบันที่ดำเนินการวิจัย

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

1.1 ความหมายของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมในทางภาษานั้น คำว่า วัฒนธรรมเป็นคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต คำว่า “วัฒนธรรม” เป็นภาษาบาลี แปลว่า สิ่งที่เจริญงอกงาม ความก้าวหน้า “ธรรม” เป็นภาษาสันสกฤต หมายถึง คุณความดี เมื่อนำมารวมกันแล้วจึงหมายถึง คุณธรรม หรือ ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความหมายดังกล่าวนี้คนทั่วไปมักจะเข้าใจตรงกัน

วัฒนธรรมในแง่ที่ใช้กันทั่วไปมักจะหมายถึง ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่ตกทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เช่น พิธีแห่เทียนเข้าพรรษา พิธีทำบุญสงกรานต์ และพิธีทอดกฐิน เป็นต้น

ความหมายในการปกครองวัฒนธรรมมีลักษณะที่คนทั่วไปเข้าใจกันเพราะประเทศไทยเคยกำหนดความหมายของ วัฒนธรรม ในพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2485 ว่า “ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน”

ในทางสังคมศาสตร์วัฒนธรรม มีความหมายที่แตกต่างจากความหมายที่คนทั่วไปใช้ คือ นักสังคมศาสตร์จะไม่พิจารณาถึงเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ความดี ความเลว ความเหมาะสม หรือความไม่เหมาะสม แต่จะพิจารณาถึง วัฒนธรรมในแง่ของปัจจัยสำคัญที่อำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม ยกตัวอย่างดังนี้

ไทเลอร์ (Tylor, 1871) นักมานุษยวิทยาและเป็นบิดาของสาขาวิชามานุษยวิทยา ได้ให้ความหมายของ วัฒนธรรม ว่า “วัฒนธรรม คือ ผลรวมของบรรดาสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสลับซับซ้อนที่ประกอบด้วย ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ กฎหมาย ประเพณี อุปนิสัย ตลอดจนพฤติกรรมอื่น ๆ ที่มนุษย์แสดงออกในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม”

ส่วนนักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน กรีน (Green, 1972) ได้ให้ความหมายของ วัฒนธรรมไว้ว่า “วัฒนธรรม คือ กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมให้บุคคลเกิดความรู้ รู้จักวิธีปฏิบัติ มีความเชื่อ ตลอดจนเข้าใจผลผลิตทางศิลปะทั้งหลาย และดำรงรักษาสิ่งเหล่านั้นไว้ หรือเปลี่ยนแปลงไปในเวลาที่เหมาะสม”

สำหรับนักมานุษยวิทยา ลินตัน (Linton, 1973) ได้ให้ความหมายของ วัฒนธรรม ไว้ว่า “วัฒนธรรม เป็นผลงานของความรู้ ทักษะคติแบบแผน พฤติกรรมหรือลักษณะที่สมาชิกใช้ร่วมกัน และถ่ายทอดไปยังสมาชิกรุ่นต่อมาในสังคมใดสังคมหนึ่ง”

เมื่อพิจารณาในแง่สังคมวิทยา โรเจอร์ส (Rogers, 1976) ได้กล่าวว่า “วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ และเป็นที่ยอมรับปฏิบัติร่วมกันของสมาชิกในสังคม รวมทั้งมีการถ่ายทอดไปสู่สมาชิกรุ่นต่อ ๆ มา”

พัทธา สายหนู (2514) ได้ให้ความหมายของ วัฒนธรรมในประเทศไทยว่า “แบบอย่างการดำรงชีวิตของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกเรียนรู้รับการถ่ายทอดกันไป ด้วยการสั่งสอนทั้งทางตรงและทางอ้อม”

นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้ความหมายที่แตกต่างไปอีก คือ ไพฑูรย์ เครือแก้ว ณ ลำพูน (2515) ได้ให้ความหมายของ วัฒนธรรม ไว้ 2 ประการด้วยกัน คือ “ประการที่ 1 วัฒนธรรม หมายถึง มรดกทางสังคม เป็นลักษณะพฤติกรรมของมนุษย์ที่ได้สะสมไว้ในอดีต และได้ตกทอดมาเป็นสมบัติที่มนุษย์ปัจจุบันนำเอามาใช้ในการครองชีวิต ประการที่ 2 วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนแห่งการครองชีวิต”

เมื่อพิจารณาจากคำนิยาม วัฒนธรรม ข้างต้น อาจจะแยกความหมายของวัฒนธรรม ได้ 2 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 นิยาม วัฒนธรรม ว่า หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่รวมเอาความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศิลปกรรม กฎหมาย ประเพณี ความสามารถ และนิสัยอื่น ๆ ที่มนุษย์ได้มาในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม เช่น คำนิยามของไทเลอร์ ซึ่งเป็นการพิจารณาความหมายของ วัฒนธรรมในฐานะที่เป็นระบบความคิด ระบบความรู้ หรือความเชื่อที่คนในสังคมได้รับรู้ เพื่อนำมากำหนดรูปแบบพฤติกรรมต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุป วัฒนธรรม หมายถึง วิถีแห่งการดำรงชีพ ที่มนุษย์สร้างขึ้น ตามที่มนุษย์มีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคมและมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นทั้งระบบความรู้ ความคิด หรือความเชื่อจนมีการยอมรับปฏิบัติกันมาเป็นวิธีการหรือแบบแผน และมีการอบรมและถ่ายทอดไปสู่สมาชิกรุ่นต่อมา ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อมของมนุษย์

เราอาจจะกล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมอย่างกว้าง ๆ ได้ว่า ลักษณะของวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการและเป็นที่ยอมรับร่วมกันของสมาชิกในสังคม ทำให้สมาชิกได้เรียนรู้จากการถ่ายทอดของสังคม วัฒนธรรมในแต่ละสังคม ย่อมจะแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมทางสังคมนั้น วัฒนธรรมอาจจะเปลี่ยนแปลงและสลายไปได้ นอกจากนี้ วัฒนธรรมยังเป็นผลรวมของหลายสิ่งหลายอย่างจนอาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม

1.2 หน้าที่ของวัฒนธรรม

เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตในสังคมวัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเหมาะสม หน้าที่ของวัฒนธรรมมีอยู่หลายประการดังนี้คือ

1.2.1 วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบสถาบัน เพราะสถาบันเป็นระเบียบ แนวทางปฏิบัติที่เป็นระบบเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในสังคม เช่น สังคมไทยโดยทั่วไปกำหนดให้ชายมีภรรยาได้เพียงคนเดียว แต่ในสังคมที่นับถือศาสนาอิสลามชายสามารถมีภรรยาได้อย่างมาก 4 คน เป็นต้น

1.2.2 วัฒนธรรมทำหน้าที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคลในสังคมเพื่อที่จะให้มนุษย์ทราบว่าในสถานการณ์หรือเหตุการณ์หรือทำกิจกรรมอะไรก็ตามเขาจะทราบว่าจะมีพฤติกรรมอย่างไรบ้าง ซึ่งวัฒนธรรมได้กำหนดบทบาทและความสำคัญไว้แล้ว เช่น เมื่อไปงานศพต้องใส่ชุดสีขาวหรือสีดำและต้องอยู่ในลักษณะสงบเสงี่ยม หรือเมื่อเวลาไปพบพระสงฆ์จะต้องสำรวมกิริยา เป็นต้น

1.2.3 วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดค่านิยมของบุคคลในสังคม การที่มนุษย์มีวัฒนธรรมเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้แสดงออกมานั้นย่อมเป็นการกำหนดค่านิยมต่อสิ่งต่าง ๆ ว่ามนุษย์จะแสดงออกอย่างเหมาะสมถูกต้องเพียงใด เช่น ในปัจจุบันค่านิยมอย่างหนึ่งของสังคมชนบทก็คือ ค่านิยมที่อยากให้บุตรหลานของตนได้รับการศึกษามากกว่าตนเอง เป็นต้น

1.2.4 วัฒนธรรมเป็นแนวทางที่มนุษย์ใช้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และพัฒนาจนเป็นบุคลิกภาพ การอบรมเลี้ยงดูในสังคมแต่ละสังคมจะมีวัฒนธรรมกำหนดวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กเป็นอย่างดีเป็นการถ่ายทอดความรู้และเป็นการสร้างบุคลิกภาพให้แก่สมาชิกใหม่ของสังคม เพื่อสมาชิกใหม่จะได้ประพฤติปฏิบัติได้ตามที่สังคมต้องการ

1.2.5 วัฒนธรรมทำหน้าที่เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ เมื่อมนุษย์อยู่ด้วยกันหลายคนจำเป็นจะต้องสื่อความเข้าใจ มนุษย์จึงได้สร้างสัญลักษณ์ขึ้น สัญลักษณ์ที่สำคัญคือภาษาเขียน ซึ่งต่อมาได้พัฒนาการสื่อสารออกไปเป็นประเภทต่าง ๆ เช่น โทรเลข โทรศัพท์ และการติดต่อสื่อสารโดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

1.2.6 วัฒนธรรมเป็นวิธีควบคุมสังคม ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันจำนวนมาก ไม่อาจที่จะปล่อยให้แต่ละคนแสดงพฤติกรรมของตนตามที่ปรารถนาเพราะจะก่อให้เกิดปัญหาและความวุ่นวายมนุษย์จึงได้สร้างกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อห้าม และจารีตประเพณีต่าง ๆ มาควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคม ซึ่งในแต่ละสังคมก็จะมีวิธีการควบคุมสังคมแตกต่างกันไป

1.2.7 วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ช่วยกำหนดเป้าหมายของชีวิต เป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายของชีวิตของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกันไป เช่น นักศึกษาในคณะวิศวกรรมศาสตร์เมื่อเรียนจบย่อมอยากไปทำงานในตำแหน่งวิศวกรที่รายได้มากเราจะเห็นได้ว่าหน้าที่ของวัฒนธรรมหลายประการตามที่กล่าวมาได้ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้มนุษย์ในการดำรงชีพร่วมกันภายในสังคมได้อย่างเหมาะสม

1.3 ประเภทของวัฒนธรรม

นักสังคมวิทยาและนักมนุษยวิทยาสส่วนใหญ่มักจะแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536)

1.3.1 วัฒนธรรมด้านวัตถุ (material culture) เป็นวัฒนธรรมที่เน้นสิ่งที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ สิ่งของ หรือวัตถุที่มนุษย์ได้ประดิษฐ์คิดค้นและสร้างขึ้น เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ เครื่องบิน เครื่องยนต์ สิ่งก่อสร้าง และอาคารบ้านเรือน เป็นต้น

1.3.2 วัฒนธรรมที่ไม่ใช่ด้านวัตถุ (non-material culture) เป็นวัฒนธรรมที่เน้นสิ่งที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ภาษา ความเชื่อ ความคิด ค่านิยม ลัทธิ ประเพณีต่าง ๆ ที่มีผลต่อการดำรงชีพของมนุษย์

แต่นักสังคมวิทยาและนักมนุษยวิทยาบางส่วนเห็นว่า การแบ่งวัฒนธรรม 2 ประเภทดังกล่าวมีขอบเขตของเนื้อหากว้างมากจึงได้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536)

1.3.3 วัฒนธรรมด้านวัตถุ (material culture) เป็นวัฒนธรรมด้านวัตถุที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการดำรงชีพ

1.3.4 วัฒนธรรมด้านความคิด (ideal culture) เป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความคิดทุกอย่าง เช่น ความเชื่อทางศาสนา วรรณคดี สุภาษิต ความเชื่อทางไสยศาสตร์ เป็นต้น

1.3.5 วัฒนธรรมด้านบรรทัดฐาน (norms) เป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติตามระเบียบแบบแผนที่วางไว้ไม่ว่าจะเป็นลายลักษณ์อักษร หรือไม่ลายลักษณ์อักษร

นักสังคมวิทยาและนักมนุษยวิทยาได้แบ่งวัฒนธรรมเพิ่มขึ้นเป็น 4 ประเภท คือ (สมชัย ใจดี, 2528)

1.3.6 วัฒนธรรมด้านวัตถุ หมายถึง วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น

1.3.7 วัฒนธรรมด้านสังคม หมายถึง วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับ ความประพฤติตามระเบียบกฎเกณฑ์ในสังคม เช่น การทักทาย และการพูดจา เป็นต้น

1.3.8 วัฒนธรรมด้านกฎหมาย หมายถึง วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับกฎหมายบ้านเมืองที่มีอยู่ เพื่อรักษาและก่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยแก่ประชาชนในสังคม

1.3.9 วัฒนธรรมด้านจิตใจและศีลธรรม หมายถึง วัฒนธรรมที่ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในด้านความสุขทางอารมณ์และจิตใจ เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความเห็นอกเห็นใจ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

นอกจากนี้พระยาอนุมานราชธน ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 7 ประเภท คือ (อนุมานราชธน, 2531)

1.3.10 ภาษา เป็นวัฒนธรรมประเภทหนึ่ง ประเทศต่าง ๆ ในโลกต้องมีภาษาถึงแม้ว่าจะไม่มีภาษาเขียนก็ต้องมีภาษาพูด

1.3.11 ศาสนาและอุดมการณ์ เป็นวัฒนธรรมที่กำหนดจุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิตของมนุษย์และจุดหมายปลายทางของมนุษย์ด้วย

1.3.12 ระบบเศรษฐกิจ เป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การแลกเปลี่ยนและการบริโภคของประชากรในสังคม เพื่อให้รู้จักจัดการกับสิ่งเหล่านั้นให้ดีที่สุด ตามทรัพยากรที่มีอยู่

1.3.13 จริยธรรมเป็นวัฒนธรรมที่ได้วางระเบียบกฎเกณฑ์ในสังคมให้สมาชิกได้ปฏิบัติตามเพื่อความสงบสุขภายในสังคม เช่น บุตรจะปฏิบัติต่อบิดามารดาและครูอาจารย์อย่างไร เป็นต้น

1.3.14 ค่านิยม เป็นวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงค่านิยมที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ ค่านิยมแต่ละสังคมอาจจะแตกต่างกันได้ เช่น สังคมไทยมีค่านิยมยกย่องผู้มีอาวุโสมากกว่าสังคมอเมริกา

1.3.15 อำนาจ เป็นวัฒนธรรมที่ได้กำหนดวิธีการจัดการปกครองและการใช้อำนาจให้เหมาะสมในสังคม

1.3.16 ศิลปะและสุนทรียศาสตร์ เป็นวัฒนธรรมแบบหนึ่ง que แสดงถึงศิลปะและสุนทรียศาสตร์ของสมาชิกภายในสังคม และสังคมส่วนรวม เช่น ศิลปะในการผ่อนรำจะมีความอ่อนช้อยและงดงาม เป็นต้น

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2536) ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 5 สาขา คือ

1. สาขาศิลปะ
2. สาขามนุษยศาสตร์
3. สาขากีฬาและนันทนาการ
4. สาขาการช่างฝีมือ
5. สาขาคหกรรมศิลป์

1.4 องค์ประกอบของวัฒนธรรม

จากความหมายและลักษณะของวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมมีขอบเขตกว้างขวาง ครอบคลุมทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรม นามธรรม และระเบียบแบบแผนต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นมา เป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตของคนในสังคม สุพัตรา สุภาพ (2523) ได้สรุปถึงองค์ประกอบของวัฒนธรรมไว้ 4 ประการ คือ

1.4.1 องค์คติหรือมโนทัศน์ คือ ความเชื่อ แนวคิดและอุดมการณ์ต่าง ๆ ซึ่งในแต่ละกลุ่มชนจะมีมาตรฐานในการคิดและการตัดสินใจแตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อมของสังคม

1.4.2 องค์พิธีการ คือ ขนบธรรมเนียมประเพณีซึ่งแสดงออกในรูปของพิธีกรรมต่าง ๆ และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในแต่ละวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามสภาพของสังคม

1.4.3 องค์การ คือ กลุ่มหรือสมาคม สโมสร สถาบันต่าง ๆ ที่ก่อตั้งขึ้นอย่างมีระเบียบแบบแผน มีวัตถุประสงค์กฎเกณฑ์และวิธีดำเนินงานที่แน่นอน

1.4.4 องค์วัตถุ คือ วัฒนธรรมทางวัตถุทั้งหลายที่สามารถสัมผัส จับต้องได้ ทั้งส่วนที่มีรูปร่าง เช่น แก้ว อี โบสถ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และส่วนที่ไม่มีรูปร่าง เช่น ภาษา ตัวเลข มาตราชั่ง ตวง วัด อันเป็นสัญลักษณ์ในการติดต่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน

องค์ประกอบของวัฒนธรรม สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536) ได้กล่าวว่า มีอยู่ 3 ประการ คือ

1.4.5 การรับรู้ คือ การที่จะบอกได้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและมีอยู่ในโลกนี้ ได้แก่ ความรู้อันเกิดจากการศึกษาเล่าเรียน ความเชื่อเทวดา และความเชื่อในทฤษฎีทางวิทยาการ และวิทยาศาสตร์ต่าง ๆ ความเชื่อที่นำมาใช้ประโยชน์ในโลกปัจจุบันนี้ ซึ่งเรียกว่า เทคโนโลยี

1.4.6 การยอมรับของคนส่วนใหญ่ ประกอบด้วยค่านิยมและกฎเกณฑ์สำหรับการประพฤติบางประการ ซึ่งมนุษย์ยอมรับบางประการ เพื่อคุ้มครองกระทำของตนเอง ซึ่งบางที่เราเรียกสิ่งนี้ว่า “ อุดมการณ์ ” และอุดมการณ์เหล่านี้ได้ควบคุมการกระทำของโลกสมัยปัจจุบันนี้มากที่สุดทีเดียว

1.4.7 ด้านวัตถุ เช่น เครื่องจักร เครื่องมือ หนังสือ เสื้อผ้า สิ่งประดิษฐ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ บรรดาวัตถุทั้งหลายนี้จะแสดงความหมายทางวัฒนธรรมมากและสิ่งเดียวกันอาจมีความหมายแตกต่างกันมากในแต่ละสังคม

องค์ประกอบของวัฒนธรรมที่กล่าวมานี้เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้จะได้มีการแบ่งประเภท ออกเป็นหลายรูปแบบก็ตาม แต่มีส่วนที่คล้ายคลึงกันอยู่ ซึ่งอาจสรุปได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.4.8 ชนิดไม่มีรูปแบบและเนื้อหาที่แน่นอน ชัดเจน เรียกว่า “นามธรรม”

1.4.9 ชนิดที่มีรูปแบบและเนื้อหาที่แน่นอน ชัดเจน เรียกว่า “รูปธรรม” องค์ประกอบของวัฒนธรรมทั้งสองรูปแบบนี้เกี่ยวข้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ถ้าขาดเสียอย่างใดอย่างหนึ่งก็ไม่สมบูรณ์ หรือถ้าเน้นหนักไปในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งก็จะเกิดความไม่สมดุล วัฒนธรรมของชาติก็เช่นเดียวกัน หากขาดความสมดุลกันระหว่างองค์ประกอบทั้งสองก็ย่อมเกิดความหายนะได้

1.5 ทฤษฎีทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรมของแต่ละชาติมีรูปแบบและแนวทางการพัฒนาอยู่ในตัววัฒนธรรมนั่นเอง ดังนั้น จึงมีทฤษฎีวัฒนธรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ในบรรดาทฤษฎีวัฒนธรรมที่สำคัญมีดังนี้ (จรัล ทองเกษม, 2539)

1.5.1 มาลินอสกี (Malinowski) (อ้างถึงใน จรัล ทองเกษม, 2539) เห็นว่าในขณะที่มนุษย์พยายามเอาตัวรอดอยู่ในสังคม เขาจะพยายามใช้ความคิด รักษาป้องกันตัวเองให้มีความมั่นคงต่อการกระทำในสิ่งต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหา ใช้ความคิดริเริ่มและการเอาแบบอย่างในวิถีทางและวัตถุประสงค์ ซึ่งเรียกว่า วัฒนธรรม มนุษย์จะรู้จักการสังเกตและเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของเขาเอง

นอกจากนี้ยังเห็นว่าพื้นฐานที่เป็นองค์ประกอบของวัฒนธรรมมีอยู่มากมาย และพื้นฐานดังกล่าวนี้ช่วยในการเติมเต็มของความต้องการของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นความต้องการทางร่างกายและความต้องการทางจิตใจก็ตาม และพื้นฐานเหล่านี้เป็นที่รู้จักกันทั่วไป คือ

- ก. พื้นฐานทางกายภาพหรือร่างกาย
- ข. พื้นฐานทางสมองหรือจิต
- ค. พื้นฐานทางสังคม และเศรษฐกิจ

พื้นฐานเกี่ยวกับวัฒนธรรมของมนุษย์ ล้วนแต่มีความเกี่ยวข้องโยงใยประสานสัมพันธ์ แก่กันและกันตามความต้องการทั้งหลายของมนุษย์ พื้นฐานที่แตกต่างกันของวัฒนธรรมมนุษย์ จึงเกี่ยวข้องโยงใยประสานสัมพันธ์กับความต้องการของมนุษย์ว่าเป็นเช่นไร ดังนั้นนับตั้งแต่มีมนุษย์ พื้นฐานดังกล่าวจึงไม่สามารถแยกออกจากกันได้เลย ความเป็นอยู่และชีวิตความอยู่รอดเป็นสิ่ง สำคัญในวัฒนธรรม เพราะการมีชีวิตความเป็นอยู่สืบทอดได้หมายความว่าคุณลักษณะของวัฒนธรรม จะถูกโยงใยและนำออกมาใช้ ดังนั้น ถ้าหากไม่มีหน้าที่พันธกิจก็ไม่มีวัฒนธรรมและถ้าหากไม่มี คุณสมบัติทางวัฒนธรรมคงอยู่ก็แสดงว่าไม่ปรากฏว่ามีหน้าที่พันธกิจอยู่ด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุผล ดังกล่าวทุก ๆ ลักษณะ หรือทุก ๆ ส่วนของวัฒนธรรมเกิดขึ้นเพื่อสิ่งหนึ่งหรือสิ่งใดก็ตาม จะปราศจาก หน้าที่พันธกิจไปไม่ได้ ทุก ๆ ส่วนของวัฒนธรรมจึงเกิดขึ้นสำหรับการเติมเต็มหน้าที่พันธกิจของมนุษย์ และสิ่งที่มีลักษณะเช่นนี้รวมกันเป็นรูปแบบหน่วยของวัฒนธรรมในบริบทดังกล่าวแล้ว อาจกล่าวได้ว่า องค์ประกอบพื้นฐานหนึ่งของวัฒนธรรมสามารถถ่ายทอดไปยังวัฒนธรรมอื่น ๆ วัฒนธรรมเป็นผลของ ความต้องการทางสังคม และความต้องการทางกายของมนุษย์ ความต้องการทางกายที่สำคัญ คือ

- ก. เกี่ยวกับกระบวนการสันดาป (Metabolic)
- ข. เกี่ยวกับการสืบพันธุ์ (Repro-ductive)
- ค. เพื่อความสุขทางกาย
- ง. เพื่อความปลอดภัย
- จ. เพื่อความเคลื่อนไหว
- ฉ. เพื่อความเจริญเติบโต
- ช. เพื่อสุขภาพ

ดังนั้น ทุก ๆ สังคมจึงมีวิธีการดำเนินไปของมันเป็นเอง โดยเฉพาะที่จะตอบสนองของความ ต้องการทางกาย และการตอบสนองในลักษณะดังกล่าววัฒนธรรมก็ถูกกำหนดขึ้น

1.5.2 ทฤษฎีรูปแบบของวัฒนธรรม

บุคคลที่มีชื่อเสียงและผลงานเกี่ยวข้องทางสังคมและประกาศทฤษฎีรูปแบบ ของวัฒนธรรม คือ เบนเนดิก (Benedic, 1964) ซึ่งเห็นว่ารากฐานสำคัญของวัฒนธรรมประกอบด้วยชนบทร่วมนิยม จารีตประเพณี สถาบันต่าง ๆ ปทัสสถานทางสังคม เขากล่าวว่ามีปัจจัย บางประการในวัฒนธรรมที่ผูกพันกับรากฐานทั้งหมดเหล่านี้เข้าด้วยกันและการผูกพันเชื่อมโยง ในลักษณะเช่นนี้ คือ “รูปแบบทางวัฒนธรรม” นอกจากนี้ยังมองว่าวัฒนธรรมเป็นรูปแบบของ ความคิด เป็นหน้าที่การปฏิบัติและสิ่งอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อจะได้รับผลตามวัตถุประสงค์และ

เป้าหมายที่สังคมกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายดังกล่าว ทุกวัฒนธรรมมีอิทธิพลอยู่ในตัวของมันเองต่อบรรดาปัจเจกบุคคลทั้งหลาย และอิทธิพลเหล่านี้เกิดขึ้นเป็นวัฒนธรรมเฉพาะที่ยุ่งยาก สลับซับซ้อน ดังนั้นบรรดาบุคคลที่เกิดในวัฒนธรรมอื่นที่มีลักษณะต่างไปจะไม่สามารถปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมที่เขาสืบทอดมาจากบรรพชน ความคิดและเจตคติทั้ง 2 ลักษณะที่แตกต่างกันในลักษณะนี้ก็เพราะรูปแบบทางวัฒนธรรมนั่นเอง ทักษะและเจตคติของมนุษย์ต่อชีวิตของมนุษย์เองมีส่วนสำคัญในการกำหนดรูปแบบทางวัฒนธรรม ดังนั้นลักษณะธรรมชาติและลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมจึงเปลี่ยนแปลงไปตามรูปแบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์ และด้วยเหตุผลเช่นนี้ เบเนดิก (Benedic, 1964) เห็นว่าลักษณะเฉพาะ หรือลักษณะพื้นฐานสำคัญของวัฒนธรรมจึงไม่ใช่คุณภาพธรรมชาติ หรือลักษณะพิเศษแต่เป็นรูปแบบของวัฒนธรรมต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

รูปแบบวัฒนธรรม หมายถึงวิถีของพฤติกรรมการแสดงออกที่มีการประสานสัมพันธ์กับความต้องการที่เป็นปัจจัยสำคัญของมนุษย์หรือพันธกิจอันเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ในสังคม

1.5.3 ทฤษฎีแก่นสาระของวัฒนธรรม

ออปเลอร์ (Opler, อ้างถึงใน Tylor, 1871) เป็นบุคคลสำคัญที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้เสนอทฤษฎีแก่นสาระของวัฒนธรรมซึ่งโดยพื้นฐานของทฤษฎีนี้จะไม่เห็นด้วยกับความเห็นของ เบเนดิก (Benedic) ซึ่งเห็นว่าการแบ่งวัฒนธรรมในลักษณะดังกล่าวจำกัดและมองในลักษณะแคบเกินไป เพราะวัฒนธรรมไม่สามารถแสดงให้เห็นปรากฏได้ใน 2 รูปแบบนี้เท่านั้น เขาอธิบายว่าวัฒนธรรมมีอิทธิพลอย่างยิ่งกับพฤติกรรมของมนุษย์ แต่เขาไม่เห็นด้วยว่ามีเพียงแค่ 2 ปัจจัยตามที่ เบเนดิก (Benedic) อธิบายไว้ ออปเลอร์ (Opler) เห็นว่าปัจจัยสิ่งเร้าต่าง ๆ ขององค์ประกอบของวัฒนธรรม มีความแตกต่างกันในแต่ละวัฒนธรรมปัจจัยสิ่งเร้าเหล่านั้น เบเนดิก (Benedic) เรียกว่าแก่นสาระในธรรม

1.5.4 ทฤษฎีรูปแบบของการดำรงชีวิต

เรดฟิลด์ (Redfield) (1961) มีความคิดเห็นแตกต่างว่า ความคิด และความเห็นที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ได้อยู่ในตัวของมัน เขาเห็นว่าวัฒนธรรมไม่ได้มีอิทธิพลโดยความคิดทางวัฒนธรรม แต่เน้นวิถีการดำเนินชีวิตที่วัฒนธรรม มีอิทธิพลต่อมันมาก ดังนั้นในทุก ๆ วัฒนธรรมจึงมีรูปแบบของการดำรงชีวิต หรือวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เช่น คนไทยอยู่ในต่างประเทศ มีการไหว้ทักทายกัน และมีความยิ้มแย้มแจ่มใส นี่คือนิยามชีวิตดังกล่าวก็มาจากลักษณะความเป็นอยู่ของมนุษย์

1.5.5 ทฤษฎีวิวัฒนาการ

ทฤษฎีวิวัฒนาการเกิดจากผลงานของบุคคลสำคัญ 2 ท่านคือ ชาร์ล ดาร์วิน (Charles Darwin) และ เฮอร์เบิร์ต สเปนเซอร์ (Herbert Spencer) บุคคลสำคัญทั้ง 2 ท่านได้อธิบายเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์บนพื้นฐานของทฤษฎีวิวัฒนาการ ทฤษฎีวิวัฒนาการอธิบายเกี่ยวกับจุดกำเนิดและรูปแบบการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม ชาร์ล ดาร์วิน (Charles Darwin) ได้เขียนหนังสือ "On the Origin of Species" เมื่อ ค.ศ. 1859 พูดถึงสาระสำคัญเกี่ยวกับวิวัฒนาการของสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลายเริ่มจากโครงสร้างของชีวิตขั้นต่ำก่อนแล้วพัฒนาโครงสร้างของชีวิตที่ซับซ้อนซับซ้อนมากขึ้นในภายหลัง การปรับตัวของสิ่งที่มีชีวิตเพื่อการอยู่รอด

หลักวิวัฒนาการของ ชาร์ล ดาร์วิน (Charles Darwin, 1859) มีลักษณะ 4 ประการ ดังนี้

- ก. ในยุคเริ่มต้นเมื่อสิ่งที่มีชีวิตอุบัติขึ้นเป็นเพียงโครงสร้างง่าย ๆ ของสิ่งที่มีชีวิตขั้นต่ำ องค์ประกอบยังไม่ซับซ้อน จนเวลาล่วงไปนานแสนนาน จึงมีรูปร่างแตกต่างและซับซ้อนยิ่งขึ้น
- ข. ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างกัน แต่บรรดาองค์ประกอบของร่างกายหรือส่วนประกอบอื่น ๆ จะมีความสัมพันธ์สอดประสานเป็นหนึ่งเดียวกัน
- ค. ขบวนการวิวัฒนาการและการพัฒนาเป็นไปอย่างสืบเนื่อง
- ง. การพัฒนาหลังจากยุคปรากฏสิ่งที่มีชีวิตมีลักษณะเจริญเติบโตวิวัฒนาการชัดเจนแล้ว จะวิวัฒนาการจากองค์ประกอบที่ง่ายมาเป็นยุ่งยากซับซ้อน นั่นคือ หมายความว่าหลังจากยุคที่ปรากฏชีวภาพชัดเจนแล้ววิวัฒนาการของสิ่งที่มีชีวิตจะมีความซับซ้อนมากที่สุดทีเดียว

สรุปข้อสมมุติฐานสำคัญทฤษฎีวิวัฒนาการตามความเห็นของบรรดานักคิดเชิงวิวัฒนาการที่เชื่อว่ามนุษย์สามารถสืบเชื้อสายเผ่าพันธุ์มาได้เพราะสามารถรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติได้และวัฒนธรรมมนุษย์ก็เกิดจากการปรับตัวของมนุษย์ตามเงื่อนไขต่าง ๆ ทางธรรมชาติและสังคมมนุษย์นั่นเอง ข้อสมมุติฐานสำคัญของทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมมีดังนี้

- ก. วิวัฒนาการจากรูปแบบที่ง่าย ๆ ไปสู่รูปแบบที่ซับซ้อน วัฒนธรรมเกิดขึ้นจากรูปแบบง่าย ๆ มาเป็นยุ่งยากซับซ้อน ศิลปะที่เคยสามารถอธิบายกันง่าย ๆ จึงกลายเป็นรูปแบบปรากฏอยู่เฉพาะยุคใด ยุคหนึ่งในอดีต แต่เป็นผลของขบวนการวิวัฒนาการอย่างสืบเนื่องจากง่ายไปสู่ความยุ่งยาก

สับสน วิวัฒนาการวัฒนธรรมในสังคมเกี่ยวกับวิวัฒนาการของมนุษย์ควบคู่กันไปอย่างผสมกลมกลืน

- ข. ความคล้ายคลึงกันของโครงสร้างทางจิตใจและความคิด สมมุติฐานข้อสองของทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรม คือ ทฤษฎีวัฒนธรรมเน้นจิตใจมนุษย์ว่ามีความคิดและโครงสร้างคล้าย ๆ กันในยุคต่าง ๆ ของประวัติศาสตร์ ดังนั้นผู้คนในยุคหนึ่ง ๆ จึงมีชีวิตความเป็นอยู่ภายใต้เงื่อนไขทางธรรมชาติที่คล้ายคลึงกันในการสร้างวัฒนธรรมที่คล้าย ๆ กันด้วย
- ค. ขบวนการของวิวัฒนาการในทุก ๆ วัฒนธรรมไม่ว่าวัฒนธรรมยุคบรรพกาลหรือวัฒนธรรมยุคพัฒนามีหลักสำคัญอยู่ที่ขบวนการของวิวัฒนาการเหมือนกัน

1.5.6 ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

ทฤษฎีการแพร่กระจายวัฒนธรรมเกิดขึ้นจากบรรดานักคิดทั้งหลายจากประเทศต่าง ๆ เช่น อังกฤษ อเมริกา เยอรมัน ฯลฯ ที่มีความเชื่อคล้าย ๆ กันว่าการกระจายของวัฒนธรรมอยู่บนพื้นฐานของการติดต่อสื่อสารกัน เมื่อวัฒนธรรมตั้งแต่สองวัฒนธรรมขึ้นไปมาใกล้ชิดสัมพันธ์กันแต่ละวัฒนธรรมก็จะมีอิทธิพลแก่กันและกันโดยถ่ายทอดแพร่กระจายลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมนั้น ๆ

1.6 วัฒนธรรมกับการศึกษา

การศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมกระบวนการหนึ่งที่สามารถถ่ายทอดเนื้อหาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ทัศนคติ กฎเกณฑ์ของสังคม ค่านิยม ความคิด ความเชื่อ รวมทั้งพฤติกรรมทุกรูปแบบของมนุษย์ สิ่ง que การศึกษาถ่ายทอดนี้ก็คือ วัฒนธรรมนั่นเอง ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมให้แก่ผู้เยาว์

ย่อมเป็นที่ทราบกันดีว่า วัฒนธรรมของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอทั้งในรูปของการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ หรือเปลี่ยนแปลงในรูปของการดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสมกับสภาวะที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคม วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ย่อมมีการกระจายหรือเผยแพร่จาก สังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง เครื่องมือที่ใช้ในการเผยแพร่วัฒนธรรมใหม่ ๆ หรือวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ดีที่สุด คือ การศึกษา ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือของการเผยแพร่วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนี้อีกด้วย

การศึกษามีผลทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงดังที่ นิคม ทาแดง (2523) ได้กล่าวว่า การศึกษานอกจากจะทำหน้าที่เผยแพร่วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปให้แก่สังคม บางครั้งการศึกษา ยังเป็นตัวการหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมให้แก่สังคมอีกด้วย การศึกษา เป็นตัวการที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรคสิ่งใหม่ทางวัฒนธรรมให้แก่สังคม เป็นแหล่งผลิตวัฒนธรรม ใหม่ ๆ และเผยแพร่สิ่งที่ได้สร้างสรรคนี้ให้แก่สังคมภายนอก

หน้าที่ของการศึกษาคือการถ่ายทอดวัฒนธรรมดังที่ ซนิตา รัชพลเมือง (2525) กล่าวว่า “การถ่ายทอดวัฒนธรรมนี้ ระบบการศึกษาทั้งในและนอกโรงเรียนทำหน้าที่ได้ดีที่สุด วัตถุประสงค์ ของการศึกษาก็คือ การทำให้นักเรียนเข้าใจสังคม และโครงสร้าง รวมทั้งความสัมพันธ์ต่าง ๆ ใน สังคม การศึกษาจะต้องไม่เพียงแต่จะต้องถ่ายทอดและบำรุงรักษาวัฒนธรรมในอดีตเท่านั้น แต่จะ ต้องสร้างให้สมาชิกตระหนักถึงปัจจุบันและอนาคต นั่นก็คือ การศึกษาเป็นตัวการที่จะสร้าง วัฒนธรรมใหม่ ๆ ได้” นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงหน้าที่ของโรงเรียน ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่มี หน้าที่ต่อสังคมดังต่อไปนี้

1. มีหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมจากชนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งในอดีตเป็นหน้าที่ของ สถาบันครอบครัวและศาสนา โรงเรียน (สถาบันการศึกษา) ถ่ายทอดวัฒนธรรมได้โดยทางการจัด หลักสูตรและเนื้อหาวิชา ตลอดจนกระบวนการเรียนการสอน เช่น วิชาศีลธรรม จริยศึกษา และ การสอดแทรกค่านิยม ทักษะคติ ความเชื่อ อันพึงประสงค์สู่นักเรียน
2. มีหน้าที่ปรับปรุง ดัดแปลงแก้ไขวัฒนธรรมของชนรุ่นก่อนให้เหมาะสมกับสภาพ หรือ โครงสร้างสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และในทางกลับกันทำหน้าที่ปรับปรุง ดัดแปลงแก้ไขสมาชิกของ สังคมให้เหมาะสมกับสภาพจริงของสังคม โรงเรียนกระทำได้โดยการดัดแปลงโปรแกรมการเรียน การสอนและหลักสูตรให้สอดคล้องกับสังคม พร้อมกับปรับปรุงพฤติกรรมของผู้เรียนให้ตรงกับ ความต้องการของสังคม โรงเรียนจะทำได้ดีเพราะโรงเรียนเป็นสังคมกลุ่มย่อยกลุ่มหนึ่ง ถ้าทำให้มี สภาพใกล้เคียงกับสังคมจริง จะทำให้นักเรียนมีโอกาสฝึกและเตรียมพร้อมที่จะดำรงชีวิตในสังคม
3. มีหน้าที่เสริมสร้างวัฒนธรรมใหม่ ๆ เพราะเหตุที่วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงและเกิดใหม่ ได้ทุกเวลาและโอกาสในสังคม อีกนัยหนึ่งโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมให้มีรูปแบบ ใหม่และสร้างสมาชิกรุ่นใหม่ให้เหมาะสมกับรูปแบบนั้น ๆ

คำกล่าวข้างต้นย่อมชี้ชัดว่า การศึกษา และสถาบันการศึกษา มีบทบาท และหน้าที่ที่สำคัญยิ่งต่อวัฒนธรรมการทะนุบำรุงการรักษา และถ่ายทอดวัฒนธรรมไทย การให้การศึกษาระดับอุดมและเสริมสร้างนิสิตนักศึกษาให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยที่พึงประสงค์ในทศวรรษหน้านั้น ผู้วางนโยบายและวางแผนการศึกษาต้องเน้นการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาด้านจิตใจให้มาก เพราะการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้ได้ผลนั้น ต้องอาศัยการสอนคุณธรรมซึ่งมีอยู่ในหลักสูตรเป็นตัวปลูกฝังให้ได้ นิสิตนักศึกษาที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และเป็นพลเมืองที่ดีให้แก่บ้านเมืองในอนาคต

1.7 วัฒนธรรมด้านจารีตประเพณี

ความหมายของวัฒนธรรมด้านจารีตประเพณี พระยาอนุนามนราชชน (2531) ให้คำจำกัดความไว้ว่า คือ ประเพณีที่สืบต่อกันมานานมาก ใครฝ่าฝืนในประเพณีก็จะมีผิด มีถูก มีดี มีชั่ว ดำเนินชีวิตไปตามจารีตประเพณีที่เขาวางไว้ จารีตประเพณีถือเป็นของสำคัญใครจะฝ่าฝืนไม่ได้ เขาอาจจะลงโทษและมีประท้วงทันทีได้ กาลต่อมาเมื่อบ้านเมืองเจริญแล้วจารีตประเพณีก็หมดไป แต่ก็ยังมีเหลืออยู่อีกมาก

จารีตประเพณีเป็นแบบแผนพฤติกรรมของกลุ่มชนที่กระทำตามกันมาในกรอบที่ถูกบังคับ เป็นวิถีทางการกระทำสิ่งต่าง ๆ ในสังคมหนึ่งเพื่อสนองความต้องการและความปรารถนาของมนุษย์ รวมทั้งความเชื่อ ความคิด หลักเกณฑ์การปฏิบัติและมาตรฐานแห่งการกินดีอยู่ดี ตามวิถีทางเหล่านั้นด้วย

จารีตประเพณีเป็นวิถีประจำชาติ รวมทั้งหลักปรัชญาและหลักจริยธรรมอันเป็นหลักในสังคม เป็นแบบแผนความประพฤติที่สำคัญกว่าวิถีประจำชาติ เพราะเกี่ยวกับสวัสดิภาพของกลุ่มชน หากมีการฝ่าฝืนถือว่าจะก่อให้เกิดความรู้สึกรุนแรงจากสังคม เพราะจารีตเป็นสิ่งที่สังคมถือว่ามีความถูกต้องในตัวของมันเอง เครื่องวัดความถูกต้องชั่วดีอยู่ที่กฎศีลธรรมหรือจารีตนี้เอง จารีตประเพณีจึงเป็นเครื่องเชื่อมความกลมเกลียวภายในกลุ่มของสังคมที่ถือตามจารีตอย่างเดียวกัน

จารีตประเพณีเป็นปทัสถาน ที่มีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของสังคมมากกว่าวิถีประจำชาติ เป็นสิ่งจำเป็นที่บุคคลต้องทำสิ่งต่าง ๆ ในทางที่ไม่ขัดกับหลักของสังคม เรื่องใดมีความสำคัญต่อสังคมมากจารีตประเพณีนั้นก็สำคัญมาก จารีตประเพณีและวิถีประจำชาติเป็นที่ยึดมั่นในสังคมโดยไม่มีผู้ใดสงสัยในความถูกต้อง ไม่ทราบที่มาอย่างแน่นอนและจะเปลี่ยนไปเป็นอย่างอื่นยากมาก เมื่อมีการฝ่าฝืนสังคมจะมีปฏิกิริยาขึ้นมาเอง จารีตประเพณีเป็นรากฐานของสังคม เป็นเรื่องของ

ความรู้สึกว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ถ้าฝ่าฝืนหรือพยายามเปลี่ยนแปลงจะถูกต่อต้านอย่างรุนแรง เมื่อสังคมเปลี่ยนไป จารีตประเพณีบางอย่างอาจถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาว่าสมควรจะแก้ไขดัดแปลง หรือล้มเลิกไปเพื่อความเหมาะสม ตัวอย่างการจัดพิธีกรรมที่ฟุ่มเฟือย หรือการถือว่าผู้ใหญ่รู้ดีกว่าผู้น้อยหมด จารีตประเพณีบางอย่างถือเป็นข้อห้ามไม่ให้กระทำในบางสิ่ง อิทธิพลของจารีตประเพณีเห็นได้ชัดจากสังคมชนบท สังคมเหล่านี้ถ้าอาศัยกฎหมายบังคับจากตัวแทนสังคม จะมีน้อยมาก แต่การละเว้นการกระทำ ความเชื่อมั่นในจารีตประเพณี และหลักศีลธรรมมีอยู่ในศาสนา ความเชื่อสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ความเชื่อในบรรพบุรุษ การเชื่อโชคลางภูติผีปิศาจ การเชื่อประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ถือว่าถูก หากใครไม่ประพฤติตามประเพณีจะเกิดเหตุต่าง ๆ นานา (ไพบูลย์ ช่างเรียน, 2515 : 1-4)

ส่วนพระยาอนุমানราชชน ได้กล่าวถึงเนื้อหาของวัฒนธรรมด้านจารีตประเพณี (การวัฒนธรรม, 2497) ว่า เป็นเรื่องการตอบแทนบุญคุณผู้มีคุณ เรื่องการกล้ารับผิดเผชิญต่อความจริง เรื่องการรักษาความยุติธรรม เรื่องการมีแนวความคิดต่อสัมมาอาชีพ เรื่องการรักษาคำพูด และเรื่องการเป็นคนมีเหตุผล

1.8 วัฒนธรรมด้านขนบประเพณี

ความหมายของวัฒนธรรมด้านขนบประเพณี พระยาอนุমানราชชน (2531) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “ขนบประเพณี คือ ประเพณีที่วางเป็นระเบียบแบบแผนไว้โดยตรง หรือโดยปริยาย โดยตรง คือ วางเป็นระเบียบพิธีการไว้แจ้งชัด โดยปริยาย คือ รู้กันเอง ไม่ได้วางเป็นระเบียบแบบแผนไว้ว่าควรจะทำปฏิบัติกันอย่างไร”

แฮมิลตัน (Hamilton, 1931) กล่าวไว้ว่า “เป็นแนวทางแห่งความคิดหรือความประพฤติที่เด่นและยั่งยืน ซึ่งฝังอยู่จนเป็นนิสัยในกลุ่มชน หรือเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชน”

ภาษาไทยในปัจจุบันใช้คำว่า “สถาบัน” แทนขนบประเพณี (พระยาอนุমানราชชน, 2531) ซึ่งเป็นคำมีความหมายกว้าง ๆ แต่ความหมายที่ใช้อยู่ในวิชา หมายถึงเรื่องที่ตั้งขึ้นซึ่งลงรูปเป็นระเบียบแล้วไม่มากนักน้อย คนในสังคมใดสังคมหนึ่งมีความพึงพอใจตั้งขึ้นเกี่ยวกับเรื่องส่วนใหญ่ซึ่งตนสนใจ เช่น เรื่องเกี่ยวกับศิลปวิทยาและเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สมบัติและครอบครัว เรื่องเกี่ยวกับการศึกษาเล่าเรียน และเรื่องการศึกษา เรื่องเกี่ยวกับศิลปวิทยาและเรื่องเกี่ยวกับการสนุกและการพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งสืบต่อกันเป็นประเพณีมา ที่กล่าวว่าลงระเบียบแล้ว ก็หมายความว่ายอมมีกำหนดเป็นข้อบังคับเขียนตราขึ้นไว้หรือจะไม่ได้เขียนขึ้นไว้ก็ตาม เช่น สถาบัน

การเล่นว่า อันเป็นประเพณีเกี่ยวกับการสนุกรื่นเริงของชาวไทยอย่างหนึ่ง ก็เป็นเรื่องที่รู้กันเองว่า การเล่นนั้นต้องมีกฎข้อบังคับซึ่งได้ตั้งขึ้นโดยได้ไตร่ตรองมาดีแล้ว

กฎข้อบังคับนี้ จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกันเป็นคราว ๆ ด้วยความจำเป็นเพราะการปรับปรุงและแก้ไขนั้น มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าตัวกฎข้อบังคับด้วยไม่มีกฎข้อบังคับใดที่มีลักษณะสมบูรณ์อยู่ตลอดไปโดยไม่มีการปรับปรุงและแก้ไขกันเป็นคราว ๆ ตามความจำเป็น

สถาบันย่อมมีหลักอยู่ 5 ประการคือ 1. มีสถานที่อันเป็นที่ตั้งของสถาบัน 2. มีผู้เกี่ยวข้องอยู่กับสถาบัน 3. มีผู้ปกครองดูแลเพื่อให้กิจการของสถาบันดำเนินไปด้วยดี 4. มีระเบียบแบบแผนเป็นกฎข้อบังคับและอุปกรณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจการของสถาบันและ 5. มีระเบียบพิธีที่จะต้องกระทำตามระเบียบแบบแผนที่สถาบันได้วางไว้ เช่น

สถาบันโรงเรียนก็มีโรงเรียน มีครูบาอาจารย์และลูกศิษย์ มีผู้ปกครอง เช่น อาจารย์ใหญ่ อาจารย์รอง และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ มีระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการศึกษาเล่าเรียน และมีอุปกรณ์อันเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ และมีพิธีเกี่ยวกับการรับสมัคร การเข้าเรียน การสอบไล่ สืบเป็นประเพณีกันมาเหล่านี้ เป็นต้น

สถาบันศาสนา ก็มีวัด มีพระภิกษุสงฆ์ มีเจ้าวัดและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ มีระเบียบข้อบังคับสืบเป็นประเพณีมา และมีพิธีที่ต้องเกี่ยวกับการศาสนา

สถาบันครอบครัว ก็มีบ้านเรือนที่อยู่อาศัยอันเป็นที่ตั้งของครอบครัว มีสมาชิกในครอบครัว มีสามีภรรยา มีขนบประเพณีอันเกี่ยวกับครอบครัว และมีพิธีการอันจะต้องกระทำเกี่ยวกับขนบพิธีเหล่านั้น

โดยสรุป เนื้อหาของวัฒนธรรมด้านขนบธรรมเนียมประเพณี พระยาอนูมานราชชน (การวัฒนธรรม, 2497) ได้กล่าวว่า เป็นเรื่องเกี่ยวกับระเบียบประเพณีที่ยอมรับนับถือว่ามีความสำคัญพอกับกฎหมาย เช่น เรื่องการรู้จักใช้สิทธิ เรื่องการเคารพกฎหมาย เรื่องการรู้จักปฏิบัติหน้าที่ เรื่องการมีระเบียบในการคิดและในการทำงาน และเรื่องการมีวินัย

1.9 วัฒนธรรมด้านธรรมเนียมประเพณี

ความหมายของวัฒนธรรมด้านธรรมเนียมประเพณี คือ ประเพณีที่เกี่ยวกับเรื่องธรรมดาสามัญ ไม่มีผิดมีถูกเหมือนเรื่องจารีตประเพณี ไม่มีระเบียบแบบแผนอย่างเรื่องขนบประเพณี ผู้ใดทำผิดหรือฝ่าฝืนประเพณี ก็ไม่ถือว่าเป็นสลักสำคัญอะไรนัก (พระยาอนูมานราชชน, 2531)

นอกจากจะเห็นว่าเป็นผู้ขาดการศึกษาหรือเสียสมบัติผู้ดีเท่านั้น ธรรมเนียมประเพณีเป็นเรื่องที่นิยมและถือกันเป็นธรรมเนียมสืบ ๆ กันมาในหมู่คณะ เป็นอย่างเรื่องกิริยามารยาทเกี่ยวกับอิริยาบถ ทั้งสี่ คือ ยืน เดิน นั่ง นอน ตลอดจนการกิน การพูดจา การแต่งตัว และการอื่น ๆ อีกมากอย่าง สิ่งเหล่านี้เด็ก ๆ ที่เกิดมาย่อมได้รับการสั่งสอนอบรมสืบต่อกันมาหรือไม่ก็ได้รับรู้ด้วยตนเอง

โดยสรุป พระยาอนูมานราชชน (การวัฒนธรรม, 2531) ได้กล่าวถึงเนื้อหาของวัฒนธรรมด้านธรรมเนียมประเพณีว่า เป็นเรื่องเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน รวมทั้งระเบียบมารยาทที่จะติดต่อกับบุคคลในสังคมทุกชนิด เช่น เรื่องการรักษาจรรยา มารยาท เรื่องการทำความเคารพต่อบุคคลและสิ่ง ที่ควรเคารพตามกาลเทศะ เรื่องการวางตัว และเรื่อง การรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

1.10 ระดับชั้นของวัฒนธรรม

ระดับชั้นของวัฒนธรรม แบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ คือ (โสภา ชูพิกุลชัย, 2522)

1. ระดับชั้นที่สังคมส่วนใหญ่ยึดถือ (Total Culture Patterns) หรือเรียกว่า เป็นลักษณะส่วนรวมประจำชาติ ได้แก่ ทศนคติ ลักษณะนิสัย การตอบโต้ขณะเกิดอารมณ์ เป็นต้น เป็นการแสดงออกที่สังคมมุ่งหวังให้บุคคลทั่วไปในสังคมเป็นคนดี หรือยึดถือปฏิบัติเป็นแบบฉบับของวัฒนธรรมโดยทั่ว ๆ ไป เช่น การยิ้มแย้มแจ่มใสของคนไทย การมีใจโอบอ้อมอารี การทำงานเสร็จทันเวลา การให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงานในวันสงกรานต์ หรือวันปีใหม่ เป็นต้น

2. ระดับชั้นวัฒนธรรมที่สังคมกลุ่มย่อยยึดถือ (Subculture Patterns) วัฒนธรรมย่อย หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งซึ่งมีเอกลักษณ์ที่เด่นเฉพาะตนเอง แต่ยังมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมหลักในสังคม (Horton and Hunt, 1964) เช่น ภาษาของแต่ละภาค พิธีรดน้ำดำหัวของประชาชนในภาคเหนือ เป็นต้น

นอกจากนี้ ระดับชั้นของวัฒนธรรมในสังคมกลุ่มย่อย ยังแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

2.1 กลุ่มย่อยตามความแตกต่างระหว่างเพศและอายุ เช่น หญิงและเด็ก เป็นผู้อ่อนแอ ควรได้รับความช่วยเหลือ หญิงถูกคาดหวังให้มีความนุ่มนวล สุภาพ อ่อนโยน เรียบร้อย ชายถูกคาดหวังให้เข้มแข็ง อดทน เป็นต้น

2.2 กลุ่มย่อยทางเชื้อชาติ ซึ่งแต่ละเชื้อชาติจะมีวิถีชีวิตที่มีความเฉพาะของกลุ่มตนเอง เช่น ชาวจีนไม่ว่าจะไปปะปนอยู่กับชนชาติใดก็ตาม จะเห็นได้ว่าเป็นคนขยันขันแข็งอดทน ชาวไทยเป็นคนอ่อนหวาน ยิ้มง่าย และใจบุญ เป็นต้น

2.3 กลุ่มย่อยตามอาชีพ ตำแหน่งและสถานภาพ ซึ่งจะมีแบบแผนการดำรงชีวิตเฉพาะกลุ่ม เช่น วัฒนธรรมทหาร วัฒนธรรมแพทย์ วัฒนธรรมอาจารย์ วัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา เป็นต้น

จากการศึกษาที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมมีความหลากหลายทั้งในมิติของความหมาย ประเภท ลักษณะและระดับของวัฒนธรรม ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องที่มีทั้งความกว้างขวางและความลึกซึ้ง วิธีการที่จะศึกษาจึงต้องมีหลาย ๆ วิธีผสมผสานกันจึงจะมีความถูกต้องและเชื่อถือได้

1.11 วิธีการศึกษาวัฒนธรรม

วิธีการศึกษาและเปรียบเทียบทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมของสังคมใดสังคมหนึ่ง มีวิธีการศึกษาที่สำคัญ 3 วิธีคือ (โสภา ชูพิกุลชัย, 2522)

1. การศึกษาภาคสนาม (The Field Method) เป็นการศึกษาโดยที่ผู้ศึกษาเข้าไปอยู่ร่วมในท้องถิ่นหรือสังคม หรือบุคคลที่ต้องการศึกษา วิธีการศึกษาภาคสนามที่ใช้ ได้แก่ วิธีการคลุกคลี วิธีการสังเกตพฤติกรรม และวิธีการสัมภาษณ์ จากนั้นจึงรวบรวมข้อมูลที่ได้เป็นหมวดหมู่ เพื่อทำการวิเคราะห์ต่อไป

2. การศึกษาความแตกต่างและความเหมือนของวัฒนธรรม (The Cross Cultural Method) เป็นการศึกษาที่ผู้ศึกษาเลือกศึกษาในหลาย ๆ วิธี แล้วนำผลมาเปรียบเทียบกันเพื่อให้เห็นความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างแบบแผนวัฒนธรรม ซึ่งวิธีการส่วนใหญ่นั้นได้จากการสร้างเครื่องมือหรือแบบวัดที่จะให้กลุ่มหรือสังคมที่ต้องการศึกษาตอบเพื่อสะท้อนวัฒนธรรมของกลุ่มหรือสังคมออกมา

3. การวิเคราะห์เนื้อหาของวัฒนธรรม (Content Analysis) เป็นการศึกษาโดยที่ผู้ศึกษาตั้งสมมุติฐานเบื้องต้นขึ้น เป็นต้นว่า เนื้อหาของวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบการเล่น การแสดง การเขียน ฯลฯ ต่างก็แสดงให้เห็นถึงความเชื่อและค่านิยมพื้นฐานของวัฒนธรรมนั้น จากนั้นจึงเลือกรูปแบบและผลผลิตของวัฒนธรรมในลักษณะต่าง ๆ มาศึกษาผลที่ได้ก็จะสะท้อนกลับเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มที่ต้องการศึกษา

การศึกษาวัฒนธรรมของนิสิตนักศึกษาที่มีผลทำให้อาจารย์รู้จักของการพัฒนานิสิตนักศึกษา ว่ากลุ่มนิสิตนักศึกษาเป็นประเภทใด ถ้าเป็นจุดเด่นของนิสิตนักศึกษาอยู่แล้วก็ไม่ควรไปเน้นมาก ถ้านิสิตนักศึกษาชอบกิจกรรมมาก อาจารย์ก็ไม่ควรไปเน้นกิจกรรมมากไป แต่ในทำนองเดียวกัน ก็ไม่ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ชัดลักษณะ เช่น ทราบว่าจะมีการแข่งขันฟุตบอลชิงชนะเลิศ ระหว่างคณะ เวลา 16.00 - 17.00 น. ซึ่งเป็นเวลาที่อาจารย์สอนพอดี อาจารย์ทราบว่านิสิตนักศึกษา ส่วนใหญ่จะต้องไปเชียร์ เพราะเขาเป็นพวกชอบกิจกรรม อาจารย์ก็จัดทดสอบย่อยในวันนั้น ลักษณะนี้เหมือนเป็นการกลั่นแกล้ง อาจารย์จึงควรมีวิธีการพูดให้นิสิตนักศึกษาเข้าใจว่าการเรียน ก็มีความสำคัญ และควรหาทางประนีประนอมกับนิสิตนักศึกษาได้ โดยการจัดหาเวลาทดแทน และคอยโน้มน้าวให้นิสิตนักศึกษาเกิดทัศนคติที่ดีต่องานวิชาการ และด้านอื่น ๆ ที่กลุ่มนิสิตนักศึกษา ยังขาดไป ถ้าอาจารย์สามารถประเมินนิสิตนักศึกษาของตนเพื่อทราบว่ากลุ่มนิสิตนักศึกษาเป็น ประเภทใดจะได้พยายามจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้สอดคล้องได้ แต่โดยความจริงแล้ว นิสิตนักศึกษาจะมีลักษณะต่าง ๆ รวมกันอยู่ในตัวซึ่งระดับความมีมากน้อยอาจแตกต่างกัน เนื่องจาก

ก. สภาพแวดล้อม เช่น บางสถาบันสนับสนุนการเล่นกีฬา และการสมาคมมาก ก็จะมี เครื่องอำนวยความสะดวก เช่น มีสนามเทนนิสอยู่รายรอบมหาวิทยาลัย มีสนามฟุตบอล สนาม บาสเกตบอล มีห้องกีฬาในร่ม มีสถานที่สำหรับจัดฉายภาพยนตร์ จัดงานเลี้ยง เล่นดนตรี มีการ ให้เงินสนับสนุนในการจัดราตรีบันเทิงต่าง ๆ เช่น ราตรีชาวเหนือ ราตรีทักษิณ ราตรีอีสาน เป็นต้น บางสถาบันที่ไม่ค่อยนิยมกิจกรรมอาจจะจัดห้องสมุดที่ดี จัดที่สำหรับนิสิตนักศึกษาด้วยตนเอง จัดบรรยายพิเศษ จัดฉายภาพยนตร์สารคดี จัดรายการแข่งขันตอบปัญหาวิชาการ การจัดประชุม เชิงวิชาการ สัมมนาและมีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ต่าง ๆ จะเห็นว่าสภาพแวดล้อมของ สถาบันที่แตกต่างกันย่อมมีส่วนเสริมสร้างให้นิสิตศึกษามีลักษณะโน้มเอียงในด้านใดด้านหนึ่งได้

ข. กลุ่มเพื่อน นิสิตนักศึกษาแต่ละสถาบัน แต่ละกลุ่ม แต่ละปีจะแตกต่างกัน บางปี กลุ่มอาจมีลักษณะไปในทำนองชอบกิจกรรมก็จะชักจูงเพื่อน ๆ ให้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ และ เสนอให้มหาวิทยาลัยส่งเสริมกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่แต่เดิมสถาบันนั้นอาจไม่สนับสนุน แต่ด้วยแรงผลักดันของนิสิตนักศึกษาบางกลุ่ม สถาบันจึงต้องสร้างสนามกีฬาให้ สนับสนุนการ กีฬาให้ กลุ่มเพื่อนนี้จะช่วยกันชักจูงความสนใจ และทำให้คนในสังคมอุดมศึกษาขณะนั้นทำใน สิ่งที่กลุ่มสนใจหรือสนับสนุนจากการอยู่ร่วมกับกลุ่มเพื่อนลักษณะใด ก็ย่อมทำให้นิสิตมีแนวโน้ม ที่จะมึลักษณะวัฒนธรรมแบบนั้นไปด้วย

1.12 ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับการศึกษา

วัฒนธรรมเป็นสิ่งทั้งหมดที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น ตกลงยอมรับร่วมกันเรียนรู้ถ่ายทอดกัน ต่อ ๆ มา มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของกลุ่มชน การศึกษาเป็นกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่สำคัญ เพราะการศึกษาเป็นการหาความรู้ ฝึกฝนและอบรมเพื่อให้ผู้ศึกษามีความรู้ความชำนาญ สามารถไปประกอบกรงานอันเป็นอาชีพของตนได้ มีร่างกายสมบูรณ์ มีจรรยาความประพฤติดี อันจะเป็นคุณลักษณะที่ดี ซึมแทรกประสานสัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย วัฒนธรรมจะเจริญงอกงามได้ก็ต้องใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดและปลูกฝังคุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยที่พึงประสงค์ให้กับคนในรุ่นต่อ ๆ ไป ดังนั้น วัฒนธรรมกับการศึกษาจึงมีความสัมพันธ์กัน

วิจัยเรื่องความคิดเห็นของนิสิตครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีต่อวัฒนธรรมไทย (กอบแก้ว สิงห์ดี, 2521) ผลการวิจัยพบว่า ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรม นิสิตส่วนใหญ่ เข้าใจความหมายและลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมเป็นอย่างดี ด้านความรู้สึกรับซึ่งต่อวัฒนธรรม นิสิตส่วนใหญ่มีความคิดเห็นและซาบซึ้งต่อลักษณะของวัฒนธรรมไทยในด้านศิลปกรรม ภาษา ศาสนา จรรยา มารยาท การแต่งกาย และขนบธรรมเนียมประเพณีไปในทางที่ดี

งานวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของนักศึกษา วิทยาลัยครูภาคตะวันตกที่มีต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย (พยนต์ เอี่ยมล้ำวงศ์, 2527) ได้ทำวิจัย จากผลการวิจัยพบว่า การจัดหลักสูตรวิชาวัฒนธรรมในวิทยาลัยครู นักศึกษาทุกคนต้องเรียนวิชาสังคีตนิยม ความเข้าใจในศิลปะและสุนทรีย์ของนาฏศิลป์ไทย การจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทยในระดับจังหวัดและวิทยาลัยครูภาคตะวันตกได้ทำมาอย่างต่อเนื่อง และนักศึกษาทั้งสองระดับมีความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์เห็นด้วย คือ ควรนำเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสอนในสถาบันการศึกษาให้มากขึ้น การเรียนการสอนควรจัดในรูปของกิจกรรม ศูนย์วัฒนธรรมในวิทยาลัยครูต้องเป็นผู้นำในการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนั้นยังต้องศึกษาและวิจัยอยู่เสมอ

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยส่วนใหญ่พบว่า คุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยในด้านภาษา ศาสนา จรรยา มารยาท จารีตประเพณี ขนบประเพณี และธรรมเนียมประเพณีเป็นไปในทางที่ดี ส่วนในด้านการจัดหลักสูตรมีความเห็นว่า ควรนำเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสอนให้มากขึ้น และควรจัดการเรียนการสอนในรูปแบบของกิจกรรม

วัฒนธรรมได้เข้าไปแทรกซึมเป็นวิถีชีวิตและสะท้อนสภาพจิตใจ ตลอดจนความเป็นอยู่ของเจ้าของวัฒนธรรมในการสร้างความเจริญงอกงามให้เกิดขึ้นแก่สังคมมนุษย์ ส่วนหนึ่งจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของสังคมเป็นสำคัญ การร่วมกันทะนุบำรุงรักษาและเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตส่วนรวม จึงเป็นหน้าที่หลักสำคัญยิ่งของมนุษย์ ดังนั้น วัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นของชนชาติใดสังคมใด ถ้าไม่ได้มีการอนุรักษ์ ถวายทอด และสืบต่อกันไว้ทุกรุ่นอายุคนแล้ว วัฒนธรรมนั้นก็ไม้อาจดำรงอยู่และเจริญงอกงามได้

ปัญหาในการพัฒนาวัฒนธรรม (วิบูลย์ แซ่มชื่น, 2526)

1. ความสับสนในเรื่องค่านิยม
2. กิจกรรมการพัฒนามักเน้นรูปแบบมากกว่าแก่นสาร
3. ขาดความชัดเจนในแนวทางปฏิบัติ และแนวการอบรมค่านิยมพื้นฐาน
4. ระบบการศึกษาเน้นความรู้วิชาการมากกว่าจึงขาดบุคลากรด้านวัฒนธรรม

แนวทางพัฒนาวัฒนธรรมของชาติในสถาบันการศึกษา (วิบูลย์ แซ่มชื่น, 2526)

1. การจัดตั้งองค์กรในสถาบันดำเนินงานด้านวัฒนธรรม
2. สร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในสถาบันให้เป็นแบบวัฒนธรรมพึงปรารถนา
3. จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรม หรือหอวัฒนธรรมพื้นบ้านในสถาบัน
4. จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังอบรมพัฒนาส่งเสริมเผยแพร่วัฒนธรรม
 - 4.1 ให้มีองค์กรนักศึกษาส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม
 - 4.2 จัดกิจกรรมทางศาสนา และประเพณี
 - 4.3 จัดสัปดาห์รณรงค์ส่งเสริมค่านิยมไทย
 - 4.4 จัดกิจกรรมพิเศษด้านการบริการชุมชน
 - 4.5 จัดกิจกรรมศึกษานอกสถานที่ เช่น เยี่ยมชมเรือนจำและนำอภิปรายโต้แย้ง
5. ประกวดแข่งขันให้รางวัลแก่ผู้มีวัฒนธรรม
6. การสอนและการให้ปฏิบัติศีลธรรม จริยธรรม และค่านิยม
7. การกำหนดแบบแผนการกระทำเป็นกิจวัตร
8. การจัดบริการแนะแนวให้มีประสิทธิภาพ

งานวิจัยเรื่องการทดลองถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นเด็กวัยรุ่นในจังหวัด นครราชสีมา (อุบลวรรณ ภาวนานันท์, 2523) ได้ทำโดยใช้วิธีสอนแบบอยู่ค่ายพักแรม วิธีสอน แบบในห้องเรียน และวิธีสอนแบบควบคุม ซึ่งไม่ได้รับการถ่ายทอดโดยวิธีใด ๆ ทั้งสิ้น กับนักเรียน 3 กลุ่มพบว่า กลุ่มนักเรียนที่ใช้วิธีสอนแบบอยู่ในค่ายพักแรมและกลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบในห้องเรียน มีความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่ดีกว่ากลุ่มควบคุม และกลุ่มที่อยู่ค่ายพักแรมมีความรู้ มากกว่า และมีทัศนคติดีกว่ากลุ่มที่สอนในห้องเรียน ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชนิดา วิทยุฉิมเกียรติ (2524) เรื่องการทดลองการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่น ในจังหวัดเชียงใหม่

จากการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยนั้น การศึกษาเป็น เครื่องมือที่ดีและเหมาะสมที่สุด ทั้งนี้เพราะการศึกษานอกจากจะนำมาซึ่งการประดิษฐ์คิดค้น วัฒนธรรมใหม่ ๆ แล้ว ยังเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดและให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ วัฒนธรรมแก่คนในสังคมอีกด้วย

โดยสรุปวัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งที่ดีและมีคุณค่า แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจ สภาพการเมือง การศึกษา เทคโนโลยี การเพิ่มของประชากร ฯลฯ ทำให้คนในสังคมต้องปรับปรุง และแก้ไขปัญหาล้าสมัยล้าสมัยรอบตัว มีส่วนทำให้จิตใจ ความเชื่อ และทัศนคติเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมจึงถูกเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงให้สอดคล้องไปด้วย การให้การศึกษาและฝึกอบรม จึงเป็นการถ่ายทอดความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งการถ่ายทอด วัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้วัฒนธรรมคงอยู่ได้ ดังนั้นระบบการศึกษาจะต้องพัฒนา ประชาชน ให้เป็นคนไทยในอุดมคติ ศิลปวัฒนธรรม และค่านิยมอันเป็นคุณลักษณะของคนไทย ที่มีคุณภาพ และมีเอกลักษณ์ของความเป็นคนไทย

วิถีชีวิตของคนในสังคมไทยที่พึงประสงค์ในทศวรรษหน้า

1. มีคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาในทางปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน
2. เกล็ดลักษณะที่แสดงถึงชาติไทย คนไทย เช่น ในเรื่องการแต่งกาย มารยาทไทย การเคารพผู้ใหญ่ ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ค่านิยม ความเชื่อ ภาษา ศิลปะ ฯลฯ ที่มีคุณค่า ไม่ว่าจะป็นวัฒนธรรมเมืองหรือวัฒนธรรมพื้นบ้านน่าจะได้รับการตอบสนองจากเยาวชนในการ ประพฤติปฏิบัติอย่างภาคภูมิใจและมีศักดิ์ศรี
3. ประชาชนจะเป็นคนมีระเบียบวินัย เคารพกฎกติกา โดยยึดกติกาสังคมเป็น บรรทัดฐานไม่มีอิทธิพลหรืออภิสิทธิ์เหนือบุคคลอื่น

4. ลักษณะนิสัยของเยาวชนไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา เช่น การไม่ตรงต่อเวลา การผิดผ่อน การไม่รักษาประโยชน์ ไม่ชอบการวางแผน ฯลฯ จะต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นคนตามพระบรมราโชวาท 4 ประการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการคือ

ก. พระบรมราโชวาท 4 ประการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

1. การรักษาความสัตย์ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ และเป็นธรรม
2. การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ความดีนั้น
3. การอดทน อดกลั้น อดออม ที่จะไม่ประพฤติปฏิบัติล่วงความสุจริตไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด
4. การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

ข. ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการของรัฐบาล

1. พึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ
2. ประหยัดและออม
3. มีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมาย
4. ปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
5. มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
6. วัตถุประสงค์ต้องมีบทบาทน้อยกว่าเจตนิมม วัตถุประสงค์ควรเป็นเครื่องมือรับใช้เพื่อความสะดวกและประโยชน์ต่อการทำงาน เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของคนในสังคม
7. กลุ่มประชากรฐานะปานกลางควรจะมีมากกว่าร้อยละ 50
8. สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติจะต้องได้รับการอนุรักษ์ และไม่เป็นพิษ
9. การจัดกิจกรรมในประเทศจะต้องใช้เทคโนโลยีของตนเองมากกว่าร้อยละ 50
10. ประชาธิปไตยทั้งโดยโครงสร้างและเนื้อหา การบริการเชิงระบบและกระจายอำนาจ มีประสิทธิภาพต่อประชาชนโดยทั่วถึง

11. การพัฒนาอุตสาหกรรมมุ่งกำไรอย่างยุติธรรม และแบ่งผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ไม่เน้นประโยชน์นายทุน

12. เน้นการสร้างคุณสมบัติมนุษย์มากกว่าสอนหนังสือ คือ มนุษย์ต้องเป็นมนุษย์ทั้งกายและใจมิใช่มนุษย์ที่ไม่มีจิตใจ

13. สุขภาพอนามัยของประชาชนจะต้องดี มีอายุขัยยืนยาว

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา

ในการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งต่างประเทศและในประเทศไทย ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาในต่างประเทศนั้น มีผู้ที่สนใจศึกษาค้นขาน้อย จากการศึกษที่ผ่านมาพบว่า วอลเลซ (Wallace, 1966) ได้วิจัยเรื่องวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ ต้องการทราบทัศนคติของนิสิตนักศึกษาต่องานทางด้านวิชาการและองค์ประกอบที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจกลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักศึกษาและอาจารย์ ซึ่งในกลุ่มนักศึกษาประกอบด้วย นักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 327 คน ปี 2, ปี 3 และปี 4 จำนวน 297 คน รวม 624 คน และอาจารย์จำนวน 83 คน จากวิทยาลัยมิดเวสต์ (Midwest College) เป็นการศึกษาที่ผสมผสานระหว่างการศึกษาค้นคว้าและการศึกษาระยะยาว แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ โดยใช้ระยะเวลาของการศึกษา 2 เดือน และ 5 เดือน ตามลำดับ ผลการวิจัยพบว่า (อ้างถึงใน นภาพร แก้วนิมิตรชัย, 2539)

1. นักศึกษาทุกชั้นปี มีค่านิยมสูงต่อการได้คะแนนดีในระยะแรก เมื่อการติดตามผลโดยใช้ระยะเวลาห่างจากครั้งแรก 2 เดือน พบว่าค่านิยมต่อการได้คะแนนดีลดลง
2. ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงค่านิยม มีทั้งเปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิงและเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง
3. เพศมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมด้านหลักสูตรออนไลน์ คะแนนการนัดหมายและเพื่อน
4. บิดามารดามีอิทธิพลน้อยต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติด้านคะแนน

5. กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติด้านคะแนนในทางลบ

6. ความปรารถนาและความคาดหวังมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ โดยความปรารถนาหลังจากสำเร็จการศึกษามีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติด้านคะแนนความปรารถนาครั้งแรกว่าจะศึกษาต่อในระดับใดหลังจากสำเร็จการศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างสูงกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติด้านคะแนน

7. ทัศนคติต่อเพื่อนและการปฏิสัมพันธ์ในสังคมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติด้านคะแนน

8. นักศึกษาที่ได้คะแนนสูงในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จะมีแรงจูงใจในการทำคะแนนให้ได้ดีในมหาวิทยาลัย

9. การเปลี่ยนแปลงของค่านิยมต่อคะแนนมีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลของนักศึกษา

10. อาจารย์และรุ่นพี่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษา

ต่อมานักวิจัยได้ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมนักศึกษาเมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไป เป็นการศึกษาระยะยาว เป็นผลงานวิจัยของ เมซอน และเซดลาเชค (Mason and Sedlacek, 1984) เรื่อง ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมย่อยของนิสิตนักศึกษา เป็นการศึกษาวัฒนธรรมย่อยของนิสิตนักศึกษาระยะยาวจากปี ค.ศ.1969 – 1970 และ 1982 – 1983 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยแมรีแลนด์ และมหาวิทยาลัยปาร์ค ผลการวิจัยพบว่ามี การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมย่อยทั้ง 4 กลุ่ม (กลุ่มวิชาชีพ กลุ่มวิชาการ กลุ่มกิจกรรม และกลุ่มนอกรูปแบบ) และวัฒนธรรมนักศึกษาระหว่างเพศชายกับเพศหญิงมีความแตกต่างกัน แต่ความแตกต่างจะลดลงเมื่อเวลาเปลี่ยนไป

ต่อมามีนักการศึกษาได้ให้ความสนใจศึกษาวัฒนธรรมโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องวัฒนธรรมในระดับปริญญาตรีของนิสิตในมหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือต้องการทราบวัฒนธรรมของนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาตรี เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์และการสังเกตพฤติกรรมแบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างคือนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยรุตเจอร์ (Rutgers College) ในนิวเจอร์ซี (New Jersey) ผลการวิจัยแบ่งชีวิตในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาตามหัวข้อดังต่อไปนี้ มอฟแฟต (Moffatt, 1991)

1. การทำงานและการเล่น นักศึกษาปี 1 มีความเห็นว่างานด้านวิชาการและการคบเพื่อนมีความสำคัญเท่า ๆ กันในระหว่างเรียน และมีเป้าหมายในการอยู่มหาวิทยาลัย 2 ประการคือการตั้งใจเรียนให้มากที่สุดเมื่ออยู่ในชั้นเรียน และสร้างความสนุกสนานให้กับตนเอง โดยการคบเพื่อนและการมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ส่วนนักศึกษาปีอื่น ๆ มีความเห็นว่าการอยู่มหาวิทยาลัยเป็นการผสมผสานระหว่างการเรียนการเล่น ความคิดเห็นเริ่มแตกแยกเป็นกลุ่ม จะมีกลุ่มที่มีความเห็นว่าจะต้องเน้นหนักทางวิชาการ บางกลุ่มจะชอบคบเพื่อนมาก ๆ บางกลุ่มไปงานสังสรรค์ บางกลุ่มสามารถสร้างความสมดุลได้ดีระหว่างงานวิชาการและการใช้ชีวิตด้านอื่นในมหาวิทยาลัย จึงเป็นนักการศึกษาที่มีความทันสมัย

จากการสัมภาษณ์และการสังเกตพฤติกรรมอย่างไม่เป็นทางการ พบว่านักศึกษาใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในมหาวิทยาลัย นักศึกษาเรียนวันละ 4 ชั่วโมง ร้อยละ 10 – 15 เรียนหนักมากคือมากกว่า 6-7 ชั่วโมง 1 วัน และมีการทบทวนวิชาก่อนสอบ นอนวันละ 8 ชั่วโมง และใช้เวลาทำกิจกรรมนอกหลักสูตรวันละ 1 – 2 ชั่วโมง ส่วนกลุ่มภราดรชน และกนิษฐชนจะใช้เวลาทำกิจกรรมนอกหลักสูตรน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ นักศึกษาจะใช้เวลาว่างโดยการสนุกสนานกับเพื่อนวันละ 4 ชั่วโมง

2. ความเป็นอิสระ ชีวิตนักศึกษาจะมีความเป็นอิสระมาก ในขณะที่เล่นเท่านั้น แต่เมื่ออยู่ในระบบของมหาวิทยาลัยจะมีอิสระภายใต้การควบคุมของมหาวิทยาลัยใน 3 เขต คือ เขตการศึกษาที่เป็นทางการ การเรียนในชั้นเรียนและชีวิตในหอพัก

3. ความสนุกสนานส่วนตัวและกิจกรรมนอกหลักสูตร นักศึกษามีการจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ เช่น ภราดรชน สโมสร และหนังสือพิมพ์ของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยยึดมั่นในทัศนคติที่ว่ามหาวิทยาลัยเป็นสถานที่พัฒนาวัยรุ่นตอนปลาย ดังนั้นการอุดมศึกษาจึงเป็นการพัฒนานิสิตนักศึกษาประสานงานกับกิจกรรมนอกหลักสูตร

4. เพื่อนและคนรัก นักศึกษาจะมีเกณฑ์ในการเลือกคบทั้งเพื่อนเพศเดียวกัน และเพื่อนต่างเพศ นักศึกษาถือว่าชีวิตส่วนตัวที่สำคัญคือการคบเพื่อน นักศึกษาปี 1 และ ปี 2 จะมีเพื่อนสนิทน้อยกว่า 5 คน เมื่ออยู่ปี 3 และ ปี 4 จะมีมากขึ้น นักศึกษาโดยส่วนใหญ่จะคบเพื่อนต่างเพศแบบคนรักมากกว่าเพื่อน มีความเป็นอิสระในเรื่องการมีความสัมพันธ์ทางเพศมาก

การศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพอีกเรื่องหนึ่งเป็นผลงานวิจัยของ อิงเกิลส์เบิร์ก (Englesberg, 1993) เรื่องวัฒนธรรมของนักศึกษาในประเทศจีน ระหว่างปี ค.ศ. 1978 – 1990 : องค์กรนักศึกษาที่เป็นทางการและองค์กรนักศึกษาที่ไม่เป็นทางการ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ ต้องการศึกษาวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาในองค์กรที่เป็นทางการกับวัฒนธรรมนักศึกษาใน

องค์กรที่ไม่เป็นทางการ ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมในองค์กรและการประเมินองค์กรของนักศึกษา
องค์กรที่เป็นแบบแผนแบ่งออกเป็น 3 องค์กร คือ

1. องค์กรทางวิชาการ
2. องค์กรมวลชน ได้แก่ สโมสรนักศึกษา และสโมสรยุวชนคอมมิวนิสต์
3. องค์กรทางการเมือง ได้แก่ พรรคคอมมิวนิสต์

สำหรับองค์กรที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ กลุ่มที่สมาชิกเป็นเพื่อนนักเรียนจากโรงเรียนเก่า
มาก่อน หรือมีภูมิลำเนาเดิมมาจากที่เดียวกัน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการเก็บ
รวบรวมข้อมูล 3 วิธีคือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในมหาวิทยาลัย 3 แห่ง ที่ตั้งอยู่ในเมืองทางทิศ
ตะวันตกของประเทศจีน การสัมภาษณ์และการวิเคราะห์เอกสาร

ผลการวิจัยพบว่าวัฒนธรรมของนักศึกษาในองค์กรที่เป็นทางการ เป็นการปกครองตาม
ลำดับชั้นที่เข้มงวดและเป็นระบบระเบียบ มีการแบ่งแยกระหว่างผู้ที่มีตำแหน่งกับสมาชิกทั่วไป
สมาชิกแต่ละคนมีความสำคัญต่อกันน้อยมากและจำนวนสมาชิกมีน้อย สำหรับวัฒนธรรมนักศึกษา
ในองค์กรที่ไม่เป็นทางการ มีโครงสร้างขององค์กรที่ไม่เข้มงวด ไม่มีระบบการปกครองตามลำดับชั้น
สมาชิกมีความกระตือรือร้น และมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันมาก จะเห็นว่าเพื่อนเป็นผู้ที่มีความสำคัญ
ต่อเขามากที่สุด ทั้งในด้านการเรียนและชีวิตในสังคมโดยเฉพาะเพื่อนที่เรียนห้องเรียนเดียวกัน
อยู่หอพักเดียวกัน

นอกจากนี้ยังมีนักวิจัยสนใจศึกษากลุ่มวัฒนธรรมย่อย ได้แก่ งานวิจัยของ เพอร์สัน
(Person, 1991) เรื่องวัฒนธรรมนักศึกษาผิวดำในมหาวิทยาลัยฟายาเทท (เพนซิลวาเนีย) โดยมี
วัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ ต้องการศึกษาวัฒนธรรมนักศึกษาผิวดำในเรื่องพฤติกรรมทางสังคม
การรับรู้ต่อประสบการณ์ที่ได้รับและความคาดหวังที่มีต่อมหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา
คณะศิลปศาสตร์ และคณะวิศวกรรมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเอกชนในเพนซิลวาเนีย เครื่องมือ
ที่ใช้เป็นแบบสอบถามภูมิหลังของนักศึกษาในเรื่องเชื้อชาติ การศึกษา สถานะทางเศรษฐกิจและ
สังคม ความคาดหวังเมื่อสำเร็จการศึกษา ค่านิยมต่าง ๆ และความช่วยเหลือของสถาบันที่มีต่อ
นักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาผิวดำมีวัฒนธรรมย่อย 6 กลุ่ม ซึ่งในแต่ละกลุ่มมีความ
ซับซ้อนทั้งในเรื่องลักษณะพฤติกรรมและวิธีการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น และยังพบว่าวัฒนธรรม
ย่อยของนักศึกษาผิวดำมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ค่านิยมและทัศนคติของนักศึกษา ซึ่งมีผลต่อไปยัง
การเรียนและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอีกด้วย นอกจากนี้นักศึกษายังได้เสนอแนะให้มหาวิทยาลัย
ปรับปรุงพัฒนาประสบการณ์ทางการศึกษา

งานวิจัยเรื่องต่อมาที่ศึกษาระยะยาวเพื่อศึกษาวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาของแอสติน (Astin, 1993) ทำการวิจัยเรื่องศาสตร์ที่ว่าด้วยประเภทของนิสิตนักศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาประเภทของนิสิตนักศึกษา เป็นการศึกษาระยะยาวตั้งแต่ปี ค.ศ.1971 ถึง ค.ศ.1980 กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 2,595 คน ในสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศในสหรัฐอเมริกาจำนวน 1,300 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 60 ข้อ เกี่ยวกับพฤติกรรม ทักษะคิด ความคาดหวัง และอัตมโนทัศน์ พัฒนาจากการศึกษาจากนักศึกษาจำนวน 250,000 คน ในสถาบันอุดมศึกษา 1,300 แห่ง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบผลการวิจัย ได้กลุ่มนักศึกษา 7 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการ นักกิจกรรม ศิลปิน สุขนิยม ผู้นำ รักษาฐานะ และไม่ยึดมั่น

งานวิจัยในลักษณะข้ามวัฒนธรรมเป็นผลงานวิจัยของ ชู (Chew, 1993) เรื่องการศึกษาข้ามวัฒนธรรม : เปรียบเทียบบุคลิกภาพในมิติต่าง ๆ ระหว่างนักศึกษานหญิงชาวอาเซียนและนักศึกษานหญิงชาวคอเคเซียนในอเมริกา ผลการวิจัยพบว่านักศึกษานหญิงชาวอาเซียนในอเมริกามีปมเด่นน้อยกว่า มีลักษณะของการคล้อยตามมากกว่า มีการคร่ำครวญเกี่ยวกับความเจ็บป่วยทางร่างกายมากกว่า ได้รับผลกระทบมากกว่าเมื่อต้องเกี่ยวข้องกับผู้มีอำนาจ และเมื่อเกิดภาวะของการเปลี่ยนแปลง ไม่พบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม 2 กลุ่มที่อยู่ในสถานที่ที่ความเชื่ออำนาจภายในตนและความช่วยเหลือจากครอบครัวที่ต่างกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย ยังไม่ได้มีการศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจัง จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า งานวิจัยที่ผ่านมาจะศึกษาวฒนธรรมนิสิตนักศึกษาในบางมิติหรือเป็นการศึกษาเฉพาะบางสาขาวิชา หรือศึกษาเฉพาะแห่งหรือไม่ได้แสดงถึงวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาโดยตรง เช่น ผลงานวิจัยของ ประสิทธิ์ ลีระพันธ์ (2521) เรื่องการสร้างแบบวัดวัฒนธรรมอัตนัยสำหรับนักศึกษาไทย การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบวัดวัฒนธรรมอัตนัยที่นำมาใช้กับนักศึกษาไทยได้ โดยการพัฒนาจากแบบวัดที่เป็นเหตุและที่เป็นผล ตามที่ ไตแอสตีส และคณะ ได้สร้างขึ้น แบบวัดนี้ประกอบด้วยมโนทัศน์ จำนวน 20 มโนทัศน์ที่เป็นตัวอธิบายลักษณะวัฒนธรรม อัตนัยของนักศึกษาไทยและในแต่ละมโนทัศน์ประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่แสดงความเป็นเหตุและกลุ่มที่แสดงความเป็นผล แต่ละกลุ่มมีตัวเลือกให้เลือกตอบ 5 ตัว ผู้วิจัยได้นำแบบวัดนี้ไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 และ ชั้นปีที่ 4 ของการศึกษาระดับปริญญาตรี จาก 14 คณะในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยรวมทั้งหมด 796 คน

ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบวัดชุดที่แสดงความเป็นเหตุและชุดที่แสดงความเป็นผลมีความเที่ยงแบบความคงเส้นคงวากายในเท่ากับ 0.695 และ 0.512 ตามลำดับ และไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างแบบวัดทั้งสองชุดนี้ ผู้วิจัยได้หาความตรงเชิงจำแนกของแบบวัดทั้งสองชุด พบว่ามีความตรงเชิงจำแนกที่สามารถจำแนกความแตกต่างการตอบของนิสิตคณะแพทยศาสตร์กับนิสิตคณะอื่น ๆ อีก 13 คณะ ได้ ($p < .05$) และเมื่อแยกพิจารณาแบบวัดแต่ละชุดพบว่าแบบวัดชุดที่แสดงความเป็นเหตุมีความตรงเชิงจำแนกที่สามารถจำแนกความแตกต่างการตอบของนิสิตเพศชายกับเพศหญิงได้ ($p < .05$) ในทางตรงกันข้าม แบบวัดชุดที่แสดงความเป็นผลมีความตรงเชิงจำแนกที่สามารถจำแนกความแตกต่างการตอบของนิสิตชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4 ได้ ($p < .05$) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แต่ละมโนทัศน์ของแบบวัดด้วย พบว่ามี 11 มโนทัศน์ที่กลุ่มตัวเลือทั้งสองของแต่ละมโนทัศน์มีการกระจายสูงและมีความเหมาะสมนำมาใช้ในแบบวัดได้คือ มโนทัศน์ ความโกรธ ความกลัว ความจริง การลงโทษ อาชญากรรม อำนาจ ความก้าวหน้า ความตาย ความรัก ความเคารพนับถือ และความเห็นอกเห็นใจ

ต่อมาได้มีการทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาดัชนีรวมซึ่งคุณลักษณะของนิสิตใหม่ระดับปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (กฤตวรรณ โอบนพันธ์, 2537) ซึ่งผลการวิจัยมีความใกล้เคียงกับวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษามาก กลุ่มตัวอย่างคือ นิสิตชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี ทุกคณะที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคต้น ปีการศึกษา 2536 จำนวน 1,700 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบวัดคุณลักษณะใหม่ ซึ่งมีความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.8448 สร้างดัชนีรวมโดยการวิเคราะห์ตัวประกอบ สกัดตัวประกอบแบบวิธีภาพพจน์ และหมุนแกนตัวประกอบแบบออโรทอนอนด้วยวิธีเวรีแมกซ์ และทำการเปรียบเทียบแต่ละดัชนีรวมของแต่ละคณะ และประเภทของการสอบคัดเลือกเข้าเรียนด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกแบบสองทาง และทดสอบรายคู่ด้วยวิธีของทูก็ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ดัชนีรวมลักษณะของนิสิตมี 6 ตัวดังนี้ ลักษณะของนิสิตเน้นกิจกรรม เน้นกีฬา เน้นศิลปะ เน้นวิชาการ เน้นสังคม และลักษณะของนิสิตที่ไม่ผูกพันกับสาขาอาชีพที่เรียน
2. เมื่อเปรียบเทียบดัชนีรวมแต่ละตัวของแต่ละคณะ พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
3. นิสิตชั้นปีที่ 1 ที่ผ่านระบบการสอบคัดเลือกกรมเพื่อเข้าศึกษาต่อในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีดัชนีรวมที่เน้นสังคมมากกว่านิสิตโครงการพิเศษ แต่นิสิตโครงการพิเศษมีดัชนีรวมเน้นกิจกรรมและไม่ผูกพันกับสาขาวิชาอาชีพที่เรียนมากกว่านิสิตปี 1 ที่ผ่านระบบการสอบคัดเลือกกรม

งานวิจัยที่ศึกษาวิถีชีวิต ได้แก่งานวิจัยของ พรรณวิภา ทัศนัญญาคุปต์ (2530) เรื่องวิถีชีวิต นักศึกษาแพทย์ : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิถีชีวิตนักศึกษา แพทย์ : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น เกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัว การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย และความคาดหวังในชีวิตการทำงาน อนาคต กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 – 6 ที่กำลังศึกษาในภาคการศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2529 โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระดับดังนี้ ระดับเตรียมแพทย์ (ปีที่ 1) ระดับเตรียมคลินิก (ปีที่ 2, 3) และระดับคลินิก (ปีที่ 4, 5, 6)

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาแพทย์มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีอายุระหว่าง 17 – 28 ปี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับสูง ภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นส่วนมาก (ร้อยละ 63.8) รองลงมาอยู่ในกรุงเทพฯ (ร้อยละ 21.9) นักศึกษาเกือบทั้งหมดพักอยู่ในหอพักมหาวิทยาลัย (ร้อยละ 95.2) และมาจากครอบครัวฐานะปานกลางค่อนข้างจน กล่าวคือบิดามีรายได้ประมาณเดือนละ 5,000 – 10,000 บาท (ร้อยละ 45.0) รองลงมารายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท (ร้อยละ 22.0) บิดามีอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด (ร้อยละ 44.8) รองลงมารับราชการ (ร้อยละ 28.8) อาชีพเกษตรกรรม (ร้อยละ 4.8) นักศึกษาใช้จ่ายเดือนละ 800 – 3,000 บาท เฉลี่ย 1,882 บาท ซึ่งพบว่านักศึกษาระดับคลินิกและเตรียมคลินิกใช้จ่ายมากกว่าเตรียมแพทย์

การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย เป็นช่วงระยะเวลาที่นักศึกษาเข้ามาศึกษาและพักอยู่ในหอพักมหาวิทยาลัย เป็นระยะเวลา 6 ปี ลักษณะกลุ่มเพื่อนมีลักษณะเป็นมิตรและช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี (ร้อยละ 55.7) วิธีการเรียนมีความเห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งของการเรียนคือ การเรียนรู้ที่จะเข้ากับเพื่อนคนอื่น ๆ การใช้เวลาในกิจกรรมประจำวันพบว่า นักศึกษาแพทย์ใช้เวลาเข้าชั้นเรียนในวันปกติ 7 ชั่วโมง 17 นาที และวันหยุด 4 ชั่วโมง 17 นาที เวลานอน 6 ชั่วโมง 31 นาที พฤติกรรมที่ปฏิบัติมากที่สุดคือ การอ่านตำรามากที่สุด รองลงมาคือ ฟังวิทยุ อ่านหนังสือพิมพ์ และเข้าห้องสมุด พฤติกรรมที่ปฏิบัติปานกลางคือการออกกำลังกาย เล่นกีฬา กิจกรรมที่นักศึกษ สนใจเข้าฟังมากที่สุดคือ การฟังปาฐกถาทางวิชาการ ส่วนการอภิปรายทางการเมืองน้อยที่สุด

นักศึกษาเลือกศึกษาในสาขาวิชาแพทย์ เพราะว่าเป็นวิชาชีพที่ช่วยเพื่อนมนุษย์ (ร้อยละ 41.4) และพบว่าแม่และพ่อมีอิทธิพลในการเลือกเรียนแพทย์ (ร้อยละ 67.1, 61.4) นักศึกษามีทัศนคติต้องการเป็นแพทย์ ร้อย 47.1 และมีร้อยละ 28.6 ที่ไม่ต้องการแพทย์ นักศึกษามีความเห็นต่อหลักสูตรที่จะนำความรู้ไปประกอบอาชีพ มีความมั่นใจว่าสามารถประกอบอาชีพได้ดี (ร้อยละ 66.2) และพบว่านักศึกษาจะมีความมั่นใจลดลงในชั้นปีที่สูงขึ้น ความเห็นของนักศึกษาต่อสังคม นักศึกษาต้องการที่จะทำงานให้การรักษาพยาบาลในกระทรวงสาธารณสุขอยู่ในชนบทที่มีความเจริญระดับปานกลางและจังหวัดใหญ่ ความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์เกี่ยวกับแพทย์ในอนาคต

คือผู้ที่เสียสละและให้การรักษาโดยไม่เลือกชั้นวรรณะ การที่จะประสบความสำเร็จสูงสุดในชีวิต คือการมีชีวิตครอบครัว การงานดี และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

ต่อมาทีมงานวิจัยที่ศึกษาทำนองเดียวกันนี้ และสถาบันเดียวกัน แต่ใช้กลุ่มตัวอย่างกว้างกว่า คือ นิสิตทั้งมหาวิทยาลัยคือ ผลงานวิจัยของ สว่างจิต ศิริระชา (2531) เรื่อง ชีวิตนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชีวิตนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นครอบคลุม 6 ด้าน คือ ด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้านวัฒนธรรมและประเพณี ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และด้านการเมืองการปกครอง และศึกษาองค์ประกอบที่มีผลต่อชีวิตนักศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินชีวิตประจำวันของนักศึกษาส่วนใหญ่ใช้ชีวิตอยู่ในมหาวิทยาลัย เทียบเท่าในเมืองขอนแก่น และท่องเที่ยวตามสถานที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชีวิตนักศึกษาด้าน วัฒนธรรมและประเพณี ส่วนใหญ่วัฒนธรรมและประเพณีที่จัดขึ้นมีความสัมพันธ์กับนักศึกษาใหม่ ชีวิตนักศึกษาด้านสังคม นักศึกษาส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์สนิทสนมในกลุ่มเพื่อนที่เป็นนักศึกษาด้วยกันมากกว่าบุคคลอื่น ชีวิตนักศึกษาด้านเศรษฐกิจ นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้จ่ายเงินเป็นค่าอาหาร และสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ชีวิตนักศึกษาด้านการศึกษา นักศึกษารุ่นพี่มีบทบาทสำคัญในการให้คำปรึกษาด้านการเรียนแก่นักศึกษารุ่นน้อง นักศึกษาส่วนใหญ่จะอ่านหนังสือในช่วง สอบ และใช้ห้องสมุดกันเป็นจำนวนมากในช่วงที่ต้องการศึกษาค้นคว้า ทำรายงานและอ่านหนังสือ สอบ ชีวิตนักศึกษาด้านการเมืองการปกครอง การจัดกิจกรรมทางการเมืองของนักศึกษาส่วนใหญ่ จะเกิดจากการเรียกร้องสิทธิและผลประโยชน์ และเนื่องมาจากความบกพร่องในการบริหารงานของ มหาวิทยาลัย

องค์ประกอบที่มีผลต่อชีวิตนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่ามีปัจจัยหลายประการที่ทำให้ นักศึกษาประพฤติปฏิบัติดังปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งประกอบด้วย สภาพมหาวิทยาลัย สภาพหอพักนักศึกษา วัฒนธรรมและประเพณีนักศึกษา ลักษณะการเรียนการสอน กลุ่มเพื่อน การบริหารงานของมหาวิทยาลัย ลักษณะนักศึกษา ครอบครัวและกลุ่มสังคมก่อนเข้ามาวิทยาลัย สภาพสังคม สภาพการเมืองการปกครองของประเทศและสื่อสารมวลชน ปัจจัยดังกล่าวนี้มีผลต่อชีวิตนักศึกษา หลากหลายแตกต่างกันไป ปัจจัยบางอย่างมีผลต่อชีวิตนักศึกษาเฉพาะบางมิติเท่านั้น และปัจจัย บางอย่างมีผลต่อชีวิตนักศึกษาในหลายมิติ

ในปีต่อมา มีการทำวิจัยในทำนองเดียวกันนี้ ซึ่งพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมของนิสิตนักศึกษา เป็นวัฒนธรรมกลุ่มย่อยที่ชัดเจนขึ้น คือผลงานวิจัยของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2530) เรื่อง รูปแบบการใช้ชีวิตของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงลักษณะการใช้ชีวิตของนิสิตตามลักษณะกลุ่มต่าง ๆ กัน 7 กลุ่ม คือ กลุ่มกิจกรรม กลุ่มก้าวหน้า กลุ่มเก็บตัว กลุ่มสมาคม กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มวิชาการและกลุ่มอาชีพ โดยการศึกษาเปรียบเทียบจำแนกตามเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชั้นปี หลักสูตร สาขาวิชา และคณะที่ศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1. นิสิตมีแนวโน้มในลักษณะการใช้ชีวิตในกลุ่มก้าวหน้าสูงที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มวิชาชีพ และกลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ ส่วนกลุ่มที่มีลักษณะแนวโน้มไปน้อยคือ กลุ่มเก็บตัว
2. จากการหาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม พบว่า กลุ่มที่มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง คือ กลุ่มก้าวหน้ากับกลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มวิชาการกับกลุ่มวิชาชีพ กลุ่มก้าวหน้ากับกลุ่มวิชาชีพ กลุ่มกิจกรรมกับกลุ่มสมาคม กลุ่มที่มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างต่ำ คือ กลุ่มเก็บตัวกับกลุ่มสมาคม กลุ่มเก็บตัวกับกลุ่มกิจกรรม กลุ่มสมาคมกับกลุ่มวิชาการ
3. นิสิตหญิงมีลักษณะการใช้ชีวิตในกลุ่มวิชาการ และกลุ่มบำเพ็ญประโยชน์สูงกว่านิสิตชาย
4. นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มเก็บตัว กลุ่มวิชาชีพ กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ และกลุ่มวิชาการแตกต่างกัน
5. นิสิตต่างระดับชั้นปี มีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มกิจกรรม กลุ่มสมาคม กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มวิชาการ และกลุ่มวิชาชีพแตกต่างกัน
6. นิสิตในต่างหลักสูตร มีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มกิจกรรม กลุ่มก้าวหน้า กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มวิชาการและกลุ่มวิชาชีพแตกต่างกัน
7. นิสิตในต่างสาขาวิชา มีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มก้าวหน้า กลุ่มเก็บตัว กลุ่มสมาคม กลุ่มวิชาการ และกลุ่มวิชาชีพแตกต่างกัน
8. นิสิตในต่างคณะวิชา มีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มก้าวหน้า กลุ่มเก็บตัว กลุ่มสังคม กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มวิชาการ และกลุ่มกิจกรรมแตกต่างกัน

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาในบางมิ แต่มิได้แสดงถึงวัฒนธรรมอย่างชัดเจน เช่น ผลงานวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติของนิสิตชั้นปีที่ 1 ที่มีต่อชีวิตการเรียนในมหาวิทยาลัย (จิตต์นิภา ศรีไผ่, 2524) กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2523 ผลการวิจัยพบว่า

ทัศนคติของนิสิตปีที่ 1 ที่มีต่อชีวิตในมหาวิทยาลัยคือ การมีเสรีภาพทางความคิดเห็นและทางการเรียนมากที่สุด ส่วนเสรีภาพทางการจัดตั้งชุมนุมต่าง ๆ มีน้อยที่สุด ชีวิตในมหาวิทยาลัยมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเสรี มีเวลาว่างมากและเรียนหนักกว่ามัธยม ได้พบกับคนทุกระดับและยากแก่การบังคับตนเอง ต้องรับผิดชอบตนเองมากขึ้นสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษานิสิตเลือกปรึกษาในระดับปานกลาง ผู้ปกครองและเพื่อน นิสิตเลือกปรึกษามากที่สุด ลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษาที่นิสิตต้องการคือ ให้ความอบอุ่นเป็นกันเอง อ่อนโยน และจริงจังต่อนิสิต ปัญหาของอาจารย์ที่ปรึกษาคือ มีเวลาให้ปรึกษาน้อยและไม่รู้จักนิสิตเป็นรายบุคคล ส่วนลักษณะอาจารย์มหาวิทยาลัยที่นิสิตคาดหวังคือ มีความสามารถ มีความรู้ มีคุณธรรม และบริการสังคม ในด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ควรเน้นด้านรับผิดชอบต่อสังคมและการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ปัญหาที่นิสิตหนักใจเมื่อเข้ามามหาวิทยาลัยคือ การลงทะเบียนเรียน การปรับตัวในการเรียน ความมุ่งหวังของนิสิตเมื่อสำเร็จการศึกษาคือ ทำงานในกรุงเทพฯ และเรียนต่อให้สูงที่สุดเท่าที่จะทำได้

ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้เวลานอกเวลาเรียนของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ถนอมวงศ์ ทวีบุรณ และคณะ, 2524) พบว่านิสิตใช้เวลานอกเวลาเรียนส่วนมากเพื่อพบปะพูดคุยกับเพื่อนฝูง พักผ่อนและเล่นกีฬา ส่วนการเข้าร่วมทำกิจกรรมกับชุมนุมหรือชมรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย นิสิตใช้เวลาส่วนน้อยเท่านั้น นิสิตส่วนใหญ่มีช่วงเวลานอกเวลาเรียนคือ 7.00 – 8.00 น. 12.00 – 13.00 น. และ 18.00 น. เป็นต้นไป

นิสิตส่วนมากมามหาวิทยาลัยเป็นครั้งแรก และเหตุผลการมามหาวิทยาลัยเพื่อเรียนทบทวนวิชา ทำรายงาน พบปะเพื่อนฝูง เพื่อความสนุกสนาน และค้นคว้าหนังสือในห้องสมุด และเหตุผลที่ไม่มามหาวิทยาลัยเพราะอยู่บ้านหรือหอพัก ไปตามศูนย์การค้า และกลับบ้านต่างจังหวัด

นิสิตชอบใช้สถานที่ในมหาวิทยาลัยเพราะมีเพื่อนมาก บรรยากาศดี รวมทั้งเงียบสงบและประหยัดด้วย ส่วนนิสิตที่ชอบใช้เวลาอกเวลาเรียนนอกมหาวิทยาลัย เพราะต้องการเปลี่ยนบรรยากาศ และทำให้มีประสบการณ์มากขึ้น สถานที่ที่นิสิตชอบไปใช้นอกมหาวิทยาลัยเมื่อมีเวลานอกเวลาเรียน ได้แก่ บ้านหรือหอพัก โรงภาพยนตร์หรือศูนย์การค้า

นอกจากนี้ยังมีผลงานวิจัยที่ศึกษาแบบการเรียนของนิสิตนักศึกษาของ ประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล (2525) เรื่อง แบบการเรียนของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า

1. มีแบบการเรียนเป็นแบบร่วมมือสูงสุด รองลงมาเป็นแบบมีส่วนร่วม แบบพึ่งพา และแบบอิสระ ตามลำดับ ส่วนแบบหลีกเลี่ยงและแบบแข่งขันนั้น นิสิตนักศึกษาไม่สนใจ

2. นิสิตชายมีแบบการเรียนในทางอิสระสูงกว่านิสิตหญิง ในขณะที่นิสิตหญิงมีแบบการเรียนในทางพึ่งพา และมีส่วนร่วมสูงกว่า

3. นิสิตที่มีผลการเรียนสูง (สูงกว่า 2.5) มีแบบการเรียนในทางร่วมมือและมีส่วนร่วมสูงกว่านิสิตที่มีผลการเรียนต่ำ

4. นิสิตปีที่ 2 มีแบบการเรียนแบบพึ่งพาสูงกว่านิสิตปีที่ 3 และนิสิตปีที่ 1 มีแบบการเรียนแบบพึ่งพาสูงกว่านิสิตปีที่ 2 และ 3

5. นิสิตในแต่ละสาขาวิชา (มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ บริสุทธิ์ วิทยาศาสตร์ประยุกต์) มีแบบการเรียนแตกต่างกันในทางการเรียนแบบอิสระ แบบพึ่งพา และแบบมีส่วนร่วม โดยนิสิตสาขาวิทยาศาสตร์ประยุกต์มีแบบการเรียนแบบอิสระสูงสุด ในขณะที่นิสิตสาขาวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์มีแบบการเรียนแบบพึ่งพาสูงสุดเช่นกัน ส่วนนิสิตสาขาสังคมศาสตร์ มีการแบบเรียนแบบมีส่วนร่วมสูงสุด

3. ประวัติและบริบทของสถาบันที่ดำเนินการวิจัย

3.1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.1.1 ประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกของประเทศไทย ถือกำเนิดจากโรงเรียนสำหรับฝึกหัดวิชาข้าราชการฝ่ายพลเรือน โดยได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งขึ้น ณ ดิถุขาวข้างประตูพิมานชัยศรีในพระบรมมหาราชวังเมื่อ พ.ศ. 2442 [ประเทศไทยเปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่ตามปฏิทินสากลในปี พ.ศ. 2483 (ค.ศ.1940) ดังนั้น พ.ศ. กับ ค.ศ. ก่อนหน้านี้อาจจะเหลื่อมกันอยู่ 1 ปี] และได้รับพระบรมราชานุญาตให้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนมหาดเล็ก เมื่อ 1 เมษายน พ.ศ. 2445 ทั้งนี้เพื่อผลิตบุคลากรให้รับราชการซึ่งมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลจากพระบรมราชาบายปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินเมื่อ พ.ศ. 2425

ต่อมาทั้งภาคราชการและเอกชนต้องการบุคลากรทำงานในสาขาวิชาต่าง ๆ กว้างขวางมากขึ้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระอนุสรณ์คำหนึ่งถึงพระบรมราชาบายในสมเด็จพระบรมชนกาทิราชที่จะ “ให้มีมหาวิทยาลัยขึ้นสำหรับเป็นสถาบันอุดมศึกษาของชาวสยาม” พอที่จะช่วยให้กิจการปกครองท้องถิ่นของกระทรวงมหาดไทยดำเนินไปได้ดีในระดับหนึ่งแล้ว สมควรขยายการจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของ กระทรวง ทบวง กรม อื่น ๆ จึงทรงพระกรุณา

โปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาโรงเรียนมหาดเล็กเป็นสถาบันอุดมศึกษา พระราชทานนามว่า “โรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” เมื่อ 1 มกราคม 2453 ต่อมาทรงเห็นว่าควรขยายกิจการให้กว้างขวางตามพระราชประสงค์เพื่อให้เป็นพระบรมราชานุสาวรีย์อันยิ่งใหญ่และถาวรในสมเด็จพระบรมชนกาธิราชพระองค์จึงได้พระราชทานเงินที่เหลือจากการที่ราษฎรได้เรียไรเพื่อสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์พระบรมรูปทรงม้าจำนวนเก้าแสนกว่าบาทให้ใช้เพื่อสร้างอาคารเรียนและเป็นตึกบัญชาการบนที่ดินของพระคลังข้างที่จำนวน 1,309 ไร่ ซึ่งอยู่ที่อำเภอปทุมวัน และเงินที่เหลือจากการสร้างก็ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาติให้ใช้เพื่อกิจการของโรงเรียนต่อไป ทั้งนี้ได้พระราชทานพระมหากรุณาธิคุณเสด็จพระราชดำเนินและทรงวางศิลาพระฤกษ์ในการสร้างอาคารดังกล่าวเมื่อ 3 มกราคม พ.ศ. 2458

ในครั้งนั้นมีการเปิดสอน 8 แผนกวิชา ได้แก่ การปกครอง กฎหมาย การทูต การคลัง การแพทย์การช่าง การเกษตร และวิชาครู จัดการศึกษาในโรงเรียน (คณะในปัจจุบัน) คือ โรงเรียนรัฐประศาสนศาสตร์ตั้งอยู่ในพระบรมมหาราชวังโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ตั้งอยู่ที่บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยาโรงเรียนราชแพทยาลัยตั้งอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราชโรงเรียนเนติศึกษาตั้งอยู่ที่เชิงสะพานผ่านพิภพลีลา และโรงเรียนยันตรศึกษาตั้งที่วังใหม่หรือวังกลางทุ่ง หรือวังวินเซอร์ (เคยเป็นวังของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ) ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำริที่จะขยายการศึกษาในโรงเรียนข้าราชการพลเรือนฯ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น คือ ไม่เฉพาะสำหรับผู้ที่จะเล่าเรียนเพื่อรับราชการเท่านั้น แต่จะรับผู้ซึ่งประสงค์จะศึกษาขั้นให้เข้าเรียนได้ทั่วถึงกัน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประดิษฐานโรงเรียนราชการพลเรือนฯ ขึ้นเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อ 26 มีนาคม พ.ศ. 2459 เพื่อเป็นพระบรมราชานุสาวรีย์เฉลิมพระเกียรติแห่งสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงให้เจริญก้าวหน้ากว้างขวางแผ่ไพศาลและมีรัฐเลื่อมใส

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในช่วงแรกมีการจัดการศึกษาเป็น 4 คณะ ได้แก่ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ โดยในระหว่าง พ.ศ. 2459 – 2465 มีการปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาระดับประกาศนียบัตร และการเตรียมการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญา มีการติดต่อกับมูลนิธิริอากี้ เฟลเลอร์ เพื่อให้ช่วยเหลือการเรียนการสอนของคณะแพทยศาสตร์ จากนั้นระหว่าง พ.ศ. 2466 – 2480 เริ่มรับผู้สำเร็จหลักสูตรมัธยมบริบูรณ์เข้าเรียนในคณะแพทยศาสตร์ขณะเดียวกันก็ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรและรับนักเรียนผู้จบประโยคมัธยมบริบูรณ์เข้าเรียนอีก 4 คณะ และในระหว่างปี พ.ศ. 2481 – 2490 เริ่มเน้นการเรียนการสอนอันเป็นพื้นฐานของวิชาชีพในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

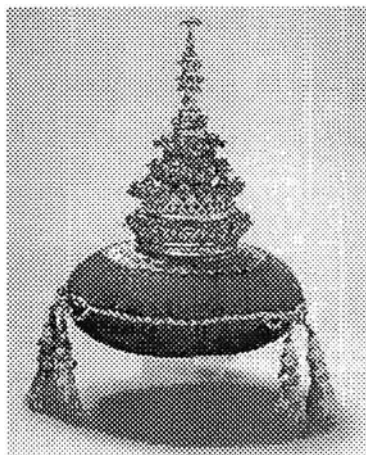
โดยมีการจัดเตรียมมหาวิทยาลัยเปิดสอนทำให้มีโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลังจากนั้น ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2491 – 2503 เป็นระยะเวลาของการขยายการจัดการศึกษาออกไปในศาสตร์และศิลป์วิทยาการต่าง ๆ โดยเน้นระดับปริญญาตรีเป็นหลัก และตั้งแต่ พ.ศ.2504 จนถึงปัจจุบัน เป็นช่วงเวลาของการขยายการศึกษาระดับปริญญาตรีเพิ่มขึ้น และเริ่มพัฒนาการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาส่งเสริมการค้นคว้า วิจัย การอนุรักษ์และสนับสนุน ศิลปวัฒนธรรมและการบริการทางวิชาการให้แก่สังคม มีการจัดตั้งสถาบันวิจัยสถาบันบริการ และศูนย์ เพื่อให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการวิจัยและพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ทุกวิถีทางให้สมกับเป็นพระบรมราชานุสาวรีย์ของสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง พระปิยมหาราชของพสกนิกรชาวไทยตลอดไป

3.1.2 ปณิธานของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้รับการสถาปนา ขึ้นด้วยพระปรีชาญาณของพระมหากษัตริย์เจ้า และแรงศรัทธาของประชาชนชาวไทยถวายเป็น ราชานุสรณ์แห่งพระปิยมหาราชผู้ทรงปรารถนาให้ปวงชนมีโอกาสได้เล่าเรียนเสมอกัน เพื่อยังประโยชน์แก่ชาติไทยไม่มีเวลาเสื่อมสูญ มหาวิทยาลัยแห่งนี้มีจุดมุ่งหมายที่เป็นหลัก คือการบุกเบิก แสวงหา ทะนุบำรุง และถ่ายทอดความรู้กับการสร้างเสริมคุณธรรมให้บัณฑิตของมหาวิทยาลัยเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยสติและปัญญา ความรู้ที่นับว่าสำคัญยิ่งคือ ความรู้เพื่อความเจริญของบุคคลและสังคม อันได้แก่ ความรู้รอบและความเชี่ยวชาญในสรรพวิทยาการที่อำนวยประโยชน์แก่การดำเนินชีวิต ส่วนคุณธรรมที่ผู้เรียนผู้รู้ พึงมี และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องปลูกฝัง คือ ความรู้จักตนเอง ใฝ่รู้อยู่เสมอ คดิริเริ่มสร้างสรรค์ รอบคอบ ไตร่ตรองเหตุผล รับผิดชอบเห็นการณีกาล มีศีลธรรมและเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

3.1.3 สัญลักษณ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระเกี้ยวเป็นศิราภรณ์ประดับพระเศียรหรือพระเศียรของพระราชโอรสและพระราชธิดาของพระมหากษัตริย์ คำว่า เกี้ยว ถ้าเป็นคำนามแปลว่า เครื่องประดับศีรษะหรือเครื่องสวมจุก ถ้าเป็นคำกริยาแปลว่าผูกมัดหรือพัน พระเกี้ยวเป็นสัญลักษณ์ที่ชาวจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยภูมิใจ ทั้งนี้สืบเนื่องจากชื่อของมหาวิทยาลัยได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อเป็นพระบรมราชานุสาวรีย์ในสมเด็จพระปิยมหาราช ผู้พระราชทานกำเนิดมหาวิทยาลัยนี้ จุฬาลงกรณ์ แปลว่า เครื่องประดับศีรษะหรือจุกมงกุฎ จุกมงกุฎมีความหมายสำคัญยิ่งคือเกี้ยวโยงถึงพระนามอภิไธยเดิมของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามงกุฎฯ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ จึงมีความหมายว่า จุกมงกุฎ หรือพระราชโอรสของสมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎฯ ยิ่งกว่านั้น ยังมีความเกี่ยวพันถึงพระปรมาภิไธยในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีความหมายว่า "พระจอมเกล้าน้อย"

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ กำหนดให้พระเกี้ยวเป็นพิจิตรเวหา (สัญลักษณ์) ประจำรัชกาลของพระองค์ เมื่อตั้งโรงเรียนฝึกหัดข้าราชการพลเรือนหรือโรงเรียนมหาดเล็ก จึงโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้อัญเชิญพระเกี้ยวเป็นเครื่องหมายหน้าหมวกของนักเรียนมหาดเล็ก ต่อมาเมื่อโรงเรียนมหาดเล็กกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตอัญเชิญพระเกี้ยวเป็นเครื่องหมายของโรงเรียนก็ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตตามที่กราบบังคมทูลขอพระราชทาน เมื่อโรงเรียนมหาดเล็กได้วิวัฒนาการขึ้นเป็นโรงเรียนข้าราชการพลเรือนฯ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้บริหารก็ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเปลี่ยนข้อความใต้พระเกี้ยวตามชื่อซึ่งได้รับพระราชทานใหม่ตลอดมา

พระเกี้ยวองค์ที่ประดิษฐานอยู่ที่หอประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตึกจักรพงษ์ เป็นพระเกี้ยว ซึ่งมหาวิทยาลัยได้รับพระบรมราชานุญาตจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เพื่อสร้างจำลองจาก พระเกี้ยวจริงที่ประดิษฐานอยู่ในพระคลังมหาสมบัติในพระบรมมหาราชวัง มหาวิทยาลัยสร้างเมื่อ พ.ศ. 2529 และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเจิมและทรงพระสุหร่ายที่องค์พระเกี้ยว แล้วพระราชทานแก่มหาวิทยาลัยต่อหน้าประชาคมจุฬาฯ ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรประจำปีการศึกษา 2531 (13 กรกฎาคม 2532)

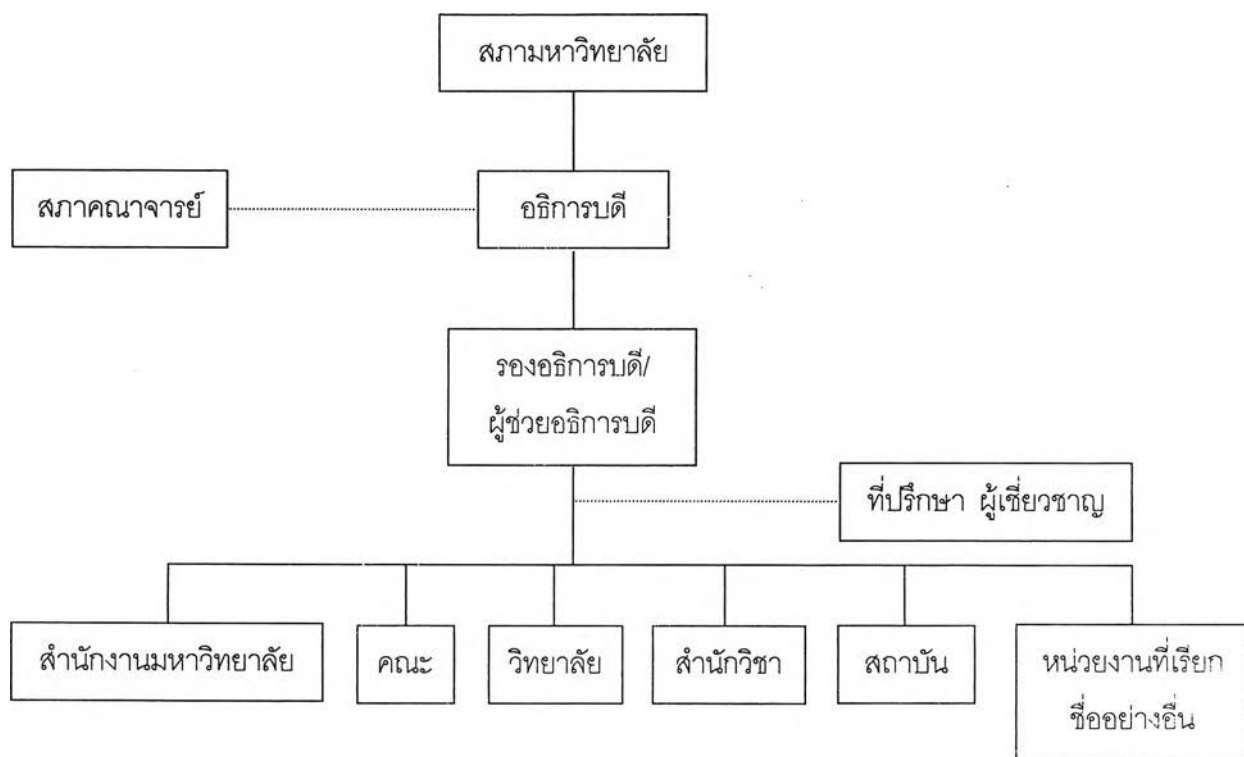
3.1.4 ข้อมูลทั่วไปของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูง มีฐานะเป็นส่วนราชการอยู่ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย การบริหารงานภายในเป็นแบบกระจายอำนาจ แบ่งโครงสร้างออกเป็นส่วนสำคัญ ๆ คือ องค์การเชิงนโยบาย ได้แก่ สภามหาวิทยาลัย ซึ่งปัจจุบันมี ศาสตราจารย์ ดร.เกษม สุวรรณกุล เป็นนายกสภามหาวิทยาลัย อธิการบดีเป็นอุปนายกสภามหาวิทยาลัย กรรมการสภามหาวิทยาลัยประกอบด้วย ผู้แทนฝ่ายบริหาร ผู้แทนฝ่ายคณาจารย์ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีการประชุมทุกวันพฤหัสบดีสุดท้ายของเดือน เพื่อพิจารณานโยบายและแนวทางการดำเนินงานตลอดจนตัดสินใจอนุมัติและวางกฎระเบียบต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย

การดำเนินงานหลักของมหาวิทยาลัยอยู่ภายใต้คณะวิชา/สถาบันวิทยาลัย ซึ่งคณบดีผู้อำนวยการสถาบันวิทยาลัยเป็นผู้รับผิดชอบ ทั้งนี้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แบ่งออกเป็น 18 คณะ และบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันสอนและวิทยาลัย 4 แห่ง สถาบันวิจัย 11 แห่ง และสถาบันบริการ/ศูนย์/สำนัก 4 แห่ง นอกจากนี้ยังมีสถาบันสมทบอีก 3 แห่ง ในส่วนของการบริหารงานประจำ ตลอดจนการให้การสนับสนุนและบริการต่าง ๆ จะอยู่ภายใต้สำนักงานมหาวิทยาลัย ประกอบด้วยสำนักบริหาร 4 สำนัก สำนักงานต่าง ๆ หน่วยงานวิสาหกิจ และหน่วยงานสนับสนุน ซึ่งมีขอบข่ายภารกิจหน้าที่ของตนเป็นการเฉพาะ นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานอิสระหรือศูนย์วิสาหกิจทำหน้าที่เป็นกลไกพิเศษรับผิดชอบในการดำเนินงานเพื่อเสริมภารกิจหลักของมหาวิทยาลัย

จำนวนนิสิตทั้งหมด	26,588	คน
ระดับปริญญาตรี	17,911	คน
ระดับปริญญาบัณฑิต	8,677	คน
จำนวนอาจารย์	2,729	คน
อาจารย์วุฒิปริญญาเอก	1,121	คน
อาจารย์วุฒิปริญญาโท	1,401	คน
ศาสตราจารย์	64	คน
รองศาสตราจารย์	744	คน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์	826	คน
อาจารย์	1,065	คน

ผังองค์กรการบริหารงานของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะ สำนักวิชา วิทยาลัย สถาบันในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะ

- คณะสหเวชศาสตร์
- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
- คณะอักษรศาสตร์
- คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี
- คณะนิเทศศาสตร์
- คณะทันตแพทยศาสตร์
- คณะเศรษฐศาสตร์
- คณะครุศาสตร์

สำนักวิชา

- บัณฑิตวิทยาลัย
- สำนักวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา

วิทยาลัย

- วิทยาลัยประชากรศาสตร์
- วิทยาลัยการสาธารณสุข
- วิทยาลัยปิโตรเลียมและปิโตรเคมี

- คณะวิศวกรรมศาสตร์
- คณะศิลปกรรมศาสตร์
- คณะนิติศาสตร์
- คณะแพทยศาสตร์
- คณะพยาบาลศาสตร์
- คณะเภสัชศาสตร์
- คณะรัฐศาสตร์
- คณะจิตวิทยา
- คณะวิทยาศาสตร์
- คณะสัตวแพทยศาสตร์

สถาบันสมทบ

- วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย
- วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ
- สถานศึกษาเคมีปฏิบัติ

สถาบัน

- สถาบันวิจัยทรัพยากรทางน้ำ
- สถาบันเอเชียศึกษา
- สถาบันเทคโนโลยีชีวภาพและวิศวกรรมพันธุศาสตร์
- สถาบันวิจัยพลังงาน
- สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์
- สถาบันภาษา
- สถาบันพานิชยนาวิ
- สถาบันวิจัยโลหะและวัสดุ
- สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจ ศศินทร์
- สถาบันวิจัยสังคม

สำนักงานมหาวิทยาลัย

กลุ่มงานหลัก

- สำนักบริหารแผนและการคลัง
- สำนักบริหารวิชาการ
- สำนักบริหารทรัพยากรมนุษย์
- สำนักบริหารระบบกายภาพ
- สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศ
- สำนักทะเบียนและประมวลผล
- สถาบันวิทยบริการ
- ศูนย์เครื่องมือวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

กลุ่มงานเฉพาะภารกิจ

- สำนักงานเลขานุการบริหารของอธิการบดี
- สำนักงานตรวจสอบภายใน
- สำนักงานจัดการทรัพย์สิน
- สำนักงานวิรัชกิจ
- สำนักงานสารนิเทศ
- สำนักงานนิสิตเก่าสัมพันธ์
- สำนักงานนิสิตสัมพันธ์
- สำนักงานบริหารโครงการเงินกู้ (OECF)

กลุ่มงานวิสาหกิจ

- โรงพิมพ์
- ศูนย์หนังสือ
- ศูนย์กีฬา
- สถานีวิทยุ
- ศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง
- ศูนย์ทดสอบทางวิชาการ
- สำนักพิมพ์
- ศูนย์บริการวิชาการ
- หอพักบุคลากร
- หอพักนานาชาติศึกษาตึกนิเวศน์
- ศูนย์บริการสวัสดิการ

กลุ่มงานอื่น ๆ

- สถาบันทรัพย์สินทางปัญญา
- หน่วยจุฬาฯ-ชนบท
- สถาบันไทยศึกษา
- เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา (นานาชาติ)
- โครงการอเมริกาศึกษาและแคนาดาศึกษา
- ศูนย์เครือข่ายงานวิเคราะห์วิจัยและฝึกอบรมการเปลี่ยนแปลงของโลก
- ศูนย์พุทธศาสนศึกษา
- ศูนย์ยุโรปศึกษา
- โครงการการศึกษาทั่วไป
- ศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรม
- หอประวัติ
- ธรรมสถาน

หน่วยงานด้านศิลปวัฒนธรรมของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรม
- หอศิลปวิทยนิทรรศน์
- ธรรมสถาน
- หอประวัติ
- พิพิธภัณฑ์สถาน
- คลังพระไตรปิฎก
- รางวัลพระเกี้ยวทองคำ
- วันภาษาไทยแห่งชาติ
- การไหว้ครู

- วงซิมโฟนีออร์เคสตรา
- วงแชมเบอร์ออร์เคสตรา
- วงดนตรีสากล
- วงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์
- วงนักร้องประสานเสียง
- เพลงมหาวิทยาลัย
- การรวบรวมผลงานศิลปกรรม
- หอศิลป์จามจุรี
- รายการจุฬาวาทิต
- โครงการภาพยนตร์นานาชาติ
- ปกตินกะวัฒนธรรม

3.2 มหาวิทยาลัยมหิดล

3.2.1 ประวัติมหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยมหิดล มีประวัติเริ่มต้นจาก “ศิริราชพยาบาล” ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2429 โดยทรงมีพระราชประสงค์จะให้เป็นที่พยาบาลสำหรับรักษาพยาบาลราษฎรที่เจ็บป่วย ต่อมาในปี พ.ศ. 2432 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนแพทย์แห่งแรกของประเทศไทย ณ ศิริราชพยาบาล เมื่อปี พ.ศ. 2436 โรงเรียนแห่งนี้ได้ใช้ชื่อว่า “โรงเรียนแพทยากร” และในปี พ.ศ. 2443 ได้รับพระราชทานนามเป็น “โรงเรียนราชแพทยาลัย” เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวสถาปนามหาวิทยาลัยแห่งแรกในประเทศไทย และพระราชทานนามว่า “จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” เมื่อ พ.ศ. 2459 นั้น ได้โปรดเกล้าฯ ให้โอนโรงเรียนราชแพทยาลัย และตั้งเป็นคณะแพทยศาสตร์อันเป็นคณะหนึ่งในสี่คณะแรกของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2460 ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงในวงการอุดมศึกษาครั้งใหญ่เมื่อ พ.ศ. 2486 โดยรัฐบาลในสมัยนั้นได้ตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นใหม่อีกหลายมหาวิทยาลัย คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาลแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงถูกโอนมาเป็นคณะหนึ่งใน “มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์” ที่ได้ตั้งขึ้นใหม่ในปีนั้น และได้โอนไปอยู่ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ขณะนั้นมหาวิทยาลัยประกอบด้วย 4 คณะ คือ คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล (ปัจจุบันคือคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล) คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ และคณะ

สัตวแพทยศาสตร์ (โอนไปสังกัดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2498) มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ได้เจริญก้าวหน้าและขยายกิจการในด้านการศึกษาวิชาแพทยศาสตร์และวิชาที่เกี่ยวข้องอย่างมาก เช่น ได้จัดตั้งคณะวิชาขึ้นใหม่อีกหลายคณะ เป็นต้นว่า คณะสาธารณสุขศาสตร์ และคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เมื่อ พ.ศ. 2491 คณะเทคนิคการแพทย์ (พ.ศ. 2500) คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ (พ.ศ. 2502) คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ (พ.ศ. 2503 ปัจจุบันคือคณะวิทยาศาสตร์) และคณะอายุรศาสตร์เขตร้อน (พ.ศ. 2503 ปัจจุบันคือคณะเวชศาสตร์เขตร้อน) ในปี พ.ศ. 2503 นี้เองก็ได้มีการโอนมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ให้ไปสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ. 2507 ได้จัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัย และในปี พ.ศ. 2509 ได้จัดตั้งคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามธิบดี นอกจากนั้นยังได้มีการจัดตั้งคณะทันตแพทยศาสตร์ และคณะเภสัชศาสตร์ขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. 2511 เมื่อได้มีการโอนคณะทั้งสองที่มีอยู่เดิมไปสังกัดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เช่นเดียวกับที่ได้มีการโอนคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ที่ได้โอนไปเมื่อ พ.ศ. 2512

ในปี พ.ศ. 2512 นับว่าเป็นปีที่สำคัญที่สุดในประวัติของมหาวิทยาลัย เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระนามาภิไธย “มหิดล” แห่งสมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ให้เป็นนามใหม่ของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ อันนับได้ว่าเป็นมงคลอันสูงสุด ดังนั้น นับตั้งแต่วันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2512 เป็นต้นมา “มหาวิทยาลัยมหิดล” จึงเป็นนามทางการของมหาวิทยาลัย อนึ่ง สมควรที่จะบันทึกไว้เป็นหลักฐานด้วยว่า ในวโรกาสที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระนามาภิไธยแห่งสมเด็จพระบรมราชชนกให้เป็นนามของมหาวิทยาลัยนั้นได้ทรงมีพระบรมราชโองการแก่คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทให้พัฒนามหาวิทยาลัยมหิดลเพื่อเป็นมหาวิทยาลัยที่สมบูรณ์ตามความหมายและขยายขอบเขตของวิชาการให้กว้างขวางออกไปจากวิชาแพทยศาสตร์อีกด้วย ซึ่งมหาวิทยาลัยได้ถือเป็นนโยบายในการดำเนินงานมาโดยตลอด และได้กระทำทุกวิถีทางที่จะผลักดันการดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ เช่น การจัดตั้งคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ขึ้น และต่อมาได้จัดตั้งสถาบันวิจัยประชากรและสังคมในปี พ.ศ. 2514 และยกฐานะโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์ เป็นคณะพยาบาลศาสตร์ในปี พ.ศ. 2515 มหาวิทยาลัยมหิดลถูกโอนมาอยู่ภายใต้สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยเมื่อปี พ.ศ. 2515 ได้จัดตั้งสถาบันวิจัยโภชนาการในปี พ.ศ. 2520 ยกฐานะโครงการการศึกษาและวิจัยสิ่งแวดล้อมเป็นคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ในปี พ.ศ. 2521 ยกฐานะโครงการศูนย์วิจัยภาษาและวัฒนธรรม

เอเชียอาคเนย์เป็นสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท และจัดตั้งสถาบันวิจัยและ
พัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขึ้นในปี พ.ศ. 2524 ยกฐานะกองห้องสมุดและโครงการศูนย์
คอมพิวเตอร์เป็นสำนักหอสมุด และสำนักคอมพิวเตอร์ตามลำดับ ในปี พ.ศ. 2528 นอกจากนั้น
ยังได้ยกฐานะโครงการศูนย์สัตว์ทดลองแห่งชาติเป็นสำนักสัตว์ทดลองแห่งชาติในปี พ.ศ. 2530
ยกฐานะศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานอาเซียนเป็นสถาบันพัฒนาการ
สาธารณสุขอาเซียนในปี พ.ศ. 2531 ต่อมาได้มีการตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยี วิทยาลัยราชสุดา และวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา ตามลำดับ

ในขณะนี้ มหาวิทยาลัยมหิดล ประกอบด้วยคณะ 13 คณะ สถาบันวิจัย 5 สถาบัน
สำนักบริการ 3 สำนัก วิทยาลัย 2 วิทยาลัย ศูนย์ 2 ศูนย์ และสำนักงานอธิการบดี นอกจากนี้
มหาวิทยาลัยยังได้จัดตั้งศูนย์และโครงการต่าง ๆ ขึ้น เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนและส่งเสริมภารกิจ
หลักทั้ง 4 ของมหาวิทยาลัยโดยหน่วยงานเหล่านี้ได้ตั้งอยู่ใน 3 พื้นที่ คือ

1. พื้นที่เขตบางกอกน้อย และเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ
ส่วนที่หนึ่งบริเวณถนนพรานนอก เขตบางกอกน้อย มีเนื้อที่ 72 ไร่ เป็นที่ตั้งของคณะแพทยศาสตร์
ศิริราชพยาบาล คณะเทคนิคการแพทย์และคณะพยาบาลศาสตร์ และส่วนที่สองบริเวณเชิงสะพาน
สมเด็จพระปิ่นเกล้า เขตบางพลัด มีเนื้อที่ 2 ไร่ 18 ตารางวา เป็นที่ตั้งของสำนักงานอธิการบดี
บัณฑิตวิทยาลัย และศูนย์ประยุกต์และบริการวิชาการ

2. พื้นที่เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่ประมาณ 198 ไร่ แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ
ส่วนที่หนึ่งบริเวณถนนศรีอยุธยา เป็นที่ตั้งของคณะเภสัชศาสตร์ ส่วนที่สองบริเวณถนนพระราม 6
เป็นที่ตั้งของคณะวิทยาศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี และสำนักคอมพิวเตอร์
ส่วนที่สามบริเวณถนนราชวิถี เป็นที่ตั้งของคณะสาธารณสุขศาสตร์ คณะเวชศาสตร์เขตร้อน และ
คณะทันตแพทยศาสตร์ ซึ่งมีบริเวณติดต่อกับถนนโยธีอีกด้านหนึ่งด้วย

3. พื้นที่ตำบลศาลายา จังหวัดนครปฐม มีเนื้อที่ 1,242 ไร่ 20 ตารางวา เป็นที่ตั้งของ
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม สถาบันวิจัยโภชนาการ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อ
พัฒนาชนบท สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน สำนักหอสมุด สำนักสัตว์ทดลองแห่งชาติ
ศูนย์ศาลายาคณะวิทยาศาสตร์ (เฉพาะส่วนที่ดำเนินการนักศึกษาปีที่ 1) สถาบันวิจัยและพัฒนา
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาลัยราชสุดา วิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา
วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ วิทยาลัยนานาชาติ โครงการปลูกสวนสมุนไพร "สิริรุกชาติ" ของคณะ
เภสัชศาสตร์ (โครงการบางส่วน)

นอกจากพื้นที่ทั้ง 3 แห่งนี้ มหาวิทยาลัยมหิดลได้รับบริจาคที่ดินอีกประมาณ 6,200 ไร่ ในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเป็นวิทยาเขตใหม่ ที่จะใช้เป็นที่จัดตั้งคณะสัตวแพทยศาสตร์ รวมทั้งยังมีโครงการใหม่ ๆ อีกหลายโครงการ

3.2.2 พุทธสุภาสิตของมหาวิทยาลัยมหิดล

อรรถาธิบายของความหมายพุทธสุภาสิต

ของมหาวิทยาลัยมหิดล

.....

“อตตานิ อูปมี กเร”

พุทธสุภาสิตบทนี้เป็นส่วนหนึ่งของข้อความเต็มต่อไปนี้

(1)

สพเพ ตสนติ ทณทสส สพเพ ภายนติ มจฺจโน

อตตานิ อูปมี กตวา น หเนยย น ชาตเย.

...ทุกคนกลัวโทษทัณฑ์ ทุกคนกลัวความตาย ทำตนให้เป็นอุปมาแล้ว

ไม่พึงฆ่า...ไม่พึงให้ฆ่า

(2)

สพเพ ตสนติ ทณทสส สพเพสํ ชีวิตํ ปิยํ

อตตานิ อูปมี กตวา น หเนยย น ชาตเย.

...ทุกคนกลัวโทษทัณฑ์ ชีวิตเป็นที่รักของทุกคน ทำตนให้เป็นอุปมา

แล้วไม่พึงฆ่า ไม่พึงให้ฆ่า...

(3)

ยถา อหิ ตถา เอเต ยถา เอเต ตถา อหิ

อตตานิ อูปมี กตวา น หเนยย น ชาตเย.

...เราฉันใด สัตว์เหล่านี้ก็ฉันนั้น สัตว์เหล่านี้ฉันใด เราก็ฉันนั้น ทำตนให้เป็นอุปมาแล้ว

ไม่พึงฆ่า ไม่พึงให้ฆ่า...

(4)

“ผู้ใดแสวงหาความสุขเพื่อตน แต่ใช้โทษกัณฑ์เบียดเบียนสัตว์
ทั้งหลายที่รักความสุขผู้นั้นจากไปแล้ว ย่อมไม่ได้ความสุข” และ

“คิดและปฏิบัติต่อผู้อื่น ดังเช่นที่คิดและปฏิบัติต่อตนเอง” หรือใช้
ข้อความอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

ฟังปฏิบัติต่อผู้อื่น เหมือนดังปฏิบัติต่อตนเอง

ฟังใส่ใจทุกข์สุขของผู้อื่น เหมือนใส่ใจทุกข์สุขของตน

ฟังใส่ใจทุกข์สุขของผู้อื่น เหมือนดังทุกข์สุขของตน

ทำเพื่อเขา ให้เหมือนกับที่คิดจะทำให้แก่ตัวเราเอง

ทำเพื่อผู้อื่น ให้เหมือนกับที่ทำเพื่อตนเอง

ทำเพื่อผู้อื่น เหมือนดังเพื่อตนเอง

ทำเพื่อความสุขของผู้อื่น ดุจทำเพื่อความสุขของตน

ทำเพื่อความสุขของผู้อื่น เหมือนที่จะทำให้แก่ตนเอง

ทำต่อผู้อื่นด้วยจิตสำนึกว่า เขาก็รักสุขเกลียดทุกข์เช่นเดียวกับเรา

ฟังทำต่อเขา เหมือนที่อยากให้ผู้อื่นทำต่อตนเอง

ทำต่อผู้อื่น เหมือนที่อยากให้เขาทำต่อเรา

3.2.3 พันธกิจของมหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยมหิดลเป็นสถาบันอุดมศึกษา มีพันธกิจคือ มุ่งความเป็นเลิศในการสร้าง
ความรู้ ผลิตบุคลากรและขยายความรู้สู่สังคมเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศอย่างมีความ
ยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาและส่งเสริมการศึกษาทั้งในด้านวิชาการ ทักษะและ
คุณธรรม ให้สามารถสร้างความคิด สร้างความรู้ใหม่จากการวิจัย ให้ขยายความรู้ และบริการ
วิชาการเพื่อก่อให้เกิดศานติสุขแก่สังคมและการพึ่งตนเอง และการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
การกีฬา และสิ่งแวดล้อม พร้อมกับการสร้างศักยภาพเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม อันเนื่องมาจากการพัฒนาด้านเทคโนโลยี การสื่อสารและการ
คมนาคม และการผันผวนของสถานะทางการเงินภายในประเทศและต่างประเทศ

ในด้านการทะนุบำรุงศิลปะ วัฒนธรรม กีฬา และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยได้ให้การ
สนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในระดับมหาวิทยาลัย ระดับคณะ และสโมสร/ชมรม
นักศึกษา เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทางร่างกาย จิตใจ และคุณธรรม จริยธรรม ของบุคลากรและ
นักศึกษา พร้อมทั้งการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ธรรมชาติ ถึงแม้ภารกิจนี้ได้รับการ

สนับสนุนงบประมาณแผ่นดินเพียงอัตราร้อยละ 0.02 ของงบประมาณแผ่นดินทั้งหมดที่มหาวิทยาลัยได้รับจากที่ตั้งไว้ อัตราร้อยละ 0.19 แต่มหาวิทยาลัยได้จัดสรรเงินรายได้มาสมทบอีก อัตราร้อยละ 0.17 ของเงินรายได้ทั้งหมดที่จัดตั้งไว้ เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมในด้านนี้

นอกจากภารกิจต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น มหาวิทยาลัยยังได้ดำเนินงานในด้านอื่น ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อบุคลากร นักศึกษา บุคคลทั่วไป และประเทศชาติเป็นอย่างมาก อาทิ การจัดทำพระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์ การพัฒนาทางด้านการแพทย์-สาธารณสุข การกีฬา และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น พร้อมทั้งได้พัฒนามหาวิทยาลัยให้ก้าวไปสู่ความเป็นสากลและรักษาความเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศต่อไปอีกด้วย

3.2.4 ข้อมูลทั่วไปของมหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับการสถาปนาในนามมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ โดยรัฐบาลสมัยนั้น (จอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี) ต้องการจะรวมกิจการแพทย์และตั้งหน่วยงานแพทย์ขึ้นใหม่ จึงจัดตั้งกระทรวงการสาธารณสุข (ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2485) โดยมีกรมมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์เป็นส่วนราชการหนึ่ง ดังมีคำชี้แจงของคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงการแพทย์ (มีจอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นประธานกรรมการ) ดังนี้ "กรมนี้ จะได้จัดตั้งขึ้นโดยโอนการปกครองการศึกษาที่เกี่ยวกับการแพทย์มาตั้งเป็นกรมหนึ่ง คือ โอนคณะแพทยศาสตร์ และโรงพยาบาลศิริราช คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ กับคณะสัตวแพทยศาสตร์ มาตั้งเป็นกองตามลักษณะแห่งการศึกษานั้น ส่วนการเตรียมเพื่อเข้าศึกษาวิชาเหล่านี้ ยังคงขึ้นอยู่กับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรมนี้รวมทั้งสำนักงานเลขานุการ จะเป็นหน่วยราชการ ซึ่งมีฐานะเป็นกอง 4 กอง" ต่อมาได้มีการออกพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบของส่วนราชการของกระทรวงการสาธารณสุขและพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบการกระทรวงสาธารณสุข ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ตอนที่ 16 เล่มที่ 59 วันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2485 จึงเป็นวันแรกเริ่มดำเนินการของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ซึ่งนับเป็นมหาวิทยาลัยแรกที่เป็นต้นแบบต่อมาของประเทศไทยในการจัดสร้างมหาวิทยาลัยเฉพาะสาขาวิชา

ในวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พระอภัยมณีตราพาศึกษาเป็นอธิบดีกรมมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ และเป็นผู้บัญชาการมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ต่อมาในวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2486 รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ พุทธศักราช 2486 ทำให้เป็นมหาวิทยาลัยสมบูรณ์และมีพระราชบัญญัติรองรับ

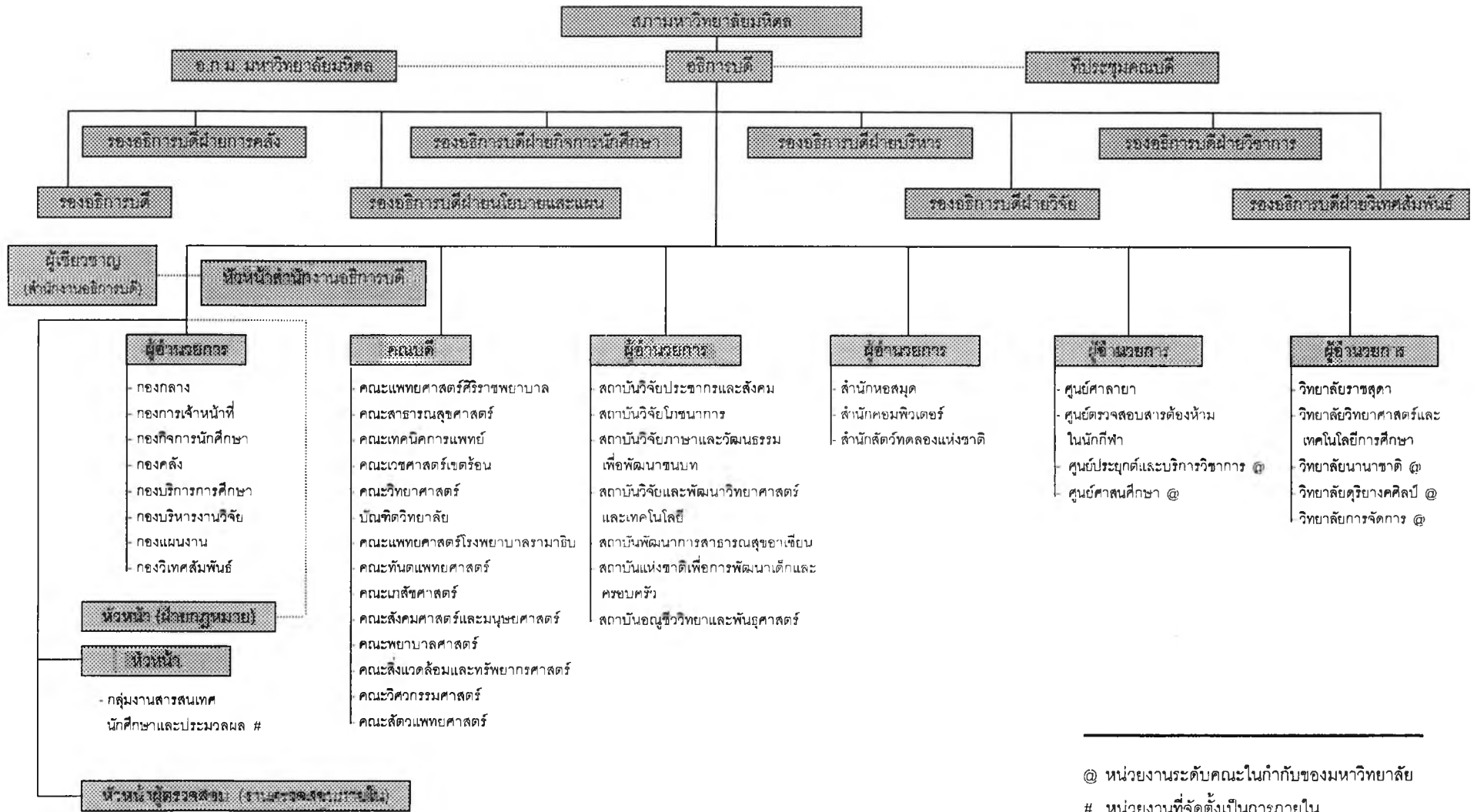
ในระยะแรก มหาวิทยาลัยประกอบด้วย 4 คณะ คือ คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล (ปัจจุบันคือ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล) คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ (ได้ออนไปสังกัดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทั้งสองคณะ ในปี 2515, จัดตั้งคณะทันตแพทยศาสตร์วิทยาโทและคณะเภสัชศาสตร์วิทยาโท ขึ้นใหม่อีก 2 คณะ เมื่อ พ.ศ. 2511 ต่อมาได้ตัด “วิทยาโท” ทิ้ง เป็นคณะทันตแพทยศาสตร์ และคณะเภสัชศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2516) และคณะสัตวแพทยศาสตร์ (ได้ออนไปสังกัดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในปี 2497)

เมื่อวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2502 รัฐบาลได้ออนมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ และมหาวิทยาลัยทุกแห่งในประเทศไทย ไปสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี และต่อมาในปี 2515 ได้ออนไปสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ (ในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งได้เปลี่ยนชื่อเป็นทบวงมหาวิทยาลัยและมีฐานะเป็นทบวงอิสระเทียบเท่ากระทรวง เมื่อ พ.ศ. 2520)

มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ได้จัดการศึกษา ดำเนินการวิจัยและให้บริการวิชาการแก่สังคมทางด้านแพทยศาสตร์ และวิทยาศาสตร์การแพทย์มาตลอด และจัดตั้งคณะสาธารณสุขศาสตร์ ในปี 2491 คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ในปี 2491 (โอนไปสังกัดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี 2510) คณะเทคนิคการแพทย์ ในปี 2500 คณะแพทยศาสตร์เชียงใหม่ ในปี 2502 (เปลี่ยนชื่อเป็นคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ. 2503, โอนไปสังกัดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในปี 2508) คณะอายุรศาสตร์เขตร้อน และคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ ในปี 2503 (เปลี่ยนชื่อเป็นคณะเวชศาสตร์เขตร้อน และคณะวิทยาศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2517) บัณฑิตวิทยาลัย ในปี 2507 และคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี ในปี 2508

เมื่อ พ.ศ. 2507 อาจารย์ชั้นผู้ใหญ่หลายท่านได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เพื่อกราบบังคมทูลรายงาน และขอรับพระราชทานนาม “มหิดล” เป็นชื่อของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ได้ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งว่าไม่ขัดข้อง แต่มหาวิทยาลัยมหิดลควรเป็นมหาวิทยาลัยที่สมบูรณ์ มีขอบเขตการดำเนินงานที่กว้างขวาง จึงใน พ.ศ. 2512 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง “มหาวิทยาลัยมหิดล” ขึ้นแทนมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2512 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 86 ตอนที่ 17 หน้า 4 วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2512) และทรงมีพระบรมราชโองการแก่คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัย ให้พัฒนามหาวิทยาลัยมหิดลเป็นมหาวิทยาลัยที่สมบูรณ์ตามความหมายและเพิ่มเติมขอบเขตของวิชาการให้กว้างขวางออกไปจากวิชาแพทยศาสตร์อีกด้วย ซึ่งมหาวิทยาลัยได้ยึดถือเหตุทุนเป็นนโยบายในการดำเนินงาน และได้กระทำทุกทางที่จะสนองพระราชประสงค์ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เพื่อจัดการศึกษาและดำเนินการวิจัยในวิทยาการต่าง ๆ อย่างหลากหลาย

ทั้งในด้านวิทยาศาสตร์ การแพทย์และสาธารณสุข วิศวกรรมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ สังคมศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม โดยได้มีการดำเนินการจัดตั้งหน่วยงานต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เพื่อสนองพระบรมราโชวาท ดังนี้ จัดตั้งคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ในปี 2512 จัดตั้งสถาบันวิจัยประชากรและสังคม ในปี 2514 ยกฐานะโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์เป็นคณะพยาบาลศาสตร์ ในปี 2515 จัดตั้งสถาบันวิจัยโภชนาการ ในปี 2520 ยกฐานะโครงการการศึกษาและวิจัยสิ่งแวดล้อม เป็นคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ ในปี 2521 ยกฐานะโครงการศูนย์วิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์ เป็นสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท และจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขึ้นในปี 2524 ยกฐานะกองห้องสมุดและโครงการศูนย์คอมพิวเตอร์ เป็นสำนักหอสมุดและสำนักคอมพิวเตอร์ ตามลำดับ ในปี 2529 ยกฐานะโครงการศูนย์สัตว์ทดลองแห่งชาติเป็นสำนักสัตว์ทดลองแห่งชาติ ในปี 2530 ยกฐานะศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานอาเซียนเป็นสถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน ในปี 2531 ยกฐานะโครงการศูนย์ศาลาयाเป็นศูนย์ศาลาयाในปี 2532 จัดตั้งคณะวิศวกรรมศาสตร์ ในปี 2533 จัดตั้งวิทยาลัยราชสุดา ในปี 2536 จัดตั้งศูนย์ตรวจสอบสารต้องห้ามในนักกีฬา ในปี 2538 จัดตั้งวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬาและจัดตั้งหน่วยงานในกำกับมหาวิทยาลัยอีก 3 แห่ง คือ วิทยาลัยการจัดการ วิทยาลัยนานาชาติ และวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ ในปี 2539 และจัดตั้งคณะสัตวแพทยศาสตร์ สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว และสถาบันอนุชีววิทยาและพันธุศาสตร์ ในปี 2541 จวบจนปัจจุบันนี้

@ หน่วยงานระดับคณะในกำกับของมหาวิทยาลัย

หน่วยงานที่จัดตั้งเป็นการภายใน

3.3 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

3.3.1 ประวัติมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทยที่ทางราชการได้จัดตั้งขึ้นในส่วนภูมิภาคตามโครงการพัฒนาการศึกษาในส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2501 ซึ่งมีนโยบายขยายการศึกษาระดับอุดมศึกษาออกจากนครหลวง ตั้งอยู่บริเวณเชิงดอยสุเทพ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ วันเกิดตามกฎหมายของมหาวิทยาลัยนั้น คือวันที่ 22 มกราคม 2507 ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2507 มีผลใช้บังคับ (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2507 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 81 ตอนที่ 7 ลงวันที่ 21 มกราคม 2507 และมีผลใช้บังคับ ตั้งแต่วันถัดจากประกาศในราชกิจจานุเบกษา) แต่วันสำคัญที่ชาวมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ถือว่าเป็นวันสถาปนามหาวิทยาลัยคือ วันที่ 24 มกราคม 2508 ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินมาทรงประกอบพิธีเปิดมหาวิทยาลัยอย่างเป็นทางการ

เนื่องจากในปีการศึกษา 2507 งบประมาณเศรษฐกิจสำหรับงานการเตรียมการจัดตั้งมหาวิทยาลัยมีอยู่จำกัด และการตระเตรียมอาจารย์ใช้เวลานาน ดังนั้น ในปีการศึกษาแรกนี้ จึงได้เปิดทำการสอน 3 คณะ ได้แก่ คณะมนุษยศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ โดยมีนักศึกษาชุดแรก 291 คน ส่วนคณะเกษตรศาสตร์เดิมตั้งเป้าหมายที่จะเปิดในปี 2507 เมื่อไม่สามารถดำเนินการได้จึงเปิดสอนสาขาเกษตร โดยจัดตั้งเป็นภาควิชาหนึ่งในคณะวิทยาศาสตร์ชื่อภาควิชาวิทยาศาสตร์การเกษตรไปก่อน เมื่อพร้อมแล้วจึงจะขยายเป็นคณะต่อไป ในปีแรกนี้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประกอบด้วยส่วนราชการดังต่อไปนี้

1. สำนักงานอธิการบดี
2. วิทยาลัยที่หนึ่ง
3. คณะมนุษยศาสตร์
4. คณะสังคมศาสตร์
5. คณะวิทยาศาสตร์

ต่อมาตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2507 ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 81 ตอนที่ 23 ลงวันที่ 10 มีนาคม 2507 ได้เพิ่มส่วนราชการขึ้นอีกหน่วยหนึ่ง คือ วิทยาลัยที่สอง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ในวันที่ 24 เมษายน 2507 ได้มีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้พันเอกพระยาตรีวิสารวาจาดำรง

ตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ ศาสตราจารย์ ดร.บัวเรศ คำทอง รักษาราชการในตำแหน่งรองอธิการบดีและคณบดีคณะ วิทยาศาสตร์ และแต่งตั้ง ศาสตราจารย์ ดร.หม่อมหลวง ต้อย ชูมสาย รักษาการในตำแหน่ง คณบดีคณะสังคมศาสตร์ คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ และรักษาการในตำแหน่งอธิการบดีวิทยาลัย ที่หนึ่ง และในวันที่ 12 มิถุนายน 2507 ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ นายแพทย์บุญสม มาร์ติน รักษาการในตำแหน่งรองอธิการบดีฝ่ายปกครอง

เมื่อมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เริ่มเปิดสอนในวันที่ 18 มิถุนายน 2507 นั้น มีการดำเนินงานแตกต่างจากมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ในกรุงเทพฯ คือมีวิทยาลัยเป็นส่วนราชการหนึ่ง (ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2507) โดยมีวัตถุประสงค์ให้นักศึกษาได้มีโอกาสศึกษาทั้งหลักสูตรปริญญาตรี และหลักสูตรวิทยาลัยควบคู่กันไปตามแนวนโยบายช่วงแรก ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบ เมื่อครั้งเตรียมการจัดตั้งมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ระหว่าง พ.ศ. 2503 ถึงกลางปี พ.ศ. 2506 แต่หลังจากนั้นสภาพการศึกษาแห่งชาติรับโอนกิจการไป จึงเป็นเหตุให้แนวนโยบายเดิมของหลักสูตรวิทยาลัยไม่ต่อเนื่องและถูกยกเลิกไปในที่สุด โดยพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2512

วันที่ 24 มกราคม 2508 เป็นวันสำคัญของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพราะพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินมาทรง ประกอบพิธีเปิดมหาวิทยาลัยอย่างเป็นทางการ พร้อมด้วยพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัลยาฯ และพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าวชิราลงกรณ์ โดยมีนายกสภามหาวิทยาลัย (ฯพณฯ จอมพลถนอม กิตติขจร) เป็นประธานในการถวายการต้อนรับและกราบบังคมทูลรายงานกิจการ และความก้าวหน้าของมหาวิทยาลัย พร้อมทั้งขอพระราชทานพระบรมราโชวาทแก่บรรดาข้าราชการ และนักศึกษา

พ.ศ. 2508 โอนคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ จากมหาวิทยาลัย แพทยศาสตร์มาสังกัดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และยังได้มีการจัดการเรียนการสอนให้แก่นักศึกษา ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพแขนงอื่น โดยจัดในรูปภาควิชา สังกัดในคณะแพทยศาสตร์ คือ ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ ภาควิชาทันตแพทยศาสตร์ ภาควิชาเภสัชศาสตร์ และภาควิชาเทคนิค การแพทย์

พ.ศ. 2510 จัดตั้งคณะเกษตรศาสตร์ขึ้น โดยขยายงานมาจากภาควิชาวิทยาศาสตร์การ เกษตร ในคณะวิทยาศาสตร์

พ.ศ. 2511 จัดตั้งคณะศึกษาศาสตร์

พ.ศ. 2512 จัดตั้งโครงการศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร สังกัดอยู่ในสำนักงานอธิการบดี

พ.ศ. 2513 จัดตั้งคณะวิศวกรรมศาสตร์

พ.ศ. 2515 จัดตั้งคณะทันตแพทยศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ และคณะพยาบาลศาสตร์ โดยยกฐานะจากภาควิชาทันตแพทยศาสตร์ ภาควิชาเภสัชศาสตร์และภาควิชาพยาบาลศาสตร์ ในคณะแพทยศาสตร์ขึ้นเป็นคณะ

พ.ศ. 2517 เมื่อมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ตั้งมาครบทศวรรษที่หนึ่ง (10 ปี) มีส่วนราชการเพิ่มขึ้นอีก 7 หน่วยงาน ดังนี้

1. คณะศึกษาศาสตร์
2. คณะแพทยศาสตร์
3. คณะเกษตรศาสตร์
4. คณะวิศวกรรมศาสตร์
5. คณะทันตแพทยศาสตร์
6. คณะเภสัชศาสตร์
7. คณะพยาบาลศาสตร์

ในภาคการศึกษาที่หนึ่งของปีเดียวกันนี้ คณะวิทยาศาสตร์ได้เปิดทำการสอนนักศึกษาในระดับปริญญาโท เป็นคณะแรก (คณะแพทยศาสตร์ได้เปิดสอนปริญญาโท ตั้งแต่ พ.ศ.2506 แต่เป็นการทำร่วมกับมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์เพิ่งมาเปลี่ยนเป็นงานของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เมื่อ พ.ศ. 2520)

พ.ศ. 2518 จัดตั้งคณะเทคนิคการแพทย์

สำหรับในช่วงท้ายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) คือในปี พ.ศ. 2519 มหาวิทยาลัยได้มีการขยายการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี โดยจัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัยขึ้น

เพื่อเป็นหน่วยประสานงานด้านการเรียนการสอน และด้านมาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาเป็นการรองรับการขยายตัวของคณะต่าง ๆ ที่จะจัดให้มีการเปิดสอนในระดับที่

สูงกว่าปริญญาตรีในแผนพัฒนาฯ ระยะที่ 4 และจัดตั้งสำนักหอสมุดขึ้นเพื่อบริการด้านวัสดุตำรา แก่คณาจารย์ ข้าราชการ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) ได้มีการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อวิจัย และ หน่วยงานสนับสนุนวิชาการรวม 3 หน่วยงาน คือ

1. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ (พ.ศ. 2521)
2. สถาบันวิจัยสังคม (พ.ศ. 2524)
3. สำนักบริการคอมพิวเตอร์ (พ.ศ. 2524)

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) คือ ในปี พ.ศ. 2526 ได้มีการจัดตั้ง คณะวิจิตรศิลป์

พ.ศ. 2527 เมื่อมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ตั้งมาครบทศวรรษที่ 2 (20 ปี) มีส่วนราชการเพิ่มขึ้นอีก 7 หน่วยงาน รวมเป็น 18 หน่วยงาน

พ.ศ. 2530 ซึ่งเป็นช่วงต้นแผนพัฒนาฯ ระยะที่ 6 (2530-2534) ได้มีการจัดตั้งหน่วยงาน เพื่อการวิจัยเพิ่มขึ้นอีก 1 หน่วยงาน คือ สถาบันวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ในปี พ.ศ. 2532 ซึ่งเป็นปีที่มหาวิทยาลัยมีอายุครบรอบ 25 ปี ได้มีการจัดตั้งหน่วยงาน เพิ่มขึ้นอีก 2 หน่วยงาน คือ สำนักทะเบียนและประมวลผล และสำนักบริการวิชาการ

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมีส่วนราชการทั้งสิ้น 25 ส่วนราชการ คือ

1. สำนักงานอธิการบดี
2. คณะเกษตรศาสตร์
3. คณะทันตแพทยศาสตร์
4. คณะเทคนิคการแพทย์
5. คณะพยาบาลศาสตร์
6. คณะแพทยศาสตร์
7. คณะเภสัชศาสตร์
8. คณะมนุษยศาสตร์
9. คณะวิจิตรศิลป์
10. คณะวิทยาศาสตร์

11. คณะวิศวกรรมศาสตร์
12. คณะศึกษาศาสตร์
13. คณะสังคมศาสตร์
14. คณะอุตสาหกรรมเกษตร
15. คณะสัตวแพทยศาสตร์
16. คณะบริหารธุรกิจ
17. คณะเศรษฐศาสตร์
18. บัณฑิตวิทยาลัย
19. สถาบันวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
20. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ
21. สถาบันวิจัยสังคม
22. สำนักทะเบียนและประมวลผล
23. สำนักบริการคอมพิวเตอร์
24. สำนักบริการวิชาการ
25. สำนักหอสมุด

3.4 มหาวิทยาลัยขอนแก่น

3.4.1 ประวัติมหาวิทยาลัยขอนแก่น

ในปีพุทธศักราช 2484 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล โดยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีนโยบายและโครงการที่จะขยายการศึกษาระดับอุดมศึกษาสู่ส่วนภูมิภาค สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะจัดตั้งมหาวิทยาลัยที่จังหวัดอุบลราชธานี แต่ในระหว่างนั้นได้เกิดสงครามอาเชียบูรพา ซึ่งรัฐบาลจำเป็นต้องตัดสินใจเข้าร่วมกับญี่ปุ่นต่อสู้กับพันธมิตร จึงทำให้การจัดตั้งมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยุติลงในปีพุทธศักราช 2503 รัฐบาลซึ่งมีจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรีได้มีการทบทวนการจัดตั้งมหาวิทยาลัยนี้อีกครั้งหนึ่ง ปีพุทธศักราช 2505 จึงได้มีมติให้จัดตั้งสถาบันการศึกษาชั้นสูง ด้านวิศวกรรมศาสตร์ และเกษตรศาสตร์ ขึ้นที่จังหวัดขอนแก่น เสนอชื่อสถาบันแห่งนี้ว่า สถาบันเทคนิคขอนแก่น และเสนอชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า KhonKaen Institute of Technology มีชื่อย่อว่า K.I.T.

ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อสถาบันนี้เป็น มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากขณะนั้นยังไม่มีหน่วยราชการใดที่จะรับผิดชอบ การดำเนินการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยโดยตรง รัฐบาลจึงได้มีมติให้สภาการศึกษาแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบในด้านการหาสถานที่จัดร่างหลักสูตร ตลอดจนการติดต่อ ช่วยเหลือจากต่างประเทศ

ปีพุทธศักราช 2506 คณะอนุกรรมการได้ตกลงเลือกบ้านสีฐานเป็นที่ตั้งมหาวิทยาลัยในเนื้อที่ประมาณ 5,500 ไร่ ห่างจากตัวเมืองขอนแก่น 4 กิโลเมตร

ปีพุทธศักราช 2507 สำนักงานจัดตั้งมหาวิทยาลัยที่กรุงเทพฯ ได้รับนักศึกษาของมหาวิทยาลัยรุ่นแรก จำนวนทั้งสิ้น 107 คน โดยแยกเป็นนักศึกษาเกษตรศาสตร์ 49 คน และวิศวกรรมศาสตร์ 58 คน โดยฝากเรียนที่คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ (มหาวิทยาลัยมหิดลในปัจจุบัน)

ปีพุทธศักราช 2508 คณะรัฐมนตรีมีมติให้เปลี่ยนชื่อมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ตามชื่อเมืองที่ตั้งและได้ออกกิจการจากสำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติไปเป็นของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

ปีพุทธศักราช 2509 มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยขอนแก่น และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2509 ซึ่งถือเป็นวันสถาปนามหาวิทยาลัย และในปีเดียวกันนี้ได้ย้ายนักศึกษาที่ฝากเรียนไว้ที่คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ มาศึกษาที่มหาวิทยาลัยขอนแก่นในสถานที่ปัจจุบัน อีกทั้งยังได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของมหาวิทยาลัย จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี และนายกสภามหาวิทยาลัยขอนแก่นในขณะนั้นได้ประชุมสภามหาวิทยาลัยขอนแก่น และพิจารณาแต่งตั้งให้

1. ฯพณฯ พจน์ สารสิน เป็นอธิการบดี
2. ศาสตราจารย์พิมล กลกิจ เป็นรองอธิการบดี ผู้รักษาการคณบดีคณะวิทยาศาสตร์ - อักษรศาสตร์ และผู้รักษาการคณบดีคณะเกษตรศาสตร์
3. ดร.วิทยา เพ็ญวิจิตร เป็นผู้รักษาการคณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ ในปีเดียวกันนี้ได้ย้ายนักศึกษาที่ฝากเรียนไว้ที่คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ มาเรียน ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นมา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดมหาวิทยาลัยอย่างเป็นทางการในวันที่ 20 ธันวาคม 2510 จึงนับว่าเป็นวันสำคัญยิ่งในประวัติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่นอีกวันหนึ่ง

3.4.2 ปณิธานและปรัชญาของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นศูนย์รวมทางความคิด สติปัญญาของสังคม และเป็นศูนย์รวมการศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยขอนแก่นยึดมั่นในความเป็นเลิศทางวิชาการ มีความสัมพันธ์กับนานาประเทศทั่วโลกเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ใกล้ชิดกับกลุ่มประเทศอินโดจีน จึงเป็นสถานการศึกษาที่เป็นแหล่งเชื่อมโยงความรู้ทางอินโดจีนอย่างแท้จริง พันธกิจสำคัญของมหาวิทยาลัยขอนแก่นจึงครอบคลุม การบุกเบิกแสวงหาและถ่ายทอดวิทยาการในด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้วยวิธีการวิจัยและวิเคราะห์อย่างรอบคอบเพื่อเพิ่มโอกาสและเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนให้อยู่ดี มีชีวิตที่สมบูรณ์โดยคำนึงถึงการประยุกต์ความรู้ความคิดใหม่ ๆ ให้ผสมผสานกับภูมิปัญญาอีสาน เพื่อเอื้ออำนวยให้สามารถเผชิญสภาวะวิกฤตและพัฒนาไปได้อย่างต่อเนื่อง ให้มีความเป็นอยู่ทางด้านวัตถุและจิตใจดียิ่งขึ้นด้วยความสมดุลและยั่งยืน มหาวิทยาลัยขอนแก่นจึงเป็นกลไกในการพัฒนาให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการทุกสาขารวมทั้งการวางรากฐานให้เป็นศูนย์เอกสารและสารสนเทศของภูมิภาคโดยอาศัยความร่วมมือการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ บัณฑิตแห่งมหาวิทยาลัยขอนแก่น พึงเป็นผู้ที่กอปรด้วย วิทยา จริยา และปัญญาอันสามารถที่จะประยุกต์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ภูมิภาคแก่ประเทศชาติ และขยายสู่ความเป็นสากลต่อไป

3.4.3 สัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

ตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น คือ รูปพระธาตุพนม ซึ่งเป็นปูชนียสถานอันสำคัญและศักดิ์สิทธิ์แห่งภาคอีสาน ประดิษฐานอยู่เหนือขอนแก่นไม่แก่น สองข้างมีเทวดาธัญเชิญมิ่งขวัญสิริมงคลจากองค์พระธาตุพนมประทานสู่สถาบันแห่งนี้ พื้นหลังแบ่งเป็น 3 ช่อง หมายถึงคุณธรรมของนักศึกษา ได้แก่

1. วิทยา คือ ความรู้ดี
2. จริยา คือ ความประพฤติดี
3. ปัญญา คือ ความฉลาดเกิดแต่เรียนและคิด

3.4.4 ข้อมูลทั่วไปของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อแรกเริ่มมี 3 คณะ คือ คณะเกษตรศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์-อักษรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยขอนแก่นได้มีการขยายตัวทางด้านวิชาการอย่างต่อเนื่องตลอดมา จนปัจจุบันมีคณะวิชาที่เปิดสอน จำนวน 17 คณะวิชา และเปิดสอนใน 3 ระดับ คือ

1. ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี
 2. ระดับปริญญาตรี
 3. ระดับสูงกว่าปริญญาตรี
1. ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี หลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ (งดรับนักศึกษาชั่วคราว)
 2. ระดับปริญญาตรี เปิดสอนใน 16 คณะวิชา จำนวน 62 สาขาวิชา ดังนี้

2.1 คณะเกษตรศาสตร์	จำนวน 10 สาขาวิชา
2.2 คณะวิศวกรรมศาสตร์	จำนวน 8 สาขาวิชา
2.3 คณะศึกษาศาสตร์	จำนวน 4 สาขาวิชา
2.4 คณะพยาบาลศาสตร์	จำนวน 1 สาขาวิชา
2.5 คณะวิทยาศาสตร์	จำนวน 9 สาขาวิชา
2.6 คณะแพทยศาสตร์	จำนวน 3 สาขาวิชา
2.7 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	จำนวน 5 สาขาวิชา
2.8 คณะเทคนิคการแพทย์	จำนวน 2 สาขาวิชา
2.9 คณะสาธารณสุขศาสตร์	จำนวน 3 สาขาวิชา
2.10 คณะทันตแพทยศาสตร์	จำนวน 1 สาขาวิชา

2.11 คณะเภสัชศาสตร์	จำนวน 1 สาขาวิชา
2.12 คณะเทคโนโลยี	จำนวน 4 สาขาวิชา
2.13 คณะสัตวแพทยศาสตร์	จำนวน 1 สาขาวิชา
2.14 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์	จำนวน 1 สาขาวิชา
2.15 คณะวิทยาการจัดการ	จำนวน 5 สาขาวิชา
2.16 คณะศิลปกรรมศาสตร์	จำนวน 4 สาขาวิชา

3. ระดับสูงกว่าปริญญาตรี เปิดสอนในบัณฑิตวิทยาลัย มีดังนี้

3.1 ประกาศนียบัตรบัณฑิต	จำนวน 16 สาขาวิชา
3.2 ปริญญาโท	จำนวน 76 สาขาวิชา
3.3 ปริญญาเอก	จำนวน 18 สาขาวิชา

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยขอนแก่นยังได้เปิดสอนหลักสูตรร่วมกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ด้วย ดังต่อไปนี้

หลักสูตรที่สอนร่วมกับสถาบันอื่น

1. หลักสูตรวุฒิปัตรเพื่อแสดงความรู้ความชำนาญ ในการประกอบวิชาชีพเวชกรรม (ว.ว.) ซึ่งมหาวิทยาลัยขอนแก่นจัดร่วมกับแพทยสภา ระยะเวลาศึกษา 3 ปี เทียบเท่าปริญญาเอก

ลำดับ	ชื่อหลักสูตร/สาขาวิชา	ระดับ	คณะ	สถานภาพ
1.	วุฒิปัตร สาขาวิชาอายุรศาสตร์	เทียบเท่า ป.เอก	แพทยศาสตร์	เปิด
2.	วุฒิปัตร สาขาวิชาศัลยศาสตร์ออร์โทปิดิกส์	เทียบเท่า ป.เอก	แพทยศาสตร์	เปิด
3.	วุฒิปัตร สาขาวิชากุมารเวชศาสตร์	เทียบเท่า ป.เอก	แพทยศาสตร์	เปิด
4.	วุฒิปัตร สาขาวิชาศัลยศาสตร์	เทียบเท่า ป.เอก	แพทยศาสตร์	เปิด
5.	วุฒิปัตร สาขาวิชาจักษุวิทยา	เทียบเท่า ป.เอก	แพทยศาสตร์	เปิด
6.	วุฒิปัตร สาขาวิชาสูติศาสตร์ - นรีเวชวิทยา	เทียบเท่า ป.เอก	แพทยศาสตร์	เปิด
7.	วุฒิปัตร สาขาวิชาวิสัญญีวิทยา	เทียบเท่า ป.เอก	แพทยศาสตร์	เปิด
8.	วุฒิปัตร สาขาวิชาศัลยศาสตร์ทรวงอก	เทียบเท่า ป.เอก	แพทยศาสตร์	เปิด

2. โครงการร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ลำดับ	ชื่อหลักสูตร/สาขาวิชา	ระดับ	คณะ	สถานภาพ
1.	พยาบาลศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์	ปริญญาเอก	พยาบาลศาสตร์	เปิด

3. โครงการร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยขอนแก่น กับมหาวิทยาลัยต่างประเทศ

ลำดับ	ชื่อหลักสูตร/สาขาวิชา	ระดับ	คณะ	สถานภาพ
1.	พยาบาลศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์	ปริญญาเอก	พยาบาลศาสตร์	เปิด

วิสัยทัศน์และนโยบายในการบริหารและพัฒนา

มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2542 – 2545)

วิสัยทัศน์

มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นสถาบันการศึกษาชั้นอุดมศึกษาที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ทั้งในเรื่องการศึกษา การวิจัย บริการวิชาการ วัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นศูนย์เชื่อมโยงทางวิชาการกับนานาชาติ

นโยบาย

1. นโยบายทั่วไป

มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีนโยบายที่จะเป็นผู้นำในการให้และจัดระบบการศึกษา สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ คุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์ สามารถนำและผลิตเทคโนโลยีมาพัฒนามาตรฐาน คุณภาพทางวิชาการ การบริการวิชาการและสังคมให้เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ มุ่งความเป็นเลิศทางวิชาการ การวิจัย ให้สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือและประเทศอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้ยังมีนโยบายในการต่อต้านการทุจริต และประพฤติชอบในวงราชการ ส่งเสริมให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและต่อบุคคลอื่นเพื่อให้เกิดการมีวินัยในตนเอง รวมทั้งสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชากรของมหาวิทยาลัยมีคุณภาพชีวิตของการดำรงอยู่ และมีคุณภาพชีวิตของการทำงานที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

2. นโยบายเฉพาะด้าน

2.1 มหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาล

มาตรการ

- 2.2.1 ให้ประชากรของมหาวิทยาลัยได้ทราบถึงกลยุทธ์ในการดำเนินการเพื่อให้มหาวิทยาลัยขนานกันเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล
- 2.2.2 ปฏิรูปการบริหารการจัดการให้คล่องตัวทั้งในด้านบุคลากร การเงิน การพัสดุ ระเบียบ คำสั่ง ฯลฯ โดยเน้นประสิทธิภาพความโปร่งใส และตรวจสอบได้
- 2.2.3 ดำเนินการให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ การวิจัยการบริการแก่สังคม การสารสนเทศ การอนุรักษ์เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม อย่างน้อยที่สุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 2.2.4 ให้แทรกคุณธรรมและจริยธรรมในทุกขั้นตอนของงานบริหารและงานวิชาการ

2.2 วิชาการ

มาตรการ

- 2.2.1 การประกันคุณภาพการศึกษา เน้นองค์ประกอบที่เกี่ยวกับนักศึกษา หลักสูตร และคณาจารย์
- 2.2.2 ให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง และศึกษาให้สูงขึ้นได้
- 2.2.3 ส่งเสริมการปรับปรุงหลักสูตร และการบริหารหลักสูตร รวมทั้งรายวิชาอยู่เสมอ
- 2.2.4 ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผู้สอน ทั้งในการสอนด้วยตนเองและการใช้เทคโนโลยี
- 2.2.5 บริการวิชาการแก่สังคม

2.3 การวิจัย

มาตรการ

- 2.3.1 สนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยทั้งด้านพื้นฐาน และประยุกต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวิจัยที่ครบวงจรในเรื่องที่เป็นความต้องการของประเทศและ/หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 2.3.2 วางนโยบายและความสนใจของแต่ละคณะให้ชัดเจนและสอดคล้องกัน
- 2.3.3 สนับสนุนให้เกิดการวิจัยที่ทำงานเป็นทีม ทั้งนักวิจัยใหม่และที่มีประสบการณ์แล้ว
- 2.3.4 พัฒนาขีดความสามารถของนักวิจัยให้มีศักยภาพสูงขึ้นกว่าเดิม

2.4 การสนับสนุนการศึกษา การวิจัย และบริการสังคม

มาตรการ

- 2.4.1 มีแผนพัฒนาการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้กับการศึกษา การเกษตร การอุตสาหกรรมเพื่อประโยชน์ต่อภูมิภาค
- 2.4.2 การเป็นศูนย์ของแหล่งความรู้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและประเทศใกล้เคียง
- 2.4.3 มีแผนการพัฒนาบุคลากรทุกสาขาวิชาการและอาชีพอย่างต่อเนื่อง

3.5 มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

3.5.1 ประวัติมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ตั้งขึ้นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2483 สำนักงานหอการค้าไทย ตึกพาณิชย์ภัณฑ์ ถนนศรีอยุธยา สนามเสือป่า โดยในครั้งนั้นใช้ชื่อ "วิทยาลัยการค้า" เปิดรับผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และมีหลักสูตรการศึกษา 6 เดือน และ 2 ปี มีนักศึกษาประมาณ 300 คน หลักสูตรการสอนของวิทยาลัยการค้า นับว่าทันสมัยอย่างยิ่ง เพราะดำเนินตามหลักสูตรของหอการค้าแห่งกรุงลอนดอน แต่วิทยาลัยการค้าเปิดสอนได้เพียง 1 ปี ก็เกิดสงครามมหาเอเชียบูรพาเป็นเหตุให้วิทยาลัยต้องปิดตัวเองเนื่องจากการสงคราม และรัฐบาลต้องการใช้สถานที่เป็นที่ตั้ง สำนักงานประสานงานระหว่างไทยกับญี่ปุ่น วิทยาลัยการค้าปิดไปร่วม 22 ปี กรรมการหอการค้าไทยทุกสมัยได้พยายามเป็นลำดับที่จะรื้อฟื้นวิทยาลัยขึ้นใหม่ จนกระทั่ง พ.ศ. 2506 คณะกรรมการหอการค้าไทยก็ประสบผลสำเร็จในการเปิดวิทยาลัยอีกครั้งในชื่อ "วิทยาลัยการค้า" เช่นเดิม แต่ได้ย้ายอาคารที่ตั้งมาอยู่ที่ ณ ที่ทำการของหอการค้าไทย เลขที่ 150 ถนนราชบพิธ เปิดรับผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีหลักสูตรการศึกษา 3 ปี ซึ่งผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรการค้าชั้นสูง การเปิดสอนของวิทยาลัยการค้าครั้งนี้ อยู่ภายใต้การควบคุมของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์

8 กรกฎาคม พ.ศ. 2508 ที่ประชุมสภาวิทยาลัยการค้า มีมติให้เปลี่ยนชื่อวิทยาลัยเป็น "วิทยาลัยการพาณิชย์" (College of Commerce of The Thai Chamber of Commerce) ดำเนินการตามเงื่อนไขมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติหอการค้า (พ.ศ. 2509) ที่กำหนดให้หอการค้าไทยมีหน้าที่จัดตั้ง และดำเนินการสถานศึกษาที่เกี่ยวกับการค้าและเศรษฐกิจ และในวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2513 คณะกรรมการวิทยาลัยเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ได้อนุญาตให้หอการค้าไทยจัดตั้ง "วิทยาลัยการพาณิชย์" (College of Commerce) อักษรย่อ "ว.พณ." (C.C.) เปิดสอนหลักสูตร 3 ปี ผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรใน 7 สาขาวิชา ได้แก่

สาขาวิชาบริหารทั่วไป ธุรกิจระหว่างประเทศ เลขานุการ การตลาด การบัญชี การคลังการ
ธนาคาร และสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ประยุกต์

2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2514 คณะรัฐมนตรีได้ลงมติรับในหลักการให้วิทยาลัยเอกชน
ดำเนินการสอนได้ในระดับเกินกว่า 3 ปี และวิทยาลัยการพาณิชย์ได้รับการอนุมัติให้เปิดสอน
ทั้งหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี ทั้ง 7 สาขาวิชา ในวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2516 พร้อมกันนี้วิทยาลัย
ได้ขอเปลี่ยนชื่อเป็น “วิทยาลัยการค้า” อีกครั้ง ในชื่อภาษาอังกฤษว่า College of Commerce
อักษรย่อ “วค” (C.C.)

21 มิถุนายน พ.ศ. 2517 วิทยาลัยการค้าโอนมาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยพร้อมกับ
ได้ย้ายมาอยู่ เลขที่ 126/1 ถนนวิภาวดีรังสิต เขตดินแดง อันเป็นสถานที่ตั้งในปัจจุบัน เมื่อ
วิทยาลัยการค้าปฏิบัติพันธกิจได้อย่างครบถ้วน ตามเงื่อนไขแห่งการเป็นสถาบันการศึกษา
ระดับอุดมศึกษา ในวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2527 ทบวงมหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้เปลี่ยนประเภท
สถาบันเป็นมหาวิทยาลัย ในชื่อ “มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย” (The University of Thai
Chamber Commerce) อักษรย่อ “มกค” (UTCC)

3.5.2 วัตถุประสงค์และนโยบายของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

เพื่อให้การพัฒนาระบบการเรียนการสอน และการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัย สอดคล้อง
กับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ
มหาวิทยาลัยจึงกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

- จัดการศึกษาชั้นปริญญาบัณฑิตให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และนโยบายการ
พัฒนาระบบการศึกษาโดยส่วนรวมของชาติ โดยคำนึงถึงความพร้อม เอกลักษณ์
ศักยภาพของมหาวิทยาลัย และความต้องการกำลังคนของสังคมไทย
- มุ่งให้มหาวิทยาลัยสามารถปฏิบัติภารกิจหลักได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งในด้าน
มาตรฐานการผลิตบัณฑิต การค้นคว้าวิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคม และ
การทำนุบำรุงศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ
- ส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าใจในความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ และให้ผู้
สำเร็จการศึกษามีความสามารถในระดับนักบริหาร ตลอดจนมีคุณธรรมที่มีใช้มุ่งแต่
ผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นที่ตั้ง

- ส่งเสริมให้นักศึกษารู้จักใช้ความคิดในการวิเคราะห์ และประยุกต์วิชาการให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และปัญหาทางธุรกิจ ตลอดจนปัญหาสังคมของชาติเป็นส่วนรวม
- ปรับปรุงโครงสร้างระบบบริหาร และการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับมาตรฐาน และคุณภาพของการจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

สำหรับการเปิดทำการสอนภาคค่ำนั้น มหาวิทยาลัยมีความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ในการฝึกสอนภาคค่ำดังนี้

- เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่มีโอกาสศึกษาได้ในภาคปกติได้เข้าศึกษาในภาคค่ำ
- เพื่อสนองความต้องการของตลาดแรงงาน ของสถานประกอบการของภาคเอกชน หรือประกอบอาชีพส่วนตัว
- เพื่อสนองเจตนารมณ์ของหอการค้าไทยที่จัดตั้งมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยขึ้นเพื่อให้บริการทางการศึกษา โดยมีให้มุ่งหวังเพื่อค้ากำไร หรือ แสวงหาผลประโยชน์ของบุคคลใด หากแต่จัดตั้งเพื่อส่งเสริมความมั่นคงของชาติ ทางการศึกษาวัตถุประสงค์

เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ มหาวิทยาลัยจึงได้วางนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

- ปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานการผลิตบัณฑิต
 - เพิ่มพูนคุณวุฒิ และประสิทธิภาพการสอนของคณาจารย์ประจำ
 - ปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย และสอดคล้องกับสภาพความต้องการกำลังของประเทศ
 - จัดหาวัสดุอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัยให้เพียงพอเพื่อช่วยการสอน
 - ส่งเสริมการสอนในภาคปฏิบัติโดยให้นักศึกษาได้ฝึกงานระหว่างปิดภาคเรียน

- ปรับปรุงระบบการบริหาร และจัดสวัสดิการ แก่พนักงานให้เหมาะสม
- สนับสนุนให้คณาจารย์ค้นคว้า และวิจัย ตลอดจนแต่งตำราเพื่อประกอบการสอน
- ขยายการศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยพร้อม และประเทศชาติมีความต้องการกำลังคนในสาขาวิชาเหล่านั้น
- บริการสังคมโดยจัดหลักสูตรการสอนระยะสั้น เพื่อฝึกอบรมนักธุรกิจในสาขาที่มหาวิทยาลัยมีความพร้อม และเป็นที่ต้องการของสังคมธุรกิจ
- จัดกิจกรรมของมหาวิทยาลัย และส่งเสริมกิจกรรมของนักศึกษาที่เป็นประโยชน์ ต่อส่วนรวม โดยเน้นการสงวนรักษา และเผยแพร่ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ

3.5.3 สัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ได้นำเอาตราของหอการค้าไทยมาปรับปรุงให้เป็นตรา มหาวิทยาลัย โดยประกอบด้วยเรือสำเภาหัวนาคชกไบบนระลอกคลื่นภายในอาร์มเรียว ซึ่งทั้งหมดจะอยู่ภายในวงกลมที่มีอักษรชื่อของมหาวิทยาลัยทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

“สำเภาหัวนาค” สำเภาหัวนาคเป็นสัญลักษณ์ของการค้าขายระหว่างประเทศมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และสำเภาหัวนาคเป็นสัญลักษณ์ของเรือสำเภาไทย

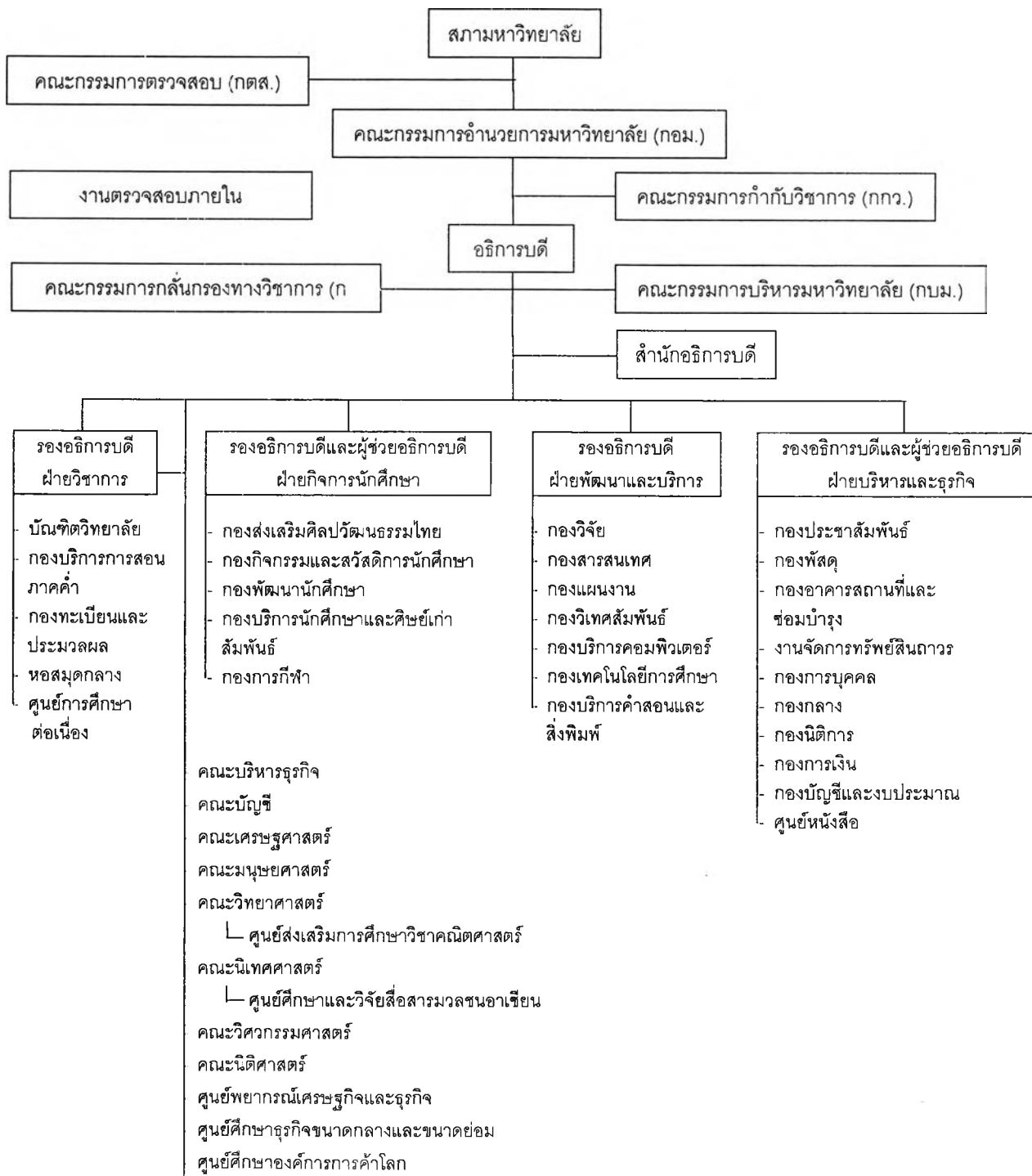
“คลื่น” คลื่นเป็นอุปสรรคที่สำคัญอย่างยิ่งในการเดินเรือสำเภาที่จะสามารถฝ่า กะเรียนคลื่นและอุปสรรคต่าง ๆ ได้ต้องเป็นสำเภาที่มีนายท้ายเรือที่ชำนาญและมีความวิริยะ อุตสาหะ

“อาร์ม” ตราอาร์มมักใช้เป็นเครื่องหมายเชิดชูเกียรติสำหรับผู้ประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน

ความหมายรวมของตรามหาวิทยาลัยหอการค้าไทย จึงหมายถึงสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนวิชาที่เกี่ยวกับการธุรกิจ เพื่อให้ให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์นำไปประกอบอาชีพจนประสบผลสำเร็จในชีวิตตนเอง และเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติต่อไป

3.5.4 ข้อมูลทั่วไปของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

โครงสร้างองค์การบริหารหน่วยงานมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย จัดการเรียนการสอนหลักสูตรระดับปริญญาตรี (ปริญญา
บัณฑิต) 8 คณะ 39 สาขาวิชา ดังนี้

<p>1. คณะบริหารธุรกิจ (9 สาขาวิชา)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ● สาขาวิชาการเงิน ● สาขาวิชาการตลาด ● สาขาวิชาการบริหารธุรกิจระหว่างประเทศ ● สาขาวิชาการจัดการสำนักงาน ● สาขาวิชาการจัดการ ● สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม ● สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว ● สาขาวิชาการบริหารธุรกิจระหว่างประเทศ (หลักสูตรภาษาอังกฤษ)
<p>2. คณะบัญชี (5 สาขาวิชา)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● สาขาวิชาการบัญชีการเงิน ● สาขาวิชาการบัญชีต้นทุน ● สาขาวิชาการสอบบัญชี ● สาขาวิชาการบัญชีเพื่อการจัดการ ● สาขาวิชาระบบสารสนเทศทางการบัญชี
<p>3. คณะเศรษฐศาสตร์ (4 สาขาวิชา)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร ● สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ ● สาขาวิชาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ● สาขาวิชาการค้าระหว่างประเทศ
<p>4. คณะมนุษยศาสตร์ (6 สาขาวิชา)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ● สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ● สาขาวิชาวรรณคดีอังกฤษ ● สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ● สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ● สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ

<p>5. คณะวิทยาศาสตร์ (6 สาขาวิชา)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● สาขาวิชาคณิตศาสตร์ ● สาขาวิชาสถิติประยุกต์ ● สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ ● สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การอาหาร ● สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรมอาหาร ● สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ
<p>6. คณะนิเทศศาสตร์ (4 สาขาวิชา)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● สาขาวิชาการวารสารศาสตร์ ● สาขาวิชาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ● สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ ● สาขาวิชาการโฆษณา
<p>7. คณะวิศวกรรมศาสตร์ (4 สาขาวิชา)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า ● สาขาวิชาวิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ● สาขาวิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ ● สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหกรรม
<p>8. คณะนิติศาสตร์</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● สาขาวิชานิติศาสตร์

3.6 มหาวิทยาลัยรังสิต

3.6.1 ประวัติมหาวิทยาลัยรังสิต

มหาวิทยาลัยรังสิต ตั้งอยู่บนเนื้อที่ 161 ไร่ ตำบลหลักหก ถนนพหลโยธิน จังหวัดปทุมธานี ห่างจากท่าอากาศยานดอนเมืองเพียง 3 กิโลเมตร บริเวณรอบข้างมหาวิทยาลัยเป็นชุมชน “เมืองเอก” เนื้อที่ 4,000 ไร่ มหาวิทยาลัยอยู่ในทำเลที่มีสภาพแวดล้อมดีเยี่ยม ประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เช่น สนามกอล์ฟ สระว่ายน้ำ สนามเทนนิส เป็นต้น มีอากาศบริสุทธิ์แจ่มใส เหมาะสำหรับเป็นที่ตั้งของสถาบันการศึกษาชั้นสูง

มหาวิทยาลัยรังสิต เป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ การผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาที่ตรงกับความต้องการในการพัฒนาประเทศ โดยมุ่งเน้นทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การออกแบบ และการจัดการเป็นสำคัญ รวมถึงวิชาที่พิเศษที่ที่สามารถสร้างงานของตนเองได้

ความคิดที่จะดำเนินการจัดตั้งมหาวิทยาลัยรังสิตมีมานานแล้ว โดยนายประสิทธิ์ อุไรรัตน์ (อดีตรัฐมนตรีว่าการจังหวัดหลายจังหวัด อดีตรัฐมนตรีว่าการทางพิเศษ และอดีตรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร) ตั้งแต่เมื่อครั้งยังอยู่ในราชการว่าจะรวบรวมบุคคลที่รักใคร่ชอบพอสรางกิจกรรมขึ้นอย่างหนึ่งที่จะอำนวยประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมได้เต็มที่ โดยได้ตั้งปณิธานไว้ว่า “เราจะสร้างเยาวชนและคนรุ่นใหม่ให้เป็นบัณฑิตที่เพียบพร้อมด้วยวิทยาการ และเพียบพร้อมด้วยจริยธรรม”

คณะผู้ก่อตั้งโครงการมหาวิทยาลัยรังสิต ประกอบด้วย นักการศึกษา นักวิชาการและผู้อำนวยการจากรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ที่มีความเห็นตรงกันว่า การศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศยังไม่เพียงพอับความต้องการ โดยเฉพาะในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การออกแบบ และการจัดการ

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว มหาวิทยาลัยรังสิตจึงได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

มุ่งเน้นในเรื่องของมาตรฐานการศึกษาและความเป็นเลิศทางวิชาการ ส่งเสริม พัฒนาหลักสูตร และสาขาวิชาให้สอดคล้องและทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

ส่งเสริมให้มีการศึกษาภาคทฤษฎีควบคู่และสัมพันธ์ไปกับภาคปฏิบัติ ซึ่งนอกเหนือจากการฝึกฝนปฏิบัติงาน หรือการเรียนรู้โดยตรงจากธุรกิจอุตสาหกรรม หรือสถานประกอบการในสาขาที่ตนศึกษาแล้ว ยังมุ่งส่งเสริมให้คณะและสาขาวิชาต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยเป็นองค์กรหรือสถานปฏิบัติงานในตัวเอง ทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายให้องค์กรเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาและยังเป็นการให้บริการชุมชนอีกส่วนหนึ่งด้วย

มหาวิทยาลัยตระหนักดีว่า บัณฑิตทุกคนจำเป็นต้องมีทักษะ หรือความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะสำหรับระบบธุรกิจสมัยใหม่ อันได้แก่ความรู้ภาษาอังกฤษและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยจึงกำหนดให้นักศึกษาทุกคน ทุกคนจะต้องเรียนวิชาคอมพิวเตอร์พื้นฐาน และเน้นความรู้ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษในการเรียนการสอน

ในด้านการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยมุ่งสร้างเสริมทัศนคติที่ถูกต้องต่อการศึกษาคือ ส่งเสริมให้นักศึกษามีความตั้งใจ ใฝ่รู้ และมีความกระตือรือร้นในการศึกษาด้วยตนเองอย่างจริงจัง ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญของชีวิต นอกจากการจัดสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของมหาวิทยาลัยให้มีบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการศึกษาแล้ว มหาวิทยาลัยยังได้ให้ความสำคัญและจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน เทคนิคการสอนที่ทันสมัย การจัดเตรียมห้องสมุดที่ได้มาตรฐาน มีหนังสือ วารสาร

สื่อผสมต่าง ๆ รวมทั้งซีดีรอม วีดีทัศน์ และบริการอินเทอร์เน็ต ซึ่งนักศึกษาสามารถเข้าศึกษาค้นคว้า เป็นรายบุคคล การจัดให้มีอาจารย์ประจำที่มีคุณภาพจำนวนมากพอสำหรับการเรียนการสอนและการดูแลนักศึกษาอย่างใกล้ชิด

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยยังจัดให้มีทุนการศึกษาประเภทต่าง ๆ จำนวนมาก รวมทั้งทุนกู้ยืม เพื่อการศึกษาของรัฐบาล เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดความมุ่งมั่นในการศึกษามากยิ่งขึ้น

เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษามีความพร้อมที่จะออกไปเผชิญกับชีวิตการทำงาน และมีพื้นฐานในการพัฒนาตนเอง มหาวิทยาลัยได้สนับสนุนให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกัน ทั้งด้านดนตรี กีฬา สันทนาการ และการบริการชุมชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการนักศึกษา ทั้งนี้โดยอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า มหาวิทยาลัยสมบูรณ์แบบจะต้องรับผิดชอบและให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุกด้านของชีวิตนักศึกษา ทั้งในเชิงวิชาการ คุณธรรม บุคลิกภาพ พละนาถัยและศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยได้จัดตั้งโรงเรียนสอนดนตรี มีสนามฟุตบอล บาสเกตบอล กรีฑาลู่และลาน ฯลฯ เพื่อให้นักศึกษาได้เลือกตามความถนัดและความสนใจ

อนึ่ง มหาวิทยาลัยได้จัดสร้างหอพักนักศึกษา เพื่อเป็นแหล่งหลอมพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษา ให้ได้มีโอกาสฝึกฝนการใช้ชีวิตและทำงานร่วมกับผู้อื่น การร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เป็นระบบและต่อเนื่อง รวมทั้งการปลูกฝังคุณลักษณะและคุณธรรมต่าง ๆ ตามแนวปรัชญาของมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยรังสิต ได้เริ่มดำเนินการเปิดรับนักศึกษารุ่นแรกตั้งแต่ปีการศึกษา 2529 ในนามของวิทยาลัยรังสิต ต่อมาได้รับการเปลี่ยนประเภทเป็นมหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2533 โดยได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ เป็นองค์ประธานในพิธีสถาปนามหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2533 นับเป็นสิริมงคลแก่มหาวิทยาลัยรังสิตเป็นอย่างยิ่ง

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยรังสิต เปิดสอนในระดับปริญญาตรี 45 สาขาวิชา และในระดับบัณฑิตศึกษา 11 สาขาวิชา

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยรังสิตได้เปิดดำเนินการหลักสูตรนานาชาติ โดยจัดสอนเป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งปัจจุบันเปิดสอนระดับปริญญาตรี 4 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาปรัชญา การเมือง และ เศรษฐศาสตร์ สาขาวิชาธุรกิจระหว่างประเทศ สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม

บริการ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ และเตรียมการสำหรับหลักสูตรใหม่ที่จะเปิดสอนเพิ่มเติมทั้งระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา นอกจากนี้มหาวิทยาลัยรังสิต ยังได้เข้าร่วมโครงการ University Studies Aboard Consortium (USAC) ซึ่งมีมหาวิทยาลัยชั้นนำจากทั่วโลกเข้าร่วมโครงการกว่า 400 แห่ง และมหาวิทยาลัยรังสิตได้รับเลือกให้เป็นผู้แทนในภูมิภาคเอเชีย

เพื่อมุ่งสู่การเป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มีมาตรฐานระดับนานาชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต ได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง โดยมุ่งสู่ความเป็นสากลมากขึ้น มหาวิทยาลัยได้ร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันและมหาวิทยาลัยชั้นนำนานาประเทศ อาทิ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ เยอรมัน นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย สวิสเซอร์แลนด์ เบลเยียม ฯลฯ ครอบคลุมสาขาวิชาต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยเปิดสอน ความร่วมมือกระทำในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในด้านการพัฒนาหลักสูตร การทำวิจัย การแลกเปลี่ยนคณาจารย์และนักศึกษา การส่งบุคลากรและนักศึกษาไปฝึกอบรม นอกจากนี้มหาวิทยาลัยยังเปิดสำนักงานศึกษาต่างประเทศ เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่นักศึกษาที่ต้องการไปศึกษา และหาประสบการณ์เพิ่มเติมยังต่างประเทศ ในบางภาคการศึกษา โดยสามารถโอนหน่วยกิตทั้งหมดมายังมหาวิทยาลัยรังสิตได้

พัฒนาการของมหาวิทยาลัย

- 2529 จัดตั้งมหาวิทยาลัยรังสิต นักศึกษารุ่นแรกมี 2 คณะ คือ คณะพยาบาลศาสตร์ และคณะบริหารธุรกิจ และจัดตั้งคณะวิทยาศาสตร์ในปีเดียวกัน
- 2530 จัดตั้งคณะเภสัชศาสตร์ คณะเทคนิคการแพทย์ คณะกายภาพบำบัด คณะนิเทศศาสตร์ และคณะศิลปกรรม
- 2531 จัดตั้งคณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และคณะศิลปศาสตร์
- 2532 จัดตั้งคณะแพทยศาสตร์
- 2533 ได้รับอนุมัติเปลี่ยนประเภทสถาบันเป็น มหาวิทยาลัย
- 2534 เปิดหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจสำหรับผู้บริหาร และสาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์
- 2536 เปิดหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา ปริญญาตรีสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ และโครงการหลักสูตรนานาชาติ
- 2539 จัดทำแผนพัฒนามหาวิทยาลัย 5 ปี และแผนพัฒนาคณะ 5 ปี

- 2540 ปรับโครงสร้างบริหารวิชาการเป็น 4 กลุ่มคณะ ได้แก่ กลุ่มคณะแพทยศาสตร์ และวิทยาศาสตร์สุขภาพ กลุ่มคณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มคณะศิลปะและการออกแบบ และกลุ่มคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เปิดหลักสูตรมหาวิทยาลัยสาขาวิชาวิศวกรรมโทรคมนาคม และสาขาวิชาโครงข่ายคอมพิวเตอร์และโทรคมนาคม
- 2541 เปิดหลักสูตรใหม่ระดับปริญญาตรี 8 หลักสูตร คือ วิทยาศาสตร์ชีวการแพทย์ คอมพิวเตอร์อาร์ต ภาษาไทย ภาษาจีน ภาษาอังกฤษ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และการจัดการสารสนเทศ และหลักสูตรใหม่ระดับปริญญาโท 4 หลักสูตร คือ นิเทศศาสตร์องค์รวม การออกแบบชุมชนเมืองและชนบท โครงข่ายโทรคมนาคม และศิลปะมหาวิทยาลัย
- 2542 เปิดคณะนิติศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ และแยกสาขาวิชาการจัดการโรงแรมและสาขาวิชาการท่องเที่ยว มาเป็นคณะอุตสาหกรรมบริการ
- 2543 จัดตั้งวิทยาลัยนานาชาติ

3.6.2 วัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยรังสิต

การจัดตั้งมหาวิทยาลัยรังสิต มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อจัดตั้งเป็นสถาบันระดับอุดมศึกษาที่มุ่งมั่นความเป็นเลิศในทางวิชาการ โดยมุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถสูง รวมทั้งเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง พร้อมทั้งจะพัฒนาความรู้ความสามารถนั้นให้เกิดความชำนาญ รู้จักใช้ประสบการณ์ในการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องทั้งของตนเองและส่วนรวม มีความกระตือรือร้นที่จะร่วมรับผิดชอบต่อการแก้ปัญหาสังคม
2. เพื่อพัฒนาความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น โดยสนับสนุนงานศึกษาค้นคว้าและงานวิจัย รวมทั้งการส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ และความเห็นในหมู่นักวิชาการและผู้สนใจใฝ่รู้โดยทั่วไป
3. เพื่อให้บริการทางด้านวิชาการแก่ชุมชน โดยเน้นที่จะใช้ความรู้และเทคโนโลยีที่มีอยู่ในแวดวงการศึกษา ให้สามารถรับใช้และเป็นประโยชน์ต่อชุมชน สร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศชาติได้โดยแท้จริง
4. เพื่อปลูกฝังและก่อตั้งสถาบันหลักทางด้านจริยธรรมในสังคม โดยเป็นศูนย์กลางการเผยแพร่แนวความคิดและค่านิยมที่ส่งเสริมต่อการพัฒนาประเทศ

5. เพื่อส่งเสริมและทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมประจำชาติไทย

6. เพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาล โดยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3.6.3 สัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยรังสิต

ตามวัตถุประสงค์ที่จะสร้างสถาบันอุดมศึกษา ที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการ ส่งเสริมการพัฒนาความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก่ประเทศชาติอย่างแท้จริง เครื่องหมายของมหาวิทยาลัยรังสิต จึงประกอบด้วย กลุ่มสามเหลี่ยม ฟันเฟือง ดวงอาทิตย์ ซ่อชัยพฤกษ์ และปิ่น

กลุ่มสามเหลี่ยม	หมายถึง	ประชาชนทุกหมู่เหล่าที่รวมกันเป็นสังคม
ฟันเฟือง	หมายถึง	พลังแห่งวิทยาการและเทคโนโลยีทุกแขนง
ดวงอาทิตย์ส่องแสง	หมายถึง	อำนาจ ความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรือง
ซ่อชัยพฤกษ์	หมายถึง	พลังแห่งคุณธรรมและสามัคคีธรรม
ปิ่น	หมายถึง	เป้าหมายอันดีงามสูงสุดของสังคม

คำขวัญมหาวิทยาลัยรังสิต

มหาวิทยาลัยรังสิต สร้างสรรค์สิ่งที่ดีให้แก่สังคม

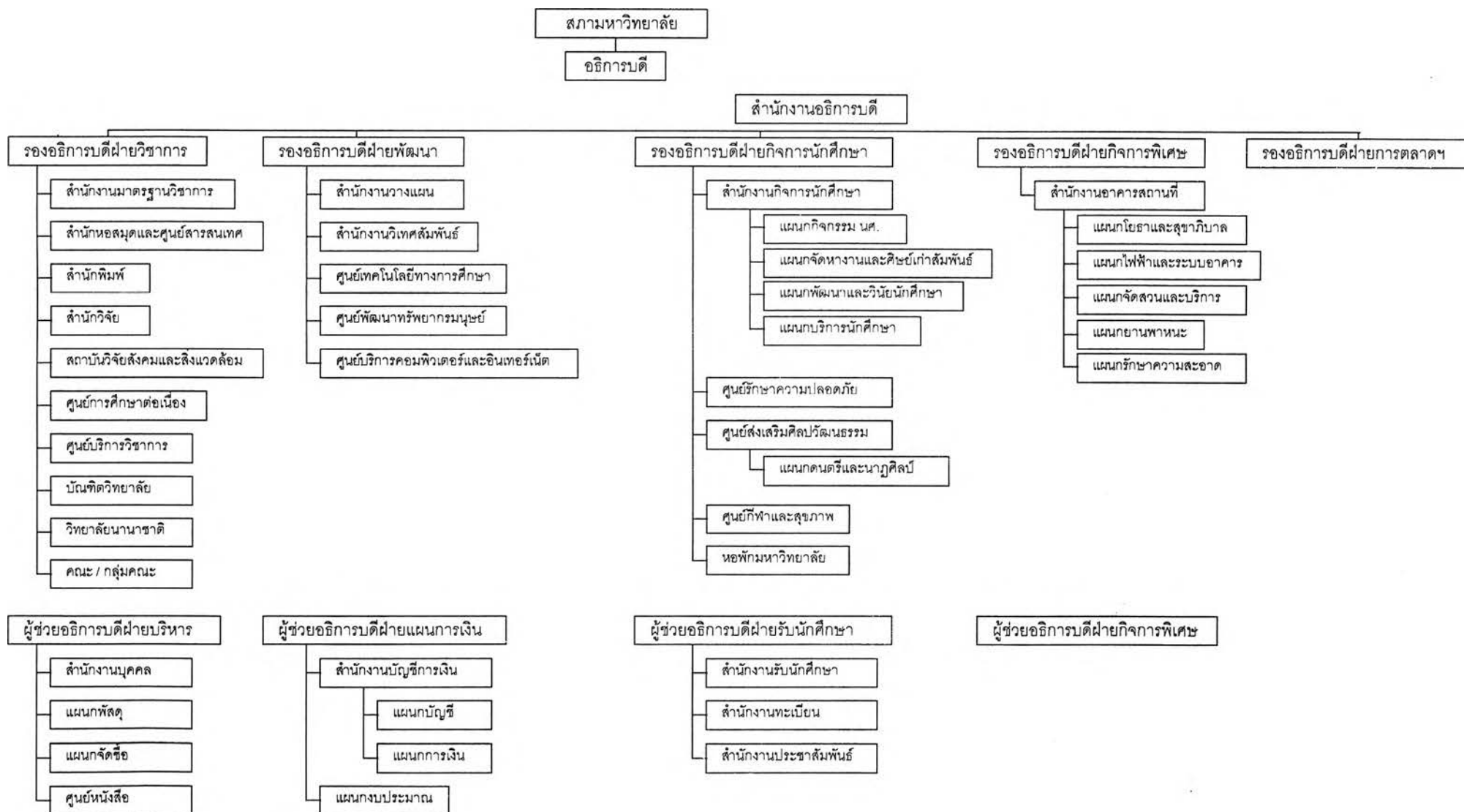
สี่ประจำมหาวิทยาลัย

ฟ้า – บานเย็น

ดอกไม้ประจำสถาบัน

ดอกพะยอม

3.6.4 ข้อมูลทั่วไปของมหาวิทยาลัยรังสิต

หมายเหตุ สถาบันวิจัยสังคมและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 1) ศูนย์วิจัยสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ 2) ศูนย์วิจัยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 3) ศูนย์วิจัยไทยและเอเชียศึกษา
 4) ศูนย์วิจัยเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาชนบท 5) ศูนย์วิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ

3.7 มหาวิทยาลัยพายัพ

3.7.1 ประวัติมหาวิทยาลัยพายัพ

สภาคริสตจักรในประเทศไทย มีความมุ่งมั่นมากกว่า 50 ปี ที่จะติดตั้งสถาบันอุดมศึกษาของคริสเตียน แต่ความตั้งใจดังกล่าวต้องหยุดชะงักลงด้วยสาเหตุหลายประการ จนในปี พ.ศ. 2512 เมื่อรัฐบาลออกพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการจัดการศึกษาอุดมศึกษาของเอกชนโดยอนุญาตให้เอกชนจัดตั้งสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้ สภาคริสตจักรในประเทศไทยจึงรื้อฟื้นแนวความคิดที่จะจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาขึ้นในปี พ.ศ. 2513 โดยจะยกฐานะของสถาบันการศึกษาเดิม คือ โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัยแมคคอร์มิค และโรงเรียนพระคริสตธรรมแมคกิลวารีขึ้นเป็นสถาบันอุดมศึกษา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการจัดตั้งวิทยาลัยเอกชนของสภาคริสตจักรในประเทศไทยขึ้น เพื่อให้เป็นผู้ดำเนินการในเรื่องนี้ จนในที่สุดได้รับอนุญาตจากรัฐบาลให้จัดตั้งเป็นวิทยาลัยพายัพ เมื่อวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2517 โดยเปิดสอนครั้งแรก ในระดับปริญญาตรี 7 สาขาวิชา และระดับอนุปริญญา 1 สาขาวิชา มีนักศึกษารุ่นแรกทั้งสิ้น 189 คน มาจาก 15 จังหวัด และต่อมาวิทยาลัยพายัพก็ได้รับอนุญาตให้เปลี่ยนประเภทจาก “วิทยาลัย” เป็น “มหาวิทยาลัย” เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2527 นับเป็นมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งแรก

3.7.2 ปณิธานของมหาวิทยาลัยพายัพ

มหาวิทยาลัยพายัพ เป็นมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งแรกของประเทศ จัดตั้งขึ้นโดยมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย เพื่อแสดงถึงความรักของพระเจ้า ความเชื่อ ความศรัทธาของมนุษย์ต่อพระเจ้าและความเกื้อกูลซึ่งกันและกันของมนุษยชาติ

มหาวิทยาลัยพายัพ จะยึดมั่นใน “สัจจะ – บริการ” โดยแสวงหาความดีเลิศทางวิชาการ และคุณธรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจเห็นแจ้งในสัจจะแห่งชีวิต และจะเสริมสร้างทัศนคติที่ดีในการบริการรับใช้สังคม

ผู้ที่ได้ศึกษาในมหาวิทยาลัยพายัพ จะต้องรู้จักพัฒนาตนเอง มีความรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความประพฤติดีงาม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม และมีความสามารถในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

3.7.3 สัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยพายัพ

มหาวิทยาลัยพายัพ ใช้อักษรย่อว่า ม.พ.ย. หรือภาษาอังกฤษใช้ชื่อว่า Payap University ใช้อักษรย่อว่า P.Y.U. เครื่องหมายมหาวิทยาลัย เป็นรูปวงกลม ตรงกลางประกอบด้วยวงกลมเล็กสี่วง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของ มนุษย์ วิทยาศาสตร์ และศาสนา ด้านบนวงกลมมีข้อความว่า “มหาวิทยาลัยพายัพ” ด้านล่างมีข้อความว่า “สัจจะ – บริการ” หรือภาษาอังกฤษ “PAYAP UNIVERSITY” และ “TRUTH – SERVICE” อันเป็นปณิธานของมหาวิทยาลัย

สัญลักษณ์ประจำมหาวิทยาลัย คือ ดอกบุนนาค (*Mesua Ferrea* Linn) ซึ่งมีความหมายดังนี้

ดอกบุนนาคมีสีขาวบริสุทธิ์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความสะอาด หอมสดชื่น คุณงามความดี ดอกบุนนาคมีกลิ่นหอม ทำให้เกิดความพึงพอใจ เป็นสัญลักษณ์ของการขยายขจรชื่อเสียง

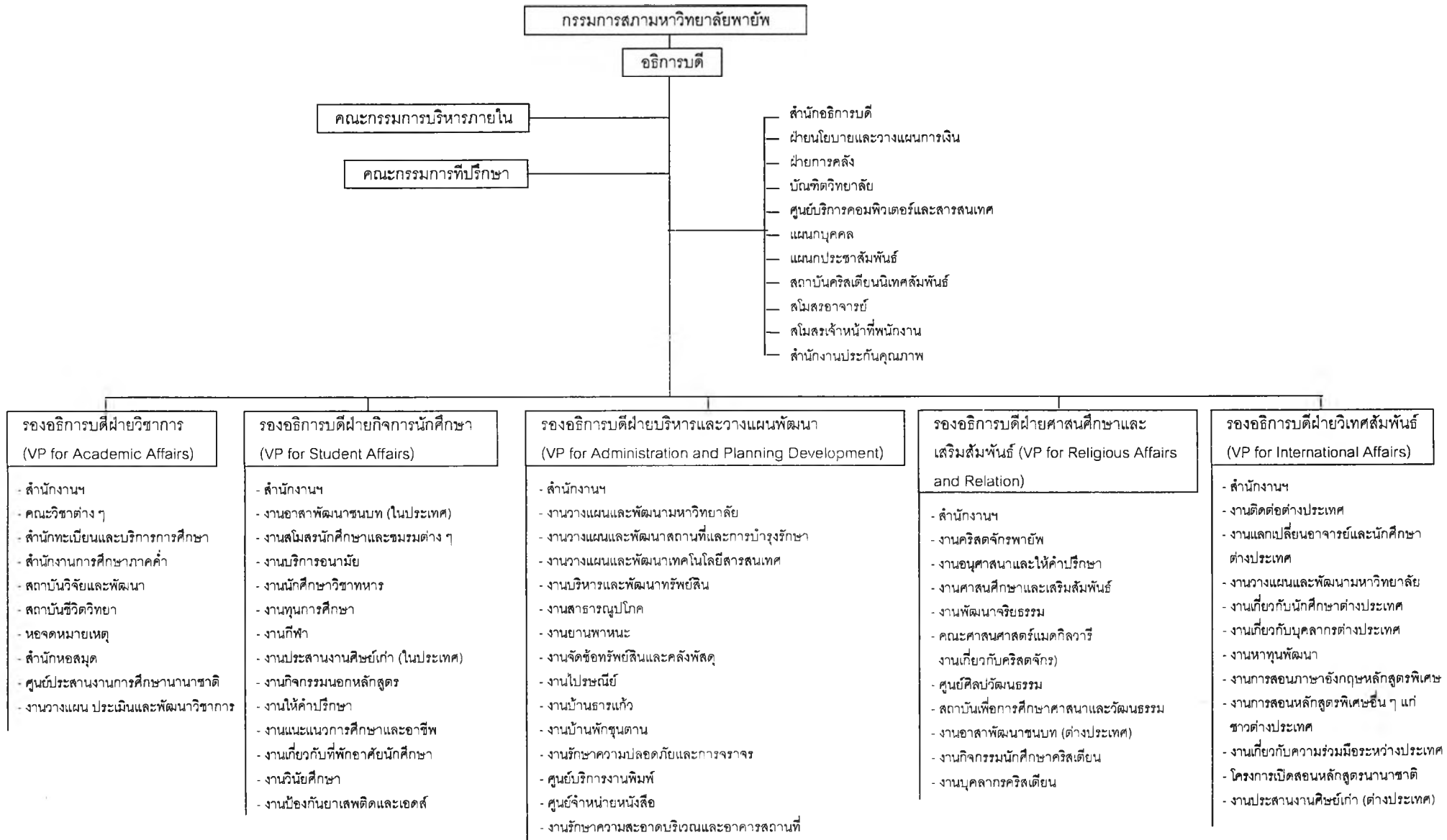
ดอกบุนนาคมีลักษณะเป็นรูปฉัตร ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของเกียรติศักดิ์อันสูงส่ง คือคุณค่าแห่งชีวิต

ต้นบุนนาคมีสรรพคุณทางรักษาโรค เป็นสัญลักษณ์การรักษาความเจ็บปวดทั้งกายและใจ ซึ่งหมายถึงความรู้และสัจจะ ที่บัณฑิตของมหาวิทยาลัยพายัพได้รับควรจะเป็นยาที่สามารถรักษาความเจ็บป่วยของสังคม หรือผู้อื่น สามารถที่จะสมานน้ำใจของผู้ที่มีความทุกข์ยาก

ต้นบุนนาคเป็นต้นไม้ที่เลี้ยงยากที่สุด ต้องทะนุถนอมเป็นอย่างดีจึงจะเจริญเติบโตได้ เป็นสัญลักษณ์ของการทำชวนและทำทวย

3.7.4 ข้อมูลทั่วไปของมหาวิทยาลัยพายัพ

โครงสร้างการบริหารงานมหาวิทยาลัยพายัพ

โครงสร้างการบริหารมหาวิทยาลัยพายัพ

มหาวิทยาลัยพายัพ แบ่งออกเป็น 3 วิทยาเขตด้วยกันคือ วิทยาเขตแม่คาว, วิทยาเขต
แก้วนวรัฐ และวิทยาเขตธารแก้ว โดยวิทยาเขตหลักจะอยู่ที่วิทยาเขตแม่คาว

มหาวิทยาลัยพายัพ ปัจจุบันได้แบ่งโครงสร้างการบริหารงานมหาวิทยาลัยพายัพ
ออกเป็นแต่ละฝ่าย โดยขึ้นตรงกับอธิการบดี และรองอธิการบดี 5 ฝ่าย ซึ่งหน่วยงานทั้งหมด
ประกอบด้วย คณะวิชาที่เปิดสอนในปัจจุบันมี 9 คณะ 24 สาขาวิชา บัณฑิตวิทยาลัย 1 แห่ง
สำนัก สถาบัน ศูนย์ และหน่วยงานอื่น ๆ ดังนี้

คณะวิชาที่เปิดสอน ปริญญาตรี 9 คณะ 24 สาขาวิชา ปริญญาโท 3 หลักสูตร

- บัณฑิตวิทยาลัย
- คณะมนุษยศาสตร์
- คณะสังคมศาสตร์
- คณะบริหารธุรกิจ
- คณะบัญชี การเงินและการธนาคาร
- คณะวิทยาศาสตร์
- คณะพยาบาลศาสตร์
- คณะนิติศาสตร์
- คณะศาสนศาสตร์แม่คิลวารี
- คณะเศรษฐศาสตร์

สำนัก

- สำนักงานอธิการบดี
- สำนักงานประกันคุณภาพการศึกษา
- สำนักทะเบียนและบริการการศึกษา
- สำนักงานการศึกษาคณะ
- สำนักหอสมุด

สถาบัน

- สถาบันคริสเตียนนิเทศสัมพันธ์
- สถาบันวิจัยและพัฒนา
- สถาบันชีวิตวิทยา
- สถาบันเพื่อการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม

ศูนย์

- ศูนย์บริการคอมพิวเตอร์และสารสนเทศ
- ศูนย์ประสานงานการศึกษานานาชาติ
- ศูนย์บริการงานพิมพ์
- ศูนย์จำหน่ายหนังสือ
- ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม

ฝ่าย

- ฝ่ายนโยบายและวางแผนทางการเงิน
- ฝ่ายการคลัง

แผนก

- แผนกประชาสัมพันธ์
- แผนกบุคคล
- แผนกงานทุน

โครงการ

- โครงการต่างประเทศ
- โครงการเพื่อเด็กไทย

อื่น ๆ

- หอจดหมายเหตุ
- ศิษย์เก่า
- พายัพเครดิตยูเนียน

ด้านการผลิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยพายัพมุ่งผลิตบัณฑิตให้มีศักยภาพในด้านปัญญา ความรู้ ความสามารถและคุณธรรม นับจนถึงสิ้นปีการศึกษา 2543 นี้ มีผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีไปแล้ว 24 รุ่น รวม 16,732 คน ปริญญาโท รวม 260 คน

ด้านการจัดการเรียนการสอน ปัจจุบันมหาวิทยาลัยพายัพเปิดดำเนินการสอนระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี และหลักสูตรต่อเนื่อง 2 ปี ทั้งภาคปกติและภาคค่ำ รวม 9 คณะ 26 สาขาวิชา ระดับปริญญาโทรวม 5 สาขาวิชา มีจำนวนนักศึกษารวมทั้งสิ้น 8,808 คน เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี 8,427 คน ระดับปริญญาโท 378 คน นักศึกษาพิเศษ 3 คน นอกจากนี้ยังมีนักศึกษา ชาวต่างประเทศอีก 50 คน มีอาจารย์ประจำรวม 403 คน เป็นอาจารย์ชาวไทย 347 คน อาจารย์ ชาวต่างประเทศ 56 คน และมีอาจารย์พิเศษ 121 คน รวมทั้งมีบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 332 คน มหาวิทยาลัยพายัพได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ เพื่อให้ทันกับพัฒนาการของโลก อาทิ การปรับปรุงหลักสูตร การผลิตตำราและเอกสารประกอบการสอน การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการเรียนการสอน การร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันการศึกษา และองค์กรต่างประเทศที่มีชื่อเสียง นอกจากนี้ยังมีโครงการที่จะเปิดสอนหลักสูตรอื่น ๆ ทั้งที่เป็นหลักสูตรภาษาไทยและหลักสูตรนานาชาติเพิ่มขึ้นต่อไปในอนาคตอีกด้วย

ด้านการพัฒนาบุคลากร ในปีการศึกษา 2544 มหาวิทยาลัยพายัพได้สนับสนุนให้คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ไปศึกษาต่อและดูงานทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งสิ้น 53 คน เป็นการศึกษาต่อระดับปริญญาตรี 1 คน ปริญญาโท 26 คน โดยศึกษาในประเทศ 24 คน ต่างประเทศ 2 คน และระดับปริญญาเอก 26 คน โดยศึกษาในประเทศ 5 คน ต่างประเทศ 21 คน นอกจากนี้ทางมหาวิทยาลัยได้สนับสนุนให้บุคลากรเข้าร่วมการสัมมนา อบรม ดูงาน ที่หน่วยงานหรือสถาบันต่าง ๆ ได้จัดขึ้นตลอดปีการศึกษา ทั้งนี้เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ประสบการณ์เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวิทยาการเทคโนโลยีสมัยใหม่

ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยพายัพได้จัดตั้งสำนักประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อทำหน้าที่พัฒนากลไกการประกันคุณภาพ ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และกระแสโลกที่มุ่งเน้นคุณภาพ ตลอดจนเพื่อเสริมสร้างมาตรฐานการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและระดับสากลให้มากยิ่งขึ้น

ด้านการวิจัย มหาวิทยาลัยพายัพได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ ศึกษาวิจัย เพื่อแสวงหาคำค้นคว้าใหม่ และเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ ปัจจุบันมีผลงานวิจัยที่เสร็จสมบูรณ์แล้ว จำนวน 164 เรื่อง และอยู่ในระหว่างดำเนินการ 16 เรื่อง โครงการวิจัยเหล่านี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยพายัพ จากทบวงมหาวิทยาลัยและจากองค์กรภายนอก

ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม มหาวิทยาลัยพายัพมีหน่วยงานที่ให้บริการวิชาการแก่สังคม ได้แก่ สถาบันวิจัยและพัฒนา ศูนย์พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันชีวิตวิทยา หอจดหมายเหตุ คณะและภาควิชา ที่ได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอบรม สัมมนา การจัดนิทรรศการให้กับหน่วยงานและชุมชนต่าง ๆ การบริการให้ความรู้และคำปรึกษาด้านกฎหมาย แก่บุคคลทั่วไป การบริการส่งเสริมสุขภาพแก่ชุมชน เป็นต้น ในปีการศึกษา 2544 มหาวิทยาลัยพายัพได้ดำเนินการโครงการที่ให้บริการแก่ชุมชนต่าง ๆ และบุคคลภายนอกแล้วเสร็จทั้งสิ้น 16 โครงการ อาทิ โครงการเสื่อกก โครงการเกษตรกรรมธรรมชาติ โครงการวิจัยเกษตรอินทรีย์ ภาคเหนือตอนบน โครงการฝึกอบรมผู้นำชุมชน โครงการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีโครงการร่วมระหว่างประเทศ โดยจัดทัศนศึกษาดูงานในประเทศไทยให้กับ โซเอะ คอมมูนิตี้ คอลเลจ แห่งประเทศญี่ปุ่น และโครงการประสานงานกลุ่มสภาคริสตจักรในภูมิภาคเอเชีย เป็นต้น

ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยพายัพมีศูนย์ศิลปวัฒนธรรม ซึ่งทำหน้าที่ศึกษา ค้นคว้า อนุรักษ์ และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของชาติ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้จัดขึ้น เช่น เก็บรวบรวมทำเนียบนักดนตรีพื้นบ้านล้านนา โครงการเยาวชนอาสาวัฒนธรรมด้านยาเสพติด โครงการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมระหว่างมหาวิทยาลัยพายัพกับ Senzoku Gakuen Junior College โครงการดนตรีวิถีไทย เป็นต้น

3.8 มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

3.8.1 ประวัติมหาวิทยาลัย

รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยโดยคำแนะนำของคณะกรรมการสถาบันอุดมศึกษา เอกชนได้อนุญาตให้จัดตั้งวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล โดยมี นาย मुख วงษ์ชวลิตกุล เป็นผู้รับใบอนุญาต เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2527 นับตั้งแต่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งวิทยาลัยเป็นต้นมา วิทยาลัยได้ดำเนินการจัดการศึกษาในระดับปริญญาตรี และปริญญาโทเจริญก้าวหน้ามาโดยลำดับจนกระทั่งปีการศึกษา 2536 วิทยาลัยได้ดำเนินการเสนอทบวงมหาวิทยาลัย เพื่อขอเปลี่ยนแปลงเป็นมหาวิทยาลัยด้วยสภาวิทยาลัย ได้พิจารณาเห็นว่าวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุลได้ปฏิบัติภารกิจในเรื่อง

ต่าง ๆ ได้ครบถ้วนตามเกณฑ์มาตรฐาน เมื่อถึงวันที่ 10 ตุลาคม 2537 รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย โดยคำแนะนำของคณะกรรมการสถาบันอุดมศึกษาเอกชนอนุญาตให้วิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุลเปลี่ยนประเภทสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เป็น มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

ชื่อ

(ภาษาไทย) มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล อักษรย่อ มว.

(ภาษาอังกฤษ) VONGCHAVALITKUL UNIVERSITY อักษรย่อ V.U.

ปณิธานมหาวิทยาลัย

จริยธรรม นำปัญญา

3.8.2 วิสัยทัศน์ พันธกิจ และนโยบายมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

วิสัยทัศน์

- มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล เป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนชั้นนำในส่วนภูมิภาค ที่มีความทันสมัย
- และมีคุณภาพทางวิชาการ บนพื้นฐานของความเป็นคุณธรรม จริยธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม

พันธกิจ

- มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม ควบคู่ไปกับการสร้างงานวิจัยให้เป็นที่ยอมรับของสังคม รวมทั้งการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ตลอดจนการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- การจัดการการศึกษา
มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ได้เปิดสอนสาขาวิชาต่าง ๆ ในแต่ละคณะ ในระดับปริญญาตรี 20 สาขาวิชา และเปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษา 3 หลักสูตร ซึ่งเป็นการช่วยส่งเสริมการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้เป็นอย่างดี
- ศักยภาพและความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปหรือวิชาพื้นฐานได้จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนด โดยจัดแบ่งเป็นกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และภาษา โดยมีสำนักวิชาศึกษาทั่วไป ซึ่งมีสถานภาพเทียบเท่าคณะเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการสอน

มหาวิทยาลัยฯ ได้จัดให้มีคณะวิชาต่าง ๆ ที่เป็นหน่วยงานจัดการเรียนการสอนในวิชาชีพ รวมทั้งหมด 7 คณะวิชา กับ 1 สำนักวิชา ดังนี้

1. คณะนิติศาสตร์
2. คณะบริหารธุรกิจ
3. คณะเศรษฐศาสตร์
4. คณะวิศวกรรมศาสตร์
5. คณะนิเทศศาสตร์
6. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
7. บัณฑิตวิทยาลัย (ทำหน้าที่ประสานงานจัดการศึกษาระดับปริญญาโท)
8. สำนักวิชาศึกษาทั่วไป (จัดการเรียนการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไประดับปริญญาตรี)

ภารกิจหลักของมหาวิทยาลัยฯ ด้านต่าง ๆ

มหาวิทยาลัยฯ ได้ปฏิบัติภารกิจหลัก 4 ประการ ประกอบด้วย

ภารกิจด้านการสอนและการผลิตบัณฑิต

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา หลักสูตรระดับปริญญาตรี 7 หลักสูตร ใน 6 คณะวิชา ทั้งหลักสูตร 4 ปี และต่อเนื่อง 2 ปี คือ หลักสูตรนิติศาสตร์ บัณฑิต บริหารธุรกิจบัณฑิต เศรษฐศาสตร์บัณฑิต วิศวกรรมศาสตร์บัณฑิต อุตสาหกรรมศาสตรบัณฑิต นิเทศศาสตรบัณฑิต และสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) ส่วนระดับบัณฑิตศึกษา ได้เปิดสอนระดับปริญญาโท 3 หลักสูตร คือ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการงานวิศวกรรม และหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต / M.B.A.

ในการนี้เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากรและนักวิชาการในระดับสูง มหาวิทยาลัยจึงได้เตรียมแผนที่จะขยายการจัดการศึกษาในระดับปริญญาโทในอีกหลายสาขาวิชา รวมทั้งมีโครงการร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ เพื่อที่จะเปิดสอนในระดับปริญญาเอกทางด้านบริหารธุรกิจและบริหารการศึกษาอีกด้วย ซึ่งมหาวิทยาลัยได้จัดการศึกษาโดยคำนึงถึงหลักการที่ว่าการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและมีคุณธรรม คือเป้าหมายหลักของมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

ภารกิจด้านการวิจัย

มหาวิทยาลัยฯ ได้ให้ความสำคัญกับการทำงานวิจัย ว่าเป็นภารกิจที่คณาจารย์ต้องถือปฏิบัติควบคู่ไปกับภารกิจด้านการสอน มหาวิทยาลัยได้จัดตั้งสำนักวิจัยให้เป็นหน่วยงานเทียบเท่าคณะวิชาเพื่อทำหน้าที่ประสานงาน อำนวยความสะดวกด้านกรวิจัยให้แก่คณาจารย์ทุกคณะวิชาทั้งยังทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยภายนอก มหาวิทยาลัยเปิดดำเนินการ รวมทั้งการวิจัยองค์ความรู้ใหม่และการวิจัยที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ

เพื่อให้ภารกิจด้านการวิจัยเป็นไปอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยได้ตั้งกองทุนสนับสนุนการวิจัย เพื่อเป็นทุนสนับสนุนการวิจัยแก่คณาจารย์ของมหาวิทยาลัย นอกจากนี้มหาวิทยาลัยยังได้รับงบประมาณสนับสนุนจากแหล่งทุนภายนอก เพื่อสนับสนุนการวิจัย เช่น ทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ทุนสนับสนุนการวิจัยจากทบวงมหาวิทยาลัย ทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักคณะกรรมการการวัฒนธรรมแห่งชาติ รวมทั้งทุนสนับสนุนการวิจัยจากองค์การภาคเอกชน

ภารกิจด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม

ภารกิจที่สำคัญอีกประการหนึ่งของความเป็นสถาบันอุดมศึกษา คือ ภารกิจด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคมหน่วยงานของมหาวิทยาลัยที่ทำหน้าที่ในการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม คือ ศูนย์บริการการศึกษา ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมามหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุลได้ทำหน้าที่ในการให้บริการทางวิชาการแก่สังคมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ รวมทั้งการให้บริการทางวิชาการแก่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ในหลายลักษณะ หลายโครงการ เช่น การจัดอบรมให้บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล การอบรมกฎหมายน่ารู้สำหรับชาวบ้าน การสัมมนาอาจารย์แนะแนวจากโรงเรียนมัธยมศึกษา การสัมมนาอารยธรรมไทย การให้บริการทางวิชาการที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ศูนย์คอมพิวเตอร์มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุลได้รับการแต่งตั้งจากศูนย์คอมพิวเตอร์และอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ (NECTEC) ให้เป็นศูนย์ฝึกอบรมคอมพิวเตอร์ให้แก่ข้าราชการตามมติคณะรัฐมนตรี

ภารกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและภารกิจด้านกิจการนักศึกษา

การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเป็นภารกิจที่สำคัญที่มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุลได้ถือปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่อง โดยมหาวิทยาลัยได้จัดตั้ง สำนักศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ให้เป็นหน่วยงานหลักเพื่อทำหน้าที่ในการศึกษา ค้นคว้าวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งการทำนุบำรุงอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่ดั่งามของชาติให้เป็นที่แพร่หลายต่อไป สำนักศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล มีนโยบายที่จะศึกษาค้นคว้าความเป็นพื้นถิ่นของชาวไทยอีสานและความเป็นบ้านพื้นเมืองของชาวนครราชสีมาเป็นประการสำคัญ พร้อมกันนี้ได้มีการจัดตั้งวงดนตรีพื้นเมืองอีสาน คือ วงดนตรีโปงลาง โดยมีนักศึกษาที่มีทักษะในการแสดงแบบพื้นบ้านอีสานเข้าร่วมแสดงในวงดนตรีโปงลางเป็นจำนวนมาก ในส่วนของภารกิจด้านกิจการศึกษานั้นมหาวิทยาลัยได้จัดตั้งสำนักกิจการนักศึกษาเพื่อทำหน้าที่จัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่นักศึกษาโดยเฉพาะคือ การจัดกิจกรรมเสริมสร้างลักษณะนิสัยการพัฒนาบุคลิกภาพ การเสริมสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่ดั่งามรวมทั้งกิจกรรมกีฬาและนันทนาการ โดยเน้นกิจกรรมที่มีคุณค่านอกเหนือไปจากความรู้ในบทเรียน โดยได้จัดกิจกรรมในหลากหลายลักษณะ เช่น การออกค่ายอาสาพัฒนาชนบท การเข้าร่วมการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย เป็นต้น

วัตถุประสงค์หลัก

- เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพทั้งทางวิชาการ คุณธรรม จริยธรรม
- เพื่อสร้างงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ในระดับภูมิภาคและระดับชาติ
- เพื่อจัดบริการทางวิชาการ ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง
- เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีความคล่องตัวและทันสมัย

นโยบาย

- นโยบายการผลิตบัณฑิต : ผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรมและสอดคล้องกับความเป็นไปทางด้านเศรษฐกิจ สังคม
- นโยบายการวิจัย : ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดงานวิจัยพื้นฐานและ
- วิจัยประยุกต์เพื่อนำไปสู่การ
- พัฒนาชุมชนและประเทศ

- นโยบายการบริการวิชาการและนโยบายการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม : ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดบริการทางวิชาการแก่สังคมรวมทั้งการทำนุบำรุง
- ศิลปวัฒนธรรมและ
- อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วม
- นโยบายด้านการบริหาร : พัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความคล่องตัว โดยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้

3.8.3 สัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

ใช้เครื่องหมายซึ่งมีรูปร่างเป็นวงกลม มีส่วนโค้งภายในรอบวง 16 วงโค้งต่อเนื่องกัน ถัดเข้ามาตอนบนเป็นชื่อมหาวิทยาลัยเขียนเป็นภาษาไทยว่า "มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล" ภายในวงโค้งตอนล่างเป็นชื่อมหาวิทยาลัยเขียนเป็นภาษาอังกฤษว่า "VONGCHAVALITKUL UNIVERSITY" ระหว่างชื่อภาษาไทยและชื่อภาษาอังกฤษทั้งสองด้าน มีรูปดอกไม้สี่กลีบเกสรกลม อยู่ทั้งสองด้านเนื้อที่ตรงกลางของวงกลมมีรูปอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีและซุ้มประตูชุมพล และมีเส้นวงโค้งก้นเมฆอยู่เบื้องหลัง และด้านล่างของวงกลม มีข้อความปรัชญาของมหาวิทยาลัยคือ จริยธรรม

3.8.4 ข้อมูลทั่วไปของมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

ปัจจุบันคณะ/สำนัก/ศูนย์ในมหาวิทยาลัยประกอบด้วยดังนี้

1. ฝ่ายบริหาร ประกอบด้วย

- สำนักอธิการบดี
- สำนักศิลปวัฒนธรรม
- ศูนย์บริการการศึกษา

2. ฝ่ายวิชาการ ประกอบด้วย

- คณะบริหารธุรกิจ
- คณะนิเทศศาสตร์
- คณะนิติศาสตร์
- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
- คณะเศรษฐศาสตร์
- คณะวิศวกรรมศาสตร์
- คณะบัณฑิตวิทยาลัย
- สำนักวิชาศึกษาทั่วไป
- ศูนย์คอมพิวเตอร์
- สำนักทะเบียน
- สำนักวิชาการ
- สำนักบรรณสารและสารสนเทศ

3. ฝ่ายกิจการนักศึกษา ประกอบด้วย

- สำนักกิจการนักศึกษา

4. ฝ่ายวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย

- สำนักวิจัย